የኢትዮጵያ
ሰብዓዊ መብቶች ጉባዔ (ኢሰመጉ)
ETHIOPIAN HUMAN RIGHTS COUNCIL (EHRCO)

የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መብቶች ሁኔታ በኢትዮጵያ

The Situation of the Rights of Internally Displaced Persons (IDPs) in Ethiopia



የኢሰመጉ 157ኛ ልዩ መግለጫ

EHRCO's 157th Special Report

☑ ENGLISH
☑ AMHARIC

ነሀሴ 2017 ዓ.ም
AUGUST 2025

የኢትዮጵያ
ሰብዓዊ መብቶች ጉባዔ (ኢሰመጉ)
ETHIOPIAN HUMAN RIGHTS COUNCIL (EHRCO)

The Situation of the Rights of Internally Displaced Persons (IDPs) in Ethiopia

EHRCO's 157th Special Report

AUGUST 2025

☑ ENGLISH

ETHIOPIAN HUMAN RIGHTS COUNCIL (EHRCO)
Head Office: Addis Ababa
Sahele Selassie Building, 8th Floor, Office No. 19,
in front of A.A. Stadium
E-mail: info@ehrco.org
Website: www.ehrco.org
Facebook: https://www.facebook.com/ehrco1/
Twitter: https://www.twitter.com/ehrcoethio
Telegram: https://t.me/ehrco
Instagram: @ehrco_eth
LinkedIn:https://www.linkedin.com/in/ethiopian-human-rights-council-ehrco-965254379
P.O. Box 2432
Addis Ababa, Ethiopia

Human Rights Monitoring and Investigation Department:
Addis Ababa
Phone: (+251) 011 558-2387
Email: info@ehrco.org

Regional / Branch Offices
Southern Ethiopia Region:
Hawassa - Tel (+251) 046 220-4500, P.O. Box 360
Arba Minch - Tel (+251) 046 18 18 344

Northern Ethiopia Region:
Bahir Dar - Tel (+251) 058 220-0240, P.O. Box 1115

Eastern Ethiopia Region:
Harar - Tel (+251) 025 411 6845, P.O. Box 2596

Central Ethiopia Region:
Addis Ababa - Tel (+251) 011 551-7704, P.O. Box

Table of Contents

Short Overview	5
Introduction	7
1. EHRCO	**7**
1.2. Scope of the Report	8
1.3. Objective of the Report	8
1.4. Methodology of the Investigation Work	9
1.5. Limitations and Challenges of the Monitoring Work	9
2. Benishangul-Gumuz Region	**10**
2.1. Mabuk Shelter Site	10
2.2. Gilgel Beles Kebele 02/China Camp Area Shelter Site	11
2.3. Gilgel Beles Kebele 01 Shelter Site	12
2.4. Genet Mariam Shelter Site	12
3. Oromia Region	**14**
3.1. Dedder Shelter Site	14
3.2. Bordede Shelter Site	14
3.3. Tulo/Hirna Shelter Site	15
3.4. Jimma Shelter Site	15
3.5. Tiregudo / Chinaksen Shelter Site	16
3.6. Muyadin Camp Shelter Site	17
3.7. Babile Shelter Site	17
3.8. Ano Town Kebele 01 Shelter Site	18
3.9. Arjo Gudetu Town Kebele 01 Shelter	18
3.10. Gende Lemi IDP Site	19
3.11. Gende Dinku Shelter Site	19
3.12. Ligide Shelter Site	20
3.13. Kersa Camp (Technical and Vocational) Shelter Site	20
3.14. Kebele 01 Adult Community Shelter Site	21
3.15. Grawa Woreda Kebele 02 Shelter Site	21
4. Amhara Region	**23**
4.1. Mekane Eyesus Shelter Site	23
4.2. Agriculture Compound Shelter Site	23
4.3. Dairy Farm Shelter Site	24
4.4. Kebero Meda Shelter Site	24
4.5. Shi-Melaku Shelter Site	25
4.6. Woyinshet, Bakelo and China Camp Shelter Sites	25
4.7. Gerado Shelter Site	26

4.8. China Camp/Degan Shelter Site 26
4.9. Medinah Shelter Site 26
4.10. College Shelter Site 27
4.11. Abuare Shelter Site 27
4.12. Mersa Town Shelter Site 28
4.13. Jara Shelter Site 28
4.14. Maibulit Shelter Site 28
4.15. Abergelle Shelter Site 29
4.16. Shewarobit and Ataye Town Shelter Sites 29
4.17. Minjar Shenkora Woreda 30
4.18. Worqe Shelter Site 30
4.19. Girana Shelter Site 30
5. Afar Region 32
5.1. Gela'alo, Urda, Asaita, Sahle, Afambo Shelter Sites 32
6. Legal Analysis and Obligations 33
6.1. The Kampala Convention and the United Nations Guiding Principles on Internal Displacement 33
6.2. Reservations and Declarations made on the Kampala Convention 34
7. Conclusion 35
7.1. Table 36
8. Recommendation 37

Executive Summary

This 157th Special Report addresses the human rights situation of Internally Displaced Persons (IDPs). This monitoring work was conducted in three phases, covering IDPs in the Benishangul-Gumuz, Amhara, Afar, and Oromia Regions. The first phase was conducted from December 22 to December 27, 2024 G.C. The second phase was conducted from May 29 to June 8, 2025 G.C, and the third phase was conducted from July 15 to July 19, 2025G.C.

EHRCO's human rights experts visited 46 IDP shelter sites across the four regions, conducted interviews with IDPs, spoke with heads and experts from the Early Warning and Disaster Risk Management Offices in the areas where the shelters are located, and observed the shelter sites to collect information concerning the human rights situation of the IDPs.

This monitoring work focused on the human rights situation of IDPs in 4 shelter sites in Benishangul-Gumuz Region, 22 shelter sites in Amhara Region, 5 shelter sites in Afar Region, and 15 shelter sites in Oromia Region. The report primarily monitors the reasons for displacement and the government's efforts to prevent the event before displacement occurred, based on the Kampala Convention, which Ethiopia has ratified.

The report primarily focuses on the rights related to the provision of food, clothing, medical care, education, special support for those who require it, their relationship with the surrounding community, the right to access justice, the right to movement, and the right to vote and be elected, as well as efforts made toward return to their place of origin, local integration, or resettlement. EHRCO also conducted the monitoring work by considering the steps the government is taking to fulfill its obligations under the Kampala Convention to protect, respect, and implement the rights of IDPs.

This monitoring work yielded various strong and weak findings regarding the protection of IDPs' rights. Among these, EHRCO observed limited efforts in some areas toward resettlement,

noting that this is a positive start that needs to be strengthened and continued.

However, the efforts made for IDPs to return to their place of origin, be resettled, or be integrated into the community are low. It was found that food aid is not provided on time, and the food provided is often only corn or wheat and is not of adequate quality. Consequently, IDPs are being subjected to severe hardship. The causes of displacement are related to attacks by armed groups in their areas of residence and conflicts arising from border/ administrative structure disputes. In some areas, displacement is also linked to natural disasters. Regarding the displacements related to conflict, the government's effort to stop the conflicts is inadequate. This Special Report contains various findings which indicate that the government is not properly fulfilling the responsibilities imposed upon it by the Kampala Convention, in light of the findings of this monitoring work and the various findings detailed in the report.

Based on the monitoring findings from the IDP shelter sites addressed in this special report, relevant federal and regional governments are requested to fulfill their responsibilities under the Kampala Convention. This includes working to ensure IDPs, who have been displaced for a long time, return to their places of origin, are integrated with the community, or are resettled. This process must be done through consultation with the IDPs, by ensuring the safety of the area of origin is suitable for the IDPs' residence, and by prioritizing the IDPs' wishes.

Furthermore, the government is urged to ensure the timely delivery of food aid. It is also requested to work with humanitarian aid organizations to provide various essential services. The report also includes recommendations calling upon community elders, religious fathers, Abba Gadas, community activists, and others to facilitate a condition where IDPs can find permanent solutions (return, resettlement, or local integration) and live peacefully with the local community, as well as other recommendations calling for the respect of the rights of IDPs.

Introduction

1. EHRCO

The Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) is a local non-governmental human rights advocacy organization established in 1984 E.C. (1991 G.C.). It was re-registered with registration number 1146 under the organizations of civil societies Proclamation No. 1113/2019 and has been legally operating since July 9, 2019 G.C. EHRCO is a non-profit, free, and independent human rights defense institution whose objective is to contribute its share to the development of a democratic system, the prevalence of the rule of law, and the respect for human rights in Ethiopia. EHRCO's main objective for its establishment is to see an Ethiopia where a democratic system has developed, the rule of law prevails, and human rights are respected. In its work, it is a non-profit, free, and independent human rights defense institution that does not take sides with any political party, religious institution, ethnic group, social class, etc.

Based on the fundamental objectives it has stood for over the past 34 years, EHRCO continues to contribute to the realization of human rights, the prevalence of the rule of law and a legal system, and the existence of a democratic system in Ethiopia through numerous program activities designed with a comprehensive, national, and public mission. EHRCO's main function is to monitor the human rights situation in Ethiopia and to issue evidence-based reports by investigating and analyzing human rights violations that occur.

In all its reports, EHRCO has urged and continues to demand that victims of human rights violations receive justice and compensation, that perpetrators be held accountable by law, that the culture of impunity for crime ends, and that lessons be learned from every incident to ensure caution and appropriate policy and implementation adjustments for the future.

Among EHRCO's human rights monitoring activities are monitoring the situation of displaced persons who have been displaced from their areas of residence for various reasons, visiting legal detainees and monitoring the protection of their human rights, monitoring the fairness of court proceedings, examining the content and implementation of laws issued and being issued by the government from a human rights perspective, and providing legal support of various levels and forms to citizens who are victims of human rights violations.

To date, EHRCO has released 40 regular reports and 156 special reports, in addition to several press releases on various contemporary issues. EHRCO continues to work towards its firm objective of realizing the respect for human rights, the rule of law, and democratic system building in Ethiopia, to the extent that circumstances and capacity allow.

1.2. Scope of the Report

The primary focus of this special human rights report is on Internally Displaced Persons (IDPs) who were displaced by conflicts in various regions of Ethiopia between 2019 G.C. and 2025 G.C. This includes displacement that occurred in Metekel Zone of Benishangul-Gumuz Region, Amhara Region, Oromia Region, and Afar Region. The report covers human rights violations, as well as displacements that occurred due to threats and intimidation, caused by conflicts related to various border, administrative structure, and identity-based disputes in various locations. It also includes those displaced by natural disasters. This special human rights report covers mainly the fundamental human rights violations, to the extent permitted by EHRCO's capacity and the local context.

1.3. Objective of the Report

The objectives of this human rights report are:

- To monitor the situation of IDPs who have been displaced

by conflicts and natural events in various regions of Ethiopia at different times and are residing in shelters and mixed with the community outside of shelter sites.

- To investigate human rights violations that occurred at the time of and after displacement, and to carry out appropriate advocacy work by presenting evidence-backed findings.
- To conduct advocacy work to urge governmental and charitable organizations to facilitate the necessary humanitarian support for IDPs.
- To conduct appropriate advocacy work by presenting evidence-backed findings that the work of resettling IDPs and returning them to their normal, peaceful lives is a matter that should be given focus.
- To urge the relevant stakeholders to take exemplary legal action by bringing the perpetrators of the attack to justice for the damages and rights violations that occurred.
- EHRCO does not permit anyone to use the content and objective of this special human rights situation report in a manner contrary to its purpose, or in a manner outside the bounds of law and good faith. EHRCO strongly condemns and stresses that it will not bear responsibility if this report is used to disrupt national peace, attack individuals or groups, or in any manner outside the legal context.

1.4. Methodology of the Investigation Work

This special report was prepared based on human rights violations that occurred following conflict-based displacements in various parts of our country, Ethiopia, starting from 2019 G.C. This special report includes the violated human rights, supported by evidence, analyzed from the perspective of various laws, by conducting monitoring work on the events that occurred.

The special report was compiled with the support of monitoring work conducted by EHRCO investigation experts who were

deployed to various parts of the country, namely Metekel Zone of Benishangul-Gumuz Region, Amhara Region, Oromia Region, and various Woredas in Afar Region, at different times.

During this monitoring, to confirm and strengthen the findings, direct interviews were conducted with victims, victims' families, witnesses, families of the deceased, leaders of governmental and non-governmental organizations, and other parties related to the issue. Group discussions and field observations were also used to strengthen the gathered information and as sources of information. This entire investigation process strictly followed human rights investigation ethical principles. In particular, informed consent was obtained from all participants, and care was taken to protect the confidentiality and security of the sources. Furthermore, information was gathered and compiled by physically visiting and studying the shelter sites where the IDPs are located, and by receiving and examining documentary evidence from relevant government offices to ensure balance.

1.5. Limitations and Challenges of the Monitoring Work

EHRCO encountered the following main limitations and challenges while performing the monitoring work for this report:

- EHRCO's lack of funding, human resources, audio and video recording equipment, and other materials necessary for monitoring work.
- Difficulty for EHRCO experts to move freely from place to place to work due to security concerns in some regions.
- The information obtained from relevant government bodies was not being presented in a standardized manner.
- Inability to monitor the human rights situation of IDPs in Tigray Region due to the security problem in the region.

Background/Initial Story

This special statement presents the findings from monitoring the

situation of internally displaced persons (IDPs) who were displaced from various areas into the Benishangul-Gumuz Region, Oromia Region, Amhara Region, and Afar Region and are currently located n these regions, as follows.

2. Benishangul-Gumuz Region

EHRCO visited IDPs located in Mabuk Shelter Site in Dangur Woreda, and Genet Mariam Shelter, Gilgel Beles, and China Camp in Mandura Woreda of Metekel Zone, Benishangul-Gumuz Region, from December 22 to December 27, 2024 G.C.

2.1. Mabuk Shelter Site

This shelter site is located in the Mabuk area of Dangur Woreda. The shelter site hosts a total of 4,339 Internally Displaced Persons (IDPs), consisting of 2,357 women and 1,982 men. The IDPs at the shelter site were displaced from various areas in 2021 G.C. (2014 E.C.) due to a conflict that broke out in their locality. They were residents who had property and established families in their area, but lost their property and some family members due to the conflict.

They left their area and went to the town, where they gathered in one place, were registered, and were admitted to the shelter site. The IDP housing units in the shelter site are very crowded. Justice institutions are accessible to the IDPs. There is an entity that controls the security and peace situation within the shelter site, and disagreements are resolved through discussion and elders. Regarding education, children are attending school at local schools. Medical service is available, but there is a shortage of professionals and medicine.

Regarding food supply, it used to be provided when the IDPs first entered the shelter site, but EHRCO found that there was no food supply at the time of the visit. Because they were not given identification cards, they were unable to move and work in the area.

Mattresses, blankets, and bed sheets were provided to them when they entered the shelter site, but since a long time has passed, the items are worn out and no longer usable. EHRCO found during the visit that there is no supply of sanitation materials for women, nor is there any supply of nutritional supplements and supplies for infants.

Recounting the loss of family members during the event that caused their displacement, they stated: "My brother and my brother's son were shot and killed. My brother was 48 years old and was shot in the forehead and killed. My brother's five-year-old son was shot in the chest and killed. Both were buried right there," they said.

2.2. Gilgel Beles Kebele 02/China Camp Area Shelter Site

This shelter site is located in Gilgel Beles Kebele 02, Mandura Woreda. It hosts a total of 3,511 IDPs, consisting of 1,730 women and 1,781 men. These IDPs were displaced from various Zones of Gojjam in Amhara Region in 2018 E.C. (2011 E.C.). They had stayed at the China Camp shelter site in Gilgel Beles town, Mandura Woreda, Metekel Zone, for about 3 years and 6 months and were then returned to their area of origin. However, they were displaced again in 2023 G.C. (2016 E.C.) due to a renewed conflict, which resulted in the destruction of their property, the death of some family members, and physical injuries.

As the government did not build shelters for them, they are currently living in houses left behind by Amhara residents who were displaced from Gilgel Beles Kebele 02 in Mandura Woreda, Metekel Zone. However, it was learned that they are being told to leave because the houses belong to others.

The IDP housing units in the shelter site are very crowded. Justice institutions are accessible to the IDPs. There is an entity that controls the security and peace situation, and disagreements are

resolved by law. While there was a food supply for 4 months when they first arrived, EHRCO found that there was no food supply during the visit. There is no supply of mattresses, bed sheets, or blankets. There is no supply of sanitation materials for women, nor is there any specialized food or supplies for infants. Medical service is also unavailable.

Regarding education, as there is no support, most children have discontinued their education, though families who can teach are doing so privately. It was also learned that no special support is provided to IDPs who require special attention and support. Regarding a permanent solution, one individual stated: 'I don't want to go back to where I was and lose my family for the third time. I want the government to support me right here, give me a place, and let me work again to support my family. Right now, neither I nor my family have anything to eat, drink, or sleep in. We need urgent support that can't wait. We don't have cooking utensils, and we don't have identification.''

2.3. Gilgel Beles Kebele 01 Shelter Site

This shelter site is located in Gilgel Beles, Kebele 01, Mandura District. The shelter houses a total of 319 displaced persons, comprising 159 females and 160 males. These individuals were originally residents of Kebele 02, Gilgel Beles, Mandura District, Metekel Zone, but were displaced in 2012 E.C. (Ethiopian Calendar, approximately 2020) due to conflict and were subsequently gathered in Kebele 01, where they were accommodated in a shelter established by the local administration. The living quarters at the shelter were extremely overcrowded. After approximately one year, the shelter facilities deteriorated, leading to the displaced persons integrating with the local community. Due to the lack of recognition of their displacement status, they have been exposed to further harm. Food assistance was provided for only about one year, but after the shelter tents collapsed, food supplies were discontinued. Regarding

children's education, although living conditions have progressively worsened, some parents have managed to enroll their capable children in regular schools through their own efforts. However, many children have been unable to continue their education and have dropped out. It was noted that the displaced persons were registered upon entering the shelter. During their stay, shelter authorities held discussions with the displaced for a limited period. The Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) observed during its visit that there was a lack of mattresses, blankets, and bed sheets, an absence of sanitary products for women, no medical services, and no specialized food provisions for children.

2.4. Genet Mariam Shelter Site

This shelter station is located in Mandura Woreda and houses a total of 5,026 internally displaced persons (IDPs), consisting of 2,550 women and 2,476 men. The IDPs in this shelter were displaced due to conflict from various kebeles (districts) within Mandura Woreda in 2013 E.C. (which is 2020/2021 G.C.). It was learned that they were registered and admitted into the government-established shelter and that no restrictions were placed on them when entering the shelter.

EHRCO learned during its visit that the living quarters for the displaced persons in the shelter are very congested, and regarding food supply, they were receiving support at intervals of two to three months after entering the shelter, but they have not received any aid for the past two years. Furthermore, essential items like mattresses, blankets, sheets, women's sanitary materials, and children's supplementary food were given to them four years ago when they entered the shelter, and they are in trouble due to the lack of medical services.

On the other hand, it was found that through a benevolent organization, children study up to 2nd grade, and when they reach

3rd grade, they attend the regular government school, and there is a supply of educational materials. It was also learned that there is a body controlling the security situation within the shelter, and regarding a lasting solution, they wish to return and live in their original homes after peace is secured in their former areas and a suitable environment for their settlement is facilitated.

Based on the evidence provided to EHRCO by the Agriculture and Rural Development Department of Metekel Zone, Benishangul-Gumuz Regional Government, concerning the displaced persons who have returned to their villages and centers from various areas, in a letter (No. 1386/5/ል/ገ/7, dated 15/4/2017 E.C. [December 24, 2024 G.C.]), the information is presented in the table below:

No	**Werda**	**"Family Heads"**			**Number of Family Members**		
		Male-Headed	Female-Headed	Total	Male	Female	Total
1	Dangura	3668	2035	5703	12493	12474	24967
2	Mandura	701	390	1091	2476	2550	5026
3	Gelgel Beles	359	331	690	1730	1781	3511

3. Oromia Region

EHRCO visited shelter sites in the Oromia Region, specifically in East Hararghe Zone (Tulo, Dedder, Bordede, Mieso, Tiregudo, Muyadin, and Babile), Jimma town, and in East Wellega Zone (Ano in Gobu Seyo Woreda and Arjo Gudetu in Diga Woreda) between December 22, 2024 E.C.and July 18, 2025 E.C. The findings are presented as follows:

3.1. Dedder Shelter Site

This shelter site is located in Dedder Woreda, East Hararghe Zone. It hosts a total of 6,754 IDPs, including 2,795 women, 2,195 men, and 1,764 children. Among these are 106 people with disabilities (53 men, 36 women, and 17 children). These IDPs were displaced from Jijiga, Somali Region, in 2018 G.C. (2010 E.C.) due to conflict and have spent 7 years in the shelter site. It was observed that the shelter site is very dense, narrow, and crowded, with poor hygiene in the area, which could expose them to communicable diseases and fire hazards.

Regarding education, children attend the local government school. While food was previously supplied, EHRCO found that the supply is now provided only about once a year at the time of the visit. The quality of the food provided is also inadequate, consisting only of corn or wheat.

Regarding medical services, they use the local health center by obtaining health insurance like any other community member. However, it was learned that when they attempt to use the insurance, they are denied service and subjected to unnecessary expenses. No special support is provided to IDPs who require special attention and support. Furthermore, EHRCO learned that despite the IDPs staying in the shelter site for a long time, the effort to return them to their place of origin, integrate them with the community, or resettle them is insufficient.

3.2. Bordede Shelter Site

This shelter site is located in Bordede District, West Hararghe Zone, and houses a total of 1,418 displaced persons, comprising 797 females and 621 males. The displaced individuals at this shelter are ethnic Oromos who were displaced from the Somali Region in 2012.(2020G.C) due to conflict. They were relocated to this area and registered by the government before being placed in the shelter. Upon entering the shelter, they received essential services, including shelter, food, water, and medical care. They are able to move freely within and outside the shelter; however, they have not been provided with identification documents or other necessary documentation. Regarding education, the shelter's remote location from urban areas has led to the establishment of a school for grades 1–5, supported by a non-governmental organization. Students above grade 5 attend school in nearby towns, but due to a lack of educational materials, not all can continue their education. In terms of food supply, the government provides 15 kilograms of food per person during distribution periods, and a non-governmental organization consistently supports agricultural activities. As for healthcare, a nearby health post provides medical services to the shelter residents. However, there is a lack of mattresses, bed sheets, blankets, women's sanitary products, and nutritional food for children. Justice institutions are accessible to the displaced, and while there is no specific body overseeing security and peace within the shelter, disputes are resolved by committees and local elders within the site. The shelter is not disability-friendly.

Regarding a permanent solution, one individual stated, "What we want now is to move beyond dependency, for the government to provide us with our own housing and organize us to resume work." Although the displaced persons desire a lasting solution, the government's efforts to facilitate their return to their place of origin, integration with the local community, or permanent resettlement elsewhere are limited. Due to their prolonged stay at the shelter,

the displaced are experiencing significant psychological stress, as observed by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) based on collected information.

3.3. Tulo/Hirna Shelter Site

This shelter site is located in Tulo District, West Hararghe Zone, and houses a total of 578 displaced persons, comprising 162 females, 127 males, and 289 children. Among them, there are five persons with disabilities, including three males and two children. The displaced individuals at this shelter were displaced from the Somali Region in 2018 G.C due to conflict and have been residing in the shelter for about seven years. Regarding food supply, each individual is provided with 15 kilograms of maize, distributed every seven to eight months. Some children born in the shelter after their families' arrival are not included in the family size registry, leading to challenges. Additionally, specialized food and materials for infants have not been provided for the past three years, exacerbating their difficulties. While the shelter previously supplied mattresses, blankets, and bed sheets, these have worn out over time, and replacements are needed. Women's sanitary products have also not been provided for three years. In terms of healthcare, a small clinic and pharmacy are available within the shelter compound, but for cases beyond the clinic's capacity, individuals are referred to Oda Health Post for treatment.

Regarding education, children study alongside the local community without facing discrimination or pressure. When reaching higher education institutions or colleges, the Disaster Risk Management Office provides support letters to facilitate assistance. Although nutritional food was previously provided for children requiring special attention, this has now been discontinued. However, pregnant women receive prenatal check-ups, follow-up care, and free medication. Justice institutions are accessible to the displaced, and while there is no specific body overseeing security and peace

within the shelter, disputes are resolved by committees within the site. The shelter is not disability-friendly. Efforts to establish permanent solutions or facilitate return to their places of origin are minimal, and the displaced are facing significant challenges, as observed during an on-site visit and based on information collected by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

There were no restrictions preventing the displaced from entering the shelter. However, when explaining the situation at the time, they stated: "The shelter was near a police camp or special forces camp, and for reasons we don't understand, we were accused of causing disturbances. They said the unrest in the area began after our arrival. Previously, some displaced individuals were selected, beaten, and whipped while being submerged in water. However, the situation has since improved, and we are now in a better state of security."

3.4. Jimma Shelter Site

In the Jimma Zone of the Oromia National Regional State, displaced persons are present in three districts. Based on information obtained from the Jimma Town Administration, Busa Gonfa Sub-Administration, in the Ginduru DDCS and Sekoru Indus shelter sites, there are 615 females, 1,767 males, and 1,135 children, totaling 3,517 displaced persons. The displaced individuals in these shelter sites were displaced in 2018 G.C from the Denba Balashik Kebele in the East Hararghe Zone due to land expropriation. Although various entities provided humanitarian assistance in the shelters two years ago, no form of aid has been received since then. Their daily livelihoods are sustained through daily labor in the town, but it was observed that they are unable to secure even daily labor at times, making it impossible to cover their daily expenses. Regarding education, while preschool and first-grade education are provided within the shelter, there is no school in the shelter for grades two and above. Thus, only those with the capacity to do so enroll their

children in regular schools in the surrounding area. The absence of sanitary products for women and support for children designated as persons with disabilities, the shelter's lack of accessibility for persons with disabilities, its inadequacy and overcrowding for the displaced, their prolonged stay of several years in the shelter and the difficult living conditions, as well as the fact that although the displaced have been provided with durable solutions by the government and relevant stakeholders, they prefer to return to their places of origin, engage in agricultural work, and lead normal lives, was observed during the visit by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

On the other hand, information was received from the Zone Administration Busa Gonofa Office regarding the displaced persons living in addition to those in the shelter, integrated with the local community. These individuals are located in two different districts: in Guma District, Limu Shay Town, displaced persons totaling 165 (30 heads of household and 135 family members) are living in rented houses, while overall 359 displaced persons (42 heads of household and 317 family members) are living in rented apartments. Similarly, in Gera District, Chira Town, it was possible to observe that 3,729 displaced persons (799 heads of household and 2,930 family members) are present. In this district, land allocation for housing construction to stabilize the displaced persons is underway, and the office was able to confirm the partial receipt of lumber for house construction. Furthermore, despite the displaced persons having spent a long time in the shelter since their arrival, the efforts made to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or stabilization through other means are inadequate, as observed by the EHRCO.

3.5. Tiregudo / Chinaksen Shelter Site

This shelter site is located in Chinaksen Woreda, East Hararghe Zone. This shelter site is located in Chinaksen District, East Hararghe Zone, and houses a total of 500 displaced persons, comprising 235 females and 266 males. These individuals were displaced in 2018 G.C.from various areas of the Somali Region. Although efforts were made to return them to their places of origin, renewed conflict led to their repeated displacement. The shelter is situated near the border of the Somali and Oromia regions, making the displaced vulnerable to further attacks. They have requested the relocation of the shelter to another area, but their concerns have not been addressed, leaving them in significant distress, as reported to the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO). The shelter contains 100 makeshift houses constructed by the displaced, which are extremely cramped and overcrowded. The roofing is exposed to rain, and the shelter's location poses security risks.

Regarding food supply, the quality is substandard, and the last distribution occurred in September 2024 G.C, with no subsequent provisions reported. While nutritional food for children was previously provided, it has been discontinued for some time. Schools are located far from the shelter, resulting in children being unable to access education. The displaced are unable to afford health insurance payments, preventing them from accessing medical services. Mattresses, blankets, and bed sheets provided upon their arrival at the shelter have worn out over time. The displaced have identification documents confirming their status and are able to move and work in the surrounding area. Disputes within the shelter are resolved by peace committees established within the site, and nearby security and justice institutions are accessible. The EHRCO also observed that, despite the prolonged stay of the displaced in the shelter, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate.

3.6. Muyadin Camp Shelter Site

This shelter site is located in Gursum District, East Hararghe Zone, and houses a total of 934 displaced persons, comprising 654 females and 280 males. These individuals were displaced in 2018 G.C from various areas of the Somali Region. The shelter site, originally a military camp, contains eight warehouse buildings. However, the number of houses is insufficient for the number of displaced persons, resulting in overcrowded living conditions. Regarding food supply, it has been discontinued for seven months. At the time of the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) visit, the drinking water supply was also interrupted. The absence of nutritional food for children has led to some resorting to begging and living on the streets. Schools are located far from the shelter, resulting in children being unable to access educational services. The displaced are required to pay for health insurance like the local community but are unable to afford it, preventing them from accessing medical services. Mattresses, blankets, and bed sheets provided upon their arrival at the shelter have worn out due to prolonged use. The displaced have identification documents confirming their status. Disputes within the shelter are resolved by peace committees established within the site, and nearby security and justice institutions are accessible. Additionally, the lack of women's sanitary products was noted. Despite the prolonged stay of the displaced in the shelter, the EHRCO observed that efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate.

3.7. Babile Shelter Site

This shelter site is located at Babille School in Babille District, East Hararghe Zone, and houses a total of 639 displaced persons, comprising 326 females and 313 males, of which 407 are children. These individuals were displaced in 2018 G.C. from the Somali Region due to conflict. During the visit by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), it was observed that the displaced persons

residing in this shelter are living with close relatives. The displaced in this area face significant housing challenges. Currently, some are able to rent houses by integrating with the local community, while those unable to afford rent are living in others' homes. The food supply is not provided regularly, and its quality is substandard. It has been over two years since food rations were last distributed in adequate quantity and quality. There is no nutritional food for children, and children are not accessing education. Additionally, the displaced are unable to access medical services due to their inability to afford health insurance payments. The EHRCO further observed that the government's efforts to provide permanent solutions are minimal, and the displaced are exposed to significant hardships, as determined from the information collected.

3.8. Ano Town Kebele 01 Shelter Site

This shelter site is located in Ano Town, Kebele 01, Gobu Seyo District, East Wellega Zone, and houses a total of 4,710 displaced persons, comprising 2,342 females, 844 males, and 1,524 children. Although persons with disabilities are present in the shelter, their exact number could not be determined due to the lack of data. The majority of the displaced individuals were displaced in 2022 G.C. from Gobu Seyo District and the neighboring Sibu Sire District due to conflict in their areas. Regarding food supply, each individual receives 15 kilograms of maize flour per month. However, to afford cooking oil, salt, onions, and firewood, they are forced to sell a portion of the flour, resulting in insufficient food to last the month and plunging them into hardship. The absence of medical services, including health monitoring for pregnant women, was noted. Concerning children's education, the fertile environment of the shelter allows those with means to enroll their children in regular schools. However, most parents lack the resources to purchase notebooks and uniforms, leaving many children out of school. Mattresses, blankets, and bed sheets were provided upon arrival but have since worn out. There is no supply of women's sanitary

products, and the shelter is not disability-friendly.

Located in a small town, the shelter offers limited work opportunities for the displaced to sustain themselves independently. Due to security concerns in the area, they are unable to move outside the town, resulting in significant safety risks. Furthermore, despite their prolonged displacement, the efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) from information gathered during its visit.

3.9. Arjo Gudetu Town Kebele 01 Shelter

This shelter site is located in Kebele 01, Gudatu Arjo Town, Diga District, East Wellega Zone, and houses a total of 3,926 displaced persons, comprising 1,123 females, 1,047 males, and 1,756 children. These individuals were displaced in 2022 G.C. due to conflict in their area. Regarding food supply, each person receives 7 kilograms of maize on average every three to four months, which is insufficient, leading to hardships. There is no specialized support for women, children, or persons with disabilities, and no medical services, including health monitoring for pregnant women, are available. The shelter is cramped, utilizing half of the kebele office and a few tents, which are inadequate for the number of displaced persons. As a result, some have resorted to renting houses independently or living with the local community. There is no supply of mattresses, blankets, or women's sanitary products. While a few displaced persons with means or support from relatives can enroll their children in regular schools, most lack the resources to send their children to school due to the inability to afford notebooks and uniforms, resulting in many children being unable to access education. Furthermore, despite their prolonged displacement, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are

inadequate, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) from information gathered during its visit.

3.10. Gende Lemi IDP Site

This shelter site is located in Kebele 01, Gende Lemi, Gunbi Bordede District, West Hararghe Zone, and houses a total of 1,423 displaced persons, comprising 797 females, 621 males, and 5 persons with disabilities. The shelter consists of 180 blocks and 604 rooms made of corrugated iron and plastic sheeting, with each room, averaging 4 by 7 meters, accommodating 5 to 9 people in a living and sleeping area. The displaced individuals in this shelter were displaced in September 2018 G.C. from various areas of the Somali Region due to conflict. Initially, they stayed in the Mesela District area for some time before being relocated to the displaced persons' shelter site in Kebele 01, Gende Lemi, near Bordede town, as confirmed during the visits by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Regarding food supply, each individual receives 15 kilograms of wheat or maize, distributed on average every 5 to 7 months, but the quality is substandard. There is no nutritional food for children, though hygiene-related materials are provided. Mattresses, bed sheets, and blankets were provided only once upon arrival at the shelter. In terms of healthcare, a health center established by a non-governmental organization ceased operations a year ago. When health issues arise, the displaced access services at the health post in the district, and health insurance costs are covered in Bordede District.

Concerning education, the shelter has a preschool and a primary school. However, the preschool, constructed from corrugated iron, was damaged and collapsed due to a storm, though district authorities informed EHRCO that it would be repaired before the start of the school year. Additionally, a fully equipped childcare

center is available, and educational materials for students have been provided since September 2024 G.C.

The shelter's location has no security issues, and assigned personnel ensure its safety, making it secure for residents. However, the site is not disability-friendly or suitable for children. To prevent water shortages, four 20,000-liter water tanks are in use. Opportunities for employment have been arranged at workplaces in the district, as observed by EHRCO during its visit.

3.11. Gende Dinku Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 01, Tulo District, West Hararghe Zone, near Hirna town. It houses over 429 displaced persons, including 239 females, 187 males, and 3 male persons with disabilities. The shelter consists of 6 blocks and 85 rooms made of corrugated iron, with each room, averaging 3 by 4 meters, accommodating 5 to 9 people. Additionally, 52 heads of households live outside the shelter, relying on others' homes in the town and rural areas. These individuals were unable to enter the shelter upon displacement due to insufficient budget for establishing shelter facilities and have repeatedly requested shelter, but as of the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) visit, no shelter has been provided, leaving them in significant hardship. The displaced persons in this shelter were displaced in September 2018 G.C from various areas of the Somali Region due to conflict.

Regarding food supply, each individual receives 15 kilograms of wheat or maize, distributed on average every 5 to 8 months, but the quality is substandard. The lack of nutritional food for children is causing issues with their upbringing and health. Hygiene-related materials are insufficient, and mattresses, bed sheets, and blankets were provided only once upon arrival, now unusable due to wear, causing significant hardship, as reported to EHRCO. A health center established by a non-governmental organization

ceased operations a year ago, leaving the displaced struggling with health issues. Due to the absence of nearby schools, only a few with means or transportation can educate their children, while most cannot.

The shelter's location has no major security issues, and assigned personnel are present to protect it. However, the compound lacks fencing and lighting, and its forested surroundings allow wild animals to enter, posing a safety threat. The site is not suitable for persons with disabilities or children, and there is a shortage of drinking water, as observed by EHRCO during its visit.

3.12. Ligide Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 01, Goro Gutu District, East Hararghe Zone, near Karamile town. It houses a total of 460 displaced persons, including 223 females, 237 males, 167 children, and 5 persons with disabilities. The shelter consists of 2 blocks and 78 rooms made of corrugated iron and canvas, with each room, averaging 3 by 3 meters, accommodating 5 to 9 people. The displaced individuals in this shelter were displaced in September 2010 E.C. (approximately 2018) from various areas of the Somali Region due to conflict.

Regarding food supply, each individual received 15 kilograms of wheat or maize every 7 to 10 months on average, but no provisions have been made since September 2017 E.C. (approximately 2024), resulting in significant health issues for children. Hygiene-related materials are insufficient, and mattresses, bed sheets, and blankets were provided only once upon arrival, causing considerable hardship. A health center established by a non-governmental organization ceased operations over a year ago, leaving the displaced struggling with health issues. Due to the lack of nearby schools, children are sent to regular schools in the district, but they face discrimination from students and teachers, which negatively

impacts their learning morale, as reported to the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

While the shelter's location has no major security issues, it is not suitable for persons with disabilities or children, and there is a shortage of drinking water, as observed by EHRCO during its visit.

3.13. Kersa Camp (Technical and Vocational) Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 02, Kersa District, East Hararghe Zone, and houses a total of 2,255 displaced persons, including 365 females, 299 males, 1,584 children, and 7 persons with disabilities. The displaced individuals in this shelter were displaced since September 2010 E.C. (approximately 2018) from Jijiga, Wuchale, and some from Djibouti due to conflict. While 100 heads of households reside within the shelter, some displaced persons live with relatives and travel to Dire Dawa in search of work due to the interruption of food supply and the need to support their families. Regarding healthcare, although support is provided by an international aid organization, it is incomplete. In terms of children's education, children in the shelter have access to educational services and attend regular schools, but they face challenges in obtaining educational materials, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) from information gathered during its visit.

3.14. Kebele 01 Adult Community Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 01, Deder District, East Hararghe Zone, and houses a total of 4,748 displaced persons, including 2,466 females and 2,282 males. These individuals were displaced in September 2018 G.C.from various areas of the Somali Region due to conflict.

Regarding food supply, each person receives 12 kilograms of

maize, which is neither sufficient nor provided on time, leading some heads of households to migrate to other areas in search of better opportunities. No government budget has been allocated for support. In terms of healthcare, an international aid organization covered health insurance costs for three years, but with rising costs and the discontinuation of this support, the displaced face significant challenges. While children have access to educational services, the school is far from the shelter, resulting in transportation costs. The lack of uniforms and educational materials poses further challenges, causing some children to drop out of school.

Although there is no specific body overseeing security and peace within the shelter, disputes are resolved by the nearby kebele. The shelter is not disability-friendly, and overcrowding has increased due to children born after the displaced arrived and the growing number of family members. The supply of blankets, bed sheets, and mattresses, previously provided, has been discontinued for two years. Additionally, the presence of individuals searching for the displaced from their areas of origin poses a security threat to the local area, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) from information gathered during its visit and from the Disaster Risk Management Office.

3.15. Grawa Woreda Kebele 02 Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 02, Girawa town, Girawa District, East Hararghe Zone, and houses a total of 213 displaced persons, including 93 females, 120 males, 15 persons with disabilities, and 3 children. The displaced individuals in this shelter were displaced in September 2018 G.C. from various areas of the Somali Region due to conflict. The shelter consists of inherited government houses located within the town, with leaking roofs that the displaced attempt to cover with plastic sheeting. The walls of the houses have deteriorated due to prolonged use, and the displaced cover

holes with cloth, making their children vulnerable to various risks, leading them to take turns keeping watch at night, as observed by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Food supply has been discontinued for over two years, resulting in significant hardship. Regarding children's education, children attend primary school in government facilities, but the school is over 2 kilometers away from the shelter, requiring long walks. The lack of uniforms and educational materials further jeopardizes their ability to continue education, with concerns raised about their ability to remain in school for future academic periods, as reported to EHRCO.

There is no health facility within the shelter, and while the displaced receive a document from the shelter administration to access medical services at government health facilities, obtaining medication remains challenging. Although there is no specific body overseeing security and peace within the shelter, disputes are resolved by nearby security institutions. The shelter is not disability-friendly, as noted by EHRCO.

The displaced have been in the shelter for over five years, and with greater focus given to shelters in rural areas, their situation remains precarious. The district's Disaster Risk Management Office informed EHRCO that, if feasible, these individuals should be relocated to their original areas for permanent settlement and farming or provided with stable employment in the town to address their dire living conditions.

4. Amhara Region

In our country, displaced persons who have been displaced from various areas due to escalated conflicts and peace disruptions at different times and from different regions specifically those residing in the Amhara Region, namely the Gibirna Gibi, Mekane Yesus, and Lamerbeta shelter sites, as well as displaced persons living outside shelters integrated with the local community were visited by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) from 22/12/2024 G.C. to 27/12/2024 E.C. Additionally, in the Central Gondar Zone, visits were conducted to displaced persons in Gondar Town, Kebero Meda, and in the North Gondar Zone, Dabat District, Shimelak Shelter Site, from 1–5 Megabit / 2025 G.C. E.C. and 7–15 Ginbot / 2025 G.C. E.C. Furthermore, visits were made to the Weyinshhet, China Camp, Gerado, China Camp/Degan, Gerado, Medina, College Gibi, Ahuraye, Jara, Mersa, Shewarobit, Ataye, Efrata and Gidim Districts, and Minjarshenkora shelter sites. The findings are summarized as follows:

4.1. Mekane Eyesus Shelter Site

This shelter site is located in Tehuledere District, Hayq Town, and houses a total of 2,061 displaced persons, comprising 726 females, 688 males, and 647 children. Among them, there are 32 persons with disabilities, including 22 males and 10 females. The displaced individuals at this shelter were displaced in 2020 G.C. from various zones in the Oromia Region due to conflict. Upon arrival at the shelter, they were provided with mattresses, blankets, and bed sheets; however, due to prolonged use, these items have deteriorated and are no longer usable for sleeping. The Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) observed during its visit the absence of sanitary products for women, as well as supplementary food and materials for infants; the overcrowded and cramped conditions of the shelter; and the fact that children attend regular schools integrated with the local community. Although healthcare services are unavailable at the site, the displaced purchase medications at

their own expense, leading to hardships. Food assistance is provided irregularly, and when available, its quality is substandard. There is no supply of sanitary products for women, and neither the shelter compound nor the latrines are disability-friendly. Specialized support for vulnerable displaced persons is lacking. The displaced possess identification documents confirming their status. Disputes within the shelter are resolved by peace committees established on-site, and nearby security and justice institutions are accessible. Furthermore, despite the prolonged stay of the displaced in the shelter, the efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate, as observed by EHRCO.

4.2. Gebrena Gibi Shelter Site

This shelter site is located in Guba Lafto District, Woldia Town, and houses a total of 149 displaced persons, comprising 79 females and 70 males. The displaced individuals at this shelter were displaced in 2021 G.C from various zones in the Oromia Region due to conflict. The shelter contains 10 tents, with each tent accommodating an average of 20 people.

The displaced persons have peaceful interactions and good social relations with the local community. However, due to security issues in the region, the area where the shelter is located is not free from risks, despite the presence of security and justice institutions nearby. Regarding food supply, 15 kilograms of wheat per person is provided every three months, but it is insufficient. There is no healthcare facility within the shelter, though the displaced can access medical assistance at nearby health institutions when health issues arise. Mattresses and blankets were provided upon arrival but are now worn out. There is no supply of sanitary products for women, and the shelter is cramped and overcrowded. Children attend nearby schools integrated with the local community. No specialized support is provided for vulnerable displaced persons.

The displaced have identification documents confirming their status. Disputes within the shelter are resolved by peace committees established on-site, but there is no local police station nearby. Additionally, despite their prolonged stay in the shelter, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate, as observed by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) during its visit.

4.3. Lam Erbata Shelter Site

This shelter site is located in Kebele 06, Woldia Town, and houses a total of 91 displaced persons, comprising 51 females and 47 males. The displaced individuals at this shelter were displaced in 2021G.C from various zones in the Oromia Region due to conflict. Upon arrival, they were registered, but the government-built shelter was insufficient, leading them to reside in a cleared area previously used for livestock. However, the shelter is overcrowded and unsuitable for habitation. The displaced requested identification documents to enable movement and work opportunities in the area but have not received them, as reported to the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Regarding food supply, an average of 15 kilograms of wheat per person is provided every three months, but the grain is of poor quality and often spoiled. Healthcare services are accessible free of charge at a nearby health post. Educationally, children attend regular schools integrated with the local community, with educational materials provided by non-governmental organizations. Disputes within the shelter are resolved by selected committees and the police, and justice institutions are accessible nearby. Mattresses, blankets, and bed sheets provided in 2014 E.C. (approximately 2021–2022) are now worn out and unusable. Sanitary products for women are provided monthly, but there is no specialized food support for children, and food distribution is irregular and of poor

quality. However, the displaced receive financial assistance from non-governmental organizations. The shelter is not disability-friendly. Efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or permanent resettlement are inadequate, as observed by EHRCO.

Additionally, some displaced persons in Woldia Town live outside the shelter, integrated with the local community, having started to do so upon displacement to educate their children. Although there was a proposal for them to enter the Jara shelter site, they chose to remain in the community due to their children's education. They receive 15 kilograms of maize per person from the government and financial aid from non-governmental organizations, but the support is irregular, and they are not receiving adequate assistance as displaced persons since they are not in the shelter. Some live-in churches, mosques, or rented houses but struggle to pay rent. The government's efforts to provide sustainable solutions are minimal, as reported to EHRCO.

4.4. Kebero Meda Shelter Site

This displacement camp is located in close proximity to Azezo, within Gondar city, Central Gondar Zone. The camp currently houses a total of 1,620 internally displaced persons (IDPs), comprising 630 women, 721 men, and 269 children. The IDPs in Gondar city originate from various regions of the country, specifically from Welega, the Benishangul-Gumuz Region's Metekel Zone, and different areas of the Tigray Region, displaced due to their identity during the conflict in northern Ethiopia. Those displaced from Welega and Metekel Zone have integrated with the local community outside the camp and reside within the city. However, the IDPs at the Kebero Meda displacement camp were displaced between November and December 2020 due to the conflict in the Tigray Region, which began on October 24, 2020.

Regarding food supply, for approximately three months after their

arrival, no external assistance was provided to the IDPs apart from support from the city's residents. Currently, the food aid provided consists of 15 kilograms of wheat or maize per person, which is reported to be inconsistent in both timing and quality. It was also noted that some benevolent individuals and organizations provide additional assistance. In terms of hygiene, the supply of sanitation materials is inadequate. Mattresses, bed sheets, and blankets were provided only once, approximately four years ago upon the IDPs' arrival. Concerning education, children in the camp attend a nearby primary school. However, educational materials have not been provided for the current academic year. Additionally, two teachers have been employed to teach children in a tin-roofed classroom within the camp, as observed by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) during their visit.

In relation to the security situation in the Amhara Region, the camp's location poses significant safety risks. Notably, a government security forces camp is situated in close proximity to the displacement site, while Fano forces are also present nearby in another direction. This proximity creates a risk of conflict, placing the camp in a vulnerable position. Furthermore, the absence of a perimeter fence around the camp exposes residents to theft and abduction. The camp is also not adequately equipped to accommodate persons with disabilities or children. Additionally, despite the prolonged stay of IDPs in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, as determined by the information gathered by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).



Gondar Kebero Meda Displacement Camp(photo)

4.5. Shi-Melaku Shelter Site

This displacement camp is situated near Dabat town in the North Gondar Zone. The camp currently accommodates over 2,040 internally displaced persons (IDPs), including 23 women, 18 men, and 5 children, among whom are individuals with physical disabilities and mental health conditions. The camp consists of 31 blocks and 142 rooms constructed from corrugated iron sheets and canvas, with each room averaging 6 by 7 square meters and housing 8 to 9 individuals. The IDPs in this camp were displaced from various areas of the Tigray Region due to the conflict that occurred in November and December 2020. Initially, they resided in Debark town in the North Gondar Zone before being relocated, after some time, to the Shimelaku displacement camp in Talak Mesk Kebele, Dabat Woreda, located near Debark town.

Regarding food supply, each individual receives 15 kilograms of wheat or maize, distributed approximately every two to three months. The quality of the food is reported to be substandard.

The camp's rooms are overcrowded, and most are made of canvas, which, due to lack of regular maintenance, allows rainwater to seep in. In terms of hygiene, the supply of sanitation materials is inadequate. Mattresses, bed sheets, and blankets were provided only once upon the IDPs' arrival at the camp. Regarding healthcare, a health center established by a humanitarian organization has been non-functional for a year, posing significant health risks for the residents. On education, the camp's remote location from the town makes it challenging to send children to schools in urban areas. Since September 2024, no educational materials have been provided to students, and the absence of a learning center for children within the camp has led to significant psychological stress among the children, as observed.

Due to the ongoing security issues in the region, the camp's location is deemed unsafe. The security personnel previously assigned to protect the camp have been withdrawn due to ongoing conflicts in the region, increasing the sense of vulnerability among the IDPs. The camp's environment is not suitable for persons with disabilities or children. Additionally, a shortage of potable water in the area forces women to travel to fetch water, exposing them to verbal abuse and sexual harassment, as reported to the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) during their visit.

The displacement has caused significant psychological trauma among children. IDPs noted that children, while playing with soil, mimic aid distribution by saying, "Take 2 kilos of soil for you, and 3 kilos for you," reflecting the aid distribution processes they observe. This behavior indicates that the children are growing up with a mindset shaped by dependency on aid, which is concerning. Furthermore, despite the prolonged stay of IDPs in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, EHRCO was able to understand.





Selected Images of the Dabat Shimelaku IDPs Camp (photos)

4.6. Woyinshet, Bakelo and China Camp Shelter Sites

These displacement camps are located in Debre Birhan city. The Weyinshet displacement camp houses a total of 11,603 internally displaced persons (IDPs), comprising 5,969 women and 5,634 men. The China Camp displacement camp accommodates 7,000 IDPs, including 3,700 women and 3,300 men. The Baqelo displacement camp contains 1,337 IDPs, with 501 women and 836 men, of whom 131 are persons with disabilities.

The IDPs in these camps were displaced from various areas of the Oromia Region due to conflict. It has been established that during their displacement, their properties were destroyed, many of their neighbors and relatives were killed, and others sustained physical injuries. The IDPs have been residing in these camps for over four years. Regarding food supply, an average of 15 kilograms of maize or wheat is provided per person every two to three months. However, this supply is neither sufficient nor of adequate quality, contributing to their challenges. The living quarters in the camps are overcrowded, with multiple individuals residing in each room, rendering them unsuitable for habitation. Cooking takes place near their bedding, making movement difficult and exacerbating the cramped conditions. Moreover, the shelters, constructed from canvas, are damaged by sun, rain, and wind, exposing residents to significant hardships during the rainy season.

In terms of healthcare, while medical facilities exist within the camps, there is a shortage of medicines. When referred to hospitals, IDPs are often required to purchase medicines externally.
The Baqelo displacement camp has sufficient latrines and water supply, but these are lacking in the other camps. Regarding education, children of school age are attending formal education. These findings were gathered by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) during their visit. Although some IDPs have returned to their places of origin, the unstable security situation in those areas has led to further displacement for some. Efforts to facilitate their reintegration into the community or resettlement remain minimal, as determined by the information collected by EHRCO.

4.7. Gerado Shelter Site

This displacement camp is located in Gerado town, Dessie Zuria Woreda, South Wollo Zone. The camp currently houses a total of 534 internally displaced persons (IDPs), comprising 302 women and 232 men. These IDPs were displaced from their homes in Welega and surrounding areas of the Oromia Region due to conflict that erupted towards the end of 2020, caused by armed groups operating in the area.

Upon their arrival at the camp, the IDPs received various forms of support from the local community, the government, and several humanitarian organizations. Currently, each individual receives 15 kilograms of maize every three months, though the quality and quantity are reported to be inadequate. While some nutritional food for children is provided, it is insufficient. There is a lack of hygiene and sanitation supplies, and items such as blankets, mattresses, and bed sheets, provided four years ago upon their arrival, have worn out and have not been replaced. The absence of identification documents and birth certificates restricts the IDPs' freedom of movement. Due to ongoing security issues in the area, they are

unable to travel to bury deceased relatives or seek employment in other locations. Although health services are available at a nearby health facility, the lack of medicine supply poses significant challenges, exposing the IDPs to severe difficulties, as noted by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Initially, the camp was under the administration of Dessie Zuria Woreda. However, recently, it has come under the jurisdiction of Dessie city administration. The city administration has sold the land on which the camp is located to an investor, who has demolished some of the camp's structures. The IDPs have been informed that they must relocate, but local government authorities have made no efforts to facilitate their transfer to another location, placing the IDPs in a state of uncertainty and vulnerability, as observed by EHRCO during their visit. Despite the prolonged stay of the IDPs in the camp, there has been a lack of adequate efforts to provide sustainable solutions or resettlement. Beyond statements urging the IDPs to return to their places of origin—where security conditions remain unimproved—there is little evidence of research-based initiatives that consider the local context to deliver lasting solutions. Furthermore, no consultations have been held with the IDPs regarding resettlement. EHRCO attempted to engage relevant government stakeholders to discuss sustainable solutions and the current situation of the IDPs but was unable to obtain sufficient responses.

4.8. China Camp/Degan Shelter Site

This displacement camp is located near Degan town, Kalu Woreda, South Wollo Zone, Amhara Region. The camp currently houses a total of 1,905 internally displaced persons (IDPs), comprising 430 women, 452 men, and 850 children. These IDPs were displaced in 2020 from various zones in the Welega area of the Oromia Region due to ethnic-based conflicts, as well as from conflicts between the Issa clan in the Somali and Afar Regions over border disputes.

Due to the government's failure to provide adequate protection during these conflicts, the IDPs experienced loss of life, physical injuries, and property destruction.

The camp was originally constructed by the China Road and Bridge Corporation for their operations, resulting in relatively better-organized rooms. However, some IDPs reside in canvas shelters that are worn out and cramped. Upon their arrival at the camp, the IDPs received consistent support from the government and non-governmental humanitarian organizations. Currently, food supplies consist of 15 kilograms of maize per person every four months, though the quantity and quality are inadequate. Mattresses and blankets provided upon their arrival have deteriorated due to prolonged use, and no replacements have been provided. Nutritional food for children is unavailable, and while sanitary supplies for women were occasionally provided by humanitarian organizations, this support has now ceased. A health facility established by a humanitarian organization within the camp was operational but was abandoned a week before the visit, as noted by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Regarding education, some IDPs' children attend formal schooling integrated with the local community. However, the distance between the camp and the school poses challenges, as parents who can afford transportation costs send their children to school, while those who cannot are unable to do so. The lack of electricity in the camp forces IDPs to collect firewood from the surrounding area for cooking, leading to tensions with the local community.

EHRCO observed these issues during their visit. Given the relative peace in the Afar Region, IDPs from that area expressed a desire to return and were promised support by relevant government authorities, yet they have remained in the camp for four years without a sustainable solution. Similarly, IDPs from various zones

in Welega have requested lasting solutions, but no meaningful efforts have been made to address their situation, as determined by the information gathered by EHRCO.

4.9. Medinah Shelter Site

This displacement camp is located near Medina town, Argoba Woreda, South Wollo Zone, Amhara Region. The camp currently houses a total of 816 internally displaced persons (IDPs), comprising 334 women and 482 men. These IDPs were displaced from various zones and woredas of Welega in the Oromia Region due to conflicts instigated by armed groups in 2020 and 2021.

The camp is situated several kilometers from the main road, accessible only via a gravel (pista) road, which creates challenges for the delivery of humanitarian aid. Specifically, food supplies do not arrive on time, and the provided grain, consisting of 15 kilograms of maize per person, is of substandard quality. Mattresses and blankets were provided upon the IDPs' arrival but have since worn out, with no replacements offered. There is no supply of sanitary products for women. Although children attend formal education integrated with the local community, they are reportedly required to pay the same school fees as local residents, which poses a challenge for some parents who cannot afford to send their children to school. Educational materials are also unavailable. The camp is not suitable for persons with disabilities, and due to the poor road conditions, humanitarian organizations rarely visit the camp compared to other displacement sites. Beyond providing shelter, the support extended to the camp is minimal, as noted by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Regarding healthcare, while IDPs access medical services at a nearby health post, there is a shortage of medicine supply. Furthermore, despite the prolonged stay of the IDPs in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the

local community, or resettlement remain insufficient, EHRCO was able to understand.

4.10. College Shelter Site

This displacement camp is located in a section known as "College" in Weldiya town, North Wollo Zone, Amhara Region. The camp currently houses a total of 142 internally displaced persons (IDPs), comprising 57 women and 85 men. These IDPs were displaced from various regions of the country, specifically from the Welega and Shewa zones of the Oromia Region, the Metekel and Kamashi zones of the Benishangul-Gumuz Region, the Somali Region, and various areas of the Tigray Region during the northern conflict.

Both international and local organizations previously provided hygiene and sanitation supplies, but this assistance has completely ceased. Food supplies, consisting of 15 kilograms of grain per person every three to four months, are provided but are of poor quality, leading to significant food shortages. Although mattresses and blankets were distributed upon the IDPs' arrival, they have worn out due to prolonged use. No specialized support is available for persons with disabilities, children, or the elderly, who require particular assistance. The absence of latrines in the camp poses severe challenges, particularly for women, who are forced to seek distant locations or nighttime for sanitation needs, exposing them to various attacks, as noted by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Additionally, government security forces' camps are located near the displacement site. On the night of May 21, a heavy weapons attack near Weldiya Stadium caused minor damage to some camp structures while IDPs were inside, and the sound of heavy gunfire led to a significant exchange of fire in the area, creating considerable security concerns and shock among the IDPs. The camp remains under significant security risks. Although efforts

have been made to facilitate the IDPs' return to their places of origin, the lack of sufficient and secure conditions has rendered them unwilling to return. The IDPs have expressed the need for sustainable solutions to improve their living conditions in the camp. Furthermore, they reported fears and psychological stress due to plans to demolish the camp for development and investment purposes, as determined by EHRCO during their visit.

4.11. Abuare Shelter Site

This displacement camp is located in Abare Kebele, Raya Kobo Woreda, North Wollo Zone. The camp houses over 700 internally displaced persons (IDPs), including 370 women, 330 men, and between 30 to 40 persons with disabilities. These IDPs have been displaced since 2018 from various parts of the country, particularly from different zones of Welega, Metekel, and other regions, due to identity-based attacks.

The camp consists of four sheds, with each shed accommodating an average of 30 to 40 IDPs. Some IDPs have constructed small houses around the camp's perimeter. The camp is overcrowded and unsuitable for living. Food supplies are irregular and of poor quality, with no provision of sanitary products for women. Although mattresses and blankets were provided upon arrival, they have worn out due to prolonged use. The camp's remote location, far from the town and other woreda residents, makes access to essential services such as healthcare and education difficult. Local residents occasionally harass the IDPs, claiming ownership of the land and demanding their eviction. The absence of electricity forces women to collect firewood, exposing them to sexual violence, as noted by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Regarding education, no educational services have been available since the northern conflict, leaving children out of school for over three years. The IDPs face challenges in obtaining identification

documents, children's birth certificates, and other essential records. Despite their prolonged stay in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, EHRCO was able to understand.

4.12. Mersa Town Shelter Site

This displacement camp is located in Kebele 03, Mersa town, North Wollo Zone. It houses a total of 364 internally displaced persons (IDPs), comprising 170 women and 194 men, with over 160 individuals being under 18 years of age. The camp, previously used as a base for the Amhara Special Forces, is currently serving as a temporary shelter for IDPs. The IDPs in this camp were displaced since 2021 from various areas of Welega due to conflict.

Various non-governmental organizations previously provided support in the form of maize, oil, pulses, hygiene materials, and cash assistance. However, at the time of the Ethiopian Human Rights Council's (EHRCO) visit, no aid was being received. While the IDPs' interaction with the local community is generally positive, occasional discrimination and exclusion were reported. Children attend formal education alongside the local community, but there is a shortage of educational materials such as pens, notebooks, and uniforms. Additionally, children face psychological stress due to being labeled as "displaced children" at school. Regarding healthcare, apart from malaria prevention, accessing comprehensive medical services is challenging. IDPs with serious conditions such as cancer, hypertension, and other ailments must seek treatment at their own expense, as noted by EHRCO.

Furthermore, the town's hot climate and the overcrowded living conditions in the camp make IDPs vulnerable to communicable diseases. The lack of electricity forces women to collect firewood for cooking, exposing them to various forms of sexual violence,

threats, and intimidation. The repeated displacement caused by the northern conflict has had a negative impact on the IDPs' mental health. Despite their prolonged stay in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, EHRCO was able to understand.

4.13. Jara Shelter Site

This displacement camp is located in Diley Roqa Kebele, Habru Woreda, North Wollo Zone. It houses a total of 9,665 internally displaced persons (IDPs), including 4,076 women, 4,752 men, and 837 children under five years of age. The camp consists of 336 canvas shelters, with each shelter containing an average of six rooms, and each room accommodating four to six households. Consequently, the camp is overcrowded and unsuitable for living. Food supplies are irregular and of poor quality, and while mattresses and blankets were provided upon arrival, they have worn out due to prolonged use and are no longer functional.

The camp's proximity to the Afar Region results in harm to IDPs due to conflicts between local kebele residents and Afar natives over grazing land and other issues. The hot climate makes the area unsuitable and exposes IDPs to various diseases. The camp's remote location from the town limits access to essential services, including education and healthcare. The lack of electricity and water supply forces women to venture into the forest to collect firewood, exposing them to sexual violence. Additionally, despite the IDPs' prolonged stay in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

4.14. Maibulit Shelter Site

This displacement camp is located in Seqota town, Waghimra Zone, Amhara Region. It houses a total of 57 internally displaced persons (IDPs), comprising 28 men and 29 women. These IDPs were displaced since 2020 from various areas of the Oromia, Tigray, and Benishangul-Gumuz Regions due to conflict. They experienced identity-based attacks by armed groups, resulting in the destruction of their property and the loss of family members. The local security forces failed to provide adequate protection, contributing to their displacement, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

The camp consists of a single tent structure, divided into rooms, with more than three individuals (men or women) residing in each room. This makes the camp highly overcrowded and difficult to navigate, forcing IDPs to remove their bedding daily to prepare food. The absence of latrines creates significant challenges, particularly for women, who are vulnerable to sexual violence. There is no water supply, and food provisions are inadequate in both quantity and quality, with distributions occurring more than four months apart. Unlike other camps, food is allocated per household (25 kilograms per man or woman), rather than per individual, causing significant hardship for larger families. While mattresses and blankets were provided upon arrival, they have worn out due to prolonged use. Some financial support is provided by humanitarian organizations, as reported by the IDPs.

Regarding healthcare, a humanitarian organization previously provided services, but at the time of EHRCO's visit, the organization had withdrawn, resulting in the suspension of medical services and exposing IDPs to severe challenges. Children attend formal education with the local community, but there is no supply of sanitary products for women. Despite the IDPs' prolonged stay in the camp, efforts to facilitate their return to their places of origin,

integration with the local community, or resettlement remain insufficient, EHRCO was able to understand.

4.15. Abergele Shelter Site

The Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) has observed internally displaced persons (IDPs) in Abargelle Woreda, Waghimra Zone, Amhara Region. The IDPs in this area were displaced from various regions due to the conflict in northern Ethiopia since 2021. Following the Pretoria Agreement, the majority of IDPs have returned to their places of origin. However, 2,661 women and 2,481 men, totaling 5,142 IDPs, who were displaced from Maykadra, have integrated with the local community and are residing in rented houses.

These IDPs were government employees' families who, due to being perceived as government-affiliated and targeted by armed groups referred to as "Tigray forces," were unable to return to their areas of origin out of fear. It has been established that they receive only minimal support. Regarding food assistance, FH Ethiopia, through a letter dated September 19, 2022 (FHE/HO/231/05/2025), reduced the previous provision of 15 kilograms of maize or wheat per person to 12 kilograms of maize or wheat for returnees. Although this reduction in food quantity is not intended to target displaced persons (IDPs) or returnees, it has been determined, based on information provided to EHRCO by the Abargelle Woreda Early Warning and Disaster Risk Reduction Office, that the directive from FH Ethiopia to provide 12 kilograms since May 2023 aligns with the woreda's risk assessment. However, the letter explicitly states that the reduction in food quantity does not affect IDPs within the country. Accordingly, EHRCO has recommended that the Abargelle Woreda Early Warning and Disaster Risk Reduction Office review its practices.

For healthcare, the IDPs access services like any community member

through the local health post. Children attend formal education integrated with the local community, though no support for educational materials is provided. While residing in rented houses, the IDPs receive occasional financial assistance from benevolent organizations, but no other form of support from the government. Despite having been in this situation for over five years, sufficient efforts for resettlement have not been undertaken, as observed by EHRCO.

4.16. Shewarobit and Ataye Town Shelter Sites

The displacement camp in Shewarobit town houses 722 internally displaced persons (IDPs), comprising 339 women and 383 men. Another displacement camp, located in Ataye town, Efrata Gidim Woreda, accommodates 16,995 IDPs, including 8,674 women and 8,321 men. The IDPs in these camps were displaced from Efrata Gidim Woreda due to conflict on April 15, 2020. Although reconciliation efforts have been made with the local community, the IDPs have been unable to return to their places of origin, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

In both camps, there is a lack of mattresses, blankets, and bed sheets, as well as sanitary products for women and specialized food for children. The absence of educational provisions has created challenges for children's education. Food supplies are irregular and of poor quality. The Shewarobit camp, in particular, is highly overcrowded and unsuitable for movement. Neither camp is accessible for persons with disabilities. While there is no specific entity managing security and peace in the camps, disputes are resolved by community elders when they arise. Additionally, there is a significant shortage of medicine supplies. Despite the IDPs' prolonged stay in the camps, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, as observed by EHRCO.

4.17. Minjar Shenkora Woreda

This displacement camp is located within the town of Arerti, Minjar Shenkora Woreda, and is situated in the compounds of Arerti Technical and Vocational Education Training (TVET) School and Melka Jilo Temporary Displacement Camps. The IDPs have been displaced since 2019 from various areas of the Oromia Region due to conflict.

In the displacement camps (Arerti TVET School and Melka Jilo), 1,740 IDPs are hosted. Additionally, 2,366 IDPs reside in rented accommodations within the local community. In total, 4,101 IDPs are present across various kebeles in Minjar Shenkora Woreda, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

The IDPs in Arerti town reported irregular food supplies, the absence of healthcare services, lack of sanitary materials for women, no specialized support for children, pregnant women, or persons with disabilities, and shortages of clean water. Furthermore, the lack of latrines poses challenges. Although the IDPs have rented houses at their own expense for accommodation, the recurring increases in rent payments have subjected them to significant hardships. The suspension of previously provided educational materials has led to many students dropping out of school. IDPs in the camps live in cramped and crowded conditions, packed into rooms made of canvas. Although no specific entity manages security and peace in the camps, disputes are resolved by community elders when they arise. Despite the prolonged stay of IDPs in the camps, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient, as observed by EHRCO.

4.18. Worqe Shelter Site

This displacement camp is located in a rural area called Werqe, Raya Kobo Woreda, North Wollo Zone. It houses 140 internally displaced

persons (IDPs), including 20 women, 50 men, and 70 children. The camp consists of over 15 rooms constructed from corrugated iron, with each room accommodating an average of 10 to 20 IDPs. The IDPs were displaced due to conflict from various regions, specifically from the Welega zones of the Oromia Region and the Metekel and Kamashi zones of the Benishangul-Gumuz Region. The camp was originally built by the government for the local community. The IDPs were relocated to this camp due to overcrowding at the Raya Kobo Abare camp and were told they needed to return to their place of birth to obtain residency identification, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

No healthcare facilities are available within the camp, and IDPs are reportedly denied treatment at government health posts or subjected to unnecessary costs. Although mattresses and blankets were provided upon arrival, they have worn out due to prolonged use, with some no longer functional. Food supplies are irregular and of poor quality. Regarding education, while pre-primary schools exist, the lack of educational materials and financial constraints prevent parents from enrolling their children, leading to school dropouts. Previous efforts to facilitate the IDPs' return to their places of origin have been made, but insufficient security and peace conditions have rendered them unwilling to return. Although interactions with the local community are generally positive, occasional discrimination and exclusion occur. No specialized support is provided for persons with disabilities, children, or the elderly. While no specific entity manages security and peace in the camp, disputes are resolved by community elders. Additionally, IDPs reported to EHRCO that government authorities have told them the camp was built for local kebele residents, not for them, and they are being pressured to leave, exposing them to significant psychological stress.

4.19. Girana Shelter Site

This displacement camp is located in Habru Woreda, North Wollo Zone, and houses 400 internally displaced persons (IDPs), including 152 women, 124 men, and 124 children. The IDPs have been displaced since 2018 from various parts of the country, particularly from the Welega zones of the Oromia Region, due to conflict. The camp, originally used as a health post, is situated in a remote area, requiring IDPs to travel long distances to access aid, exposing them to natural hazards such as the risk of flooding from the Derash River. The camp's location, characterized by extreme heat and lowland conditions, makes IDPs vulnerable to malaria and other diseases. The absence of healthcare services in the area and the government's lack of attention have forced IDPs to incur unnecessary medical expenses, rendering them susceptible to severe health issues due to their inability to afford treatment, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO).

Food supplies are irregular, with each household receiving 15 kilograms of maize and one can of lentils, which is insufficient. Regarding education, the lack of formal schooling has led parents, unable to afford private education, to withdraw their children from school. Mattresses, blankets, and bedsheets provided upon arrival have not been replaced since. The absence of an entity to manage security in the camp has created safety concerns for the IDPs. No efforts have been made to facilitate their return to their places of origin or to establish permanent resettlement, as observed by EHRCO.

5. Afar Region

Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) conducted a visit from July 15-22, 2025, to internally displaced persons (IDPs) in various zones, woredas, and kebeles of the Afar Region. The visit established that these IDPs were displaced due to land encroachment, drought, and conflict.

Due to conflict, IDPs displaced from their areas of residence include 10,780 in Megale Woreda of Kilbetal Zone, 666 in Berahle Woreda, 10,947 in Mahiraus Yanqdi Woreda, 13,480 in Mahiraus Sibiyabi Woreda, 8,240 in Mahiraus-Ada-Odo Woreda, 7,084 in Gabiras Gewane Woreda, 6,304 in Gabiras Gala Woreda, and 17,472 in Gabiras Hanaruk Woreda, totaling 74,973 IDPs residing in these woredas.

In Gabiras Zone, 37,122 people in Awash Fentale Woreda and 22,914 people in Dublesa Woreda were displaced due to land encroachment. Additionally, 4,401 people displaced due to drought are sheltered in Awisiras Afambo Woreda. The Afar Regional State Government's Disaster Risk Management, Food Security, and Early Warning Commission reported to EHRCO that a total of 139,410 IDPs reside in the Afar Region.

5.1. Gela'alo, Urda, Asaita, Sahle, Afambo Shelter Sites

The IDPs residing in these displacement camps total 139,410, having been displaced for years from their birthplaces due to land expropriation, drought, and conflict since 2015. In these camps, food assistance has been suspended for many years, sanitary supplies for women have been unavailable for over a year, there is a severe shortage of medical supplies, and no specialized food provisions are provided for children, as determined by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO). Recently displaced IDPs due to land expropriation receive varied assistance, but those outside this category experience delays in aid delivery, placing

them in significant hardship. While the majority of IDPs displaced by the northern conflict have returned to their previous places of residence, those in camps labeled as "Berahle" and "Megale" remain in the camps due to security risks preventing their return, as observed by EHRCO.

The IDPs from Asaita, Sahle, Barge, Gelealo, and Afambo areas were displaced in 2015 when the government constructed the Tendaho Government Irrigation Development Project. They lost their grazing and farmland, as well as their residential homes, and suffered damage to much of their property. The area is now flooded with water, making return to their original locations impossible. At the time of EHRCO's visit, the IDPs were living on land belonging to the Sultan Alimrah clan, but members of the Sultan Alimrah clan have attempted to displace them during farming seasons and demand that they leave for Asaita or other towns to seek aid during harvest times. There are no displacement camps established by the government or humanitarian organizations, and no assistance is provided in this regard. The aid they receive is through safety nets after registration, not as specific support for their displaced status. Although the government provided 800 Ethiopian Birr per household monthly via safety nets, this financial aid has been suspended for a year. The suspension of previously provided educational materials has resulted in children being unable to access education. Furthermore, despite the prolonged stay of IDPs in the camps, efforts to facilitate their return to their places of origin, integration with the local community, or resettlement remain insufficient. Additionally, although some IDPs have been involved in local development initiatives and displaced from their residential areas, the support provided for alternative sites or resettlement is minimal, as determined by the information gathered by EHRCO. Moreover, in its 138th Special Statement issued in 2015, EHRCO stated that residents in Asaita and Afambo Woredas are facing significant hardships as their lands are being taken for development,

specifically to expand the Tendaho Sugar Corporation project. The residents' tenant farms were uprooted without compensation or prior notice, and the Awash River was diverted and expanded to flow into Afambo and Asaita. The statement calls on the government to address the situation where the IDPs' property has been taken, leaving them in a vulnerable position without alternative land or compensation. Consequently, these IDPs have remained in displacement camps for many years without a solution.

6. Legal Analysis and Obligations

Concerning internally displaced persons (IDPs), there exist specific laws and rights violations related to their circumstances. People may be displaced within a country due to various causes, such as natural disasters, development initiatives, or conflict. The key factor distinguishing IDPs from refugees is that IDPs remain within their country's territorial or administrative boundaries. In Ethiopia, the predominant issue, which this statement primarily addresses and which is thoroughly examined in legal analyses, is displacement resulting from conflict.

6.1. The Kampala Convention and the United Nations Guiding Principles on Internal Displacement

Ethiopia has ratified the African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa (Kampala Convention), a legal framework aimed at preventing internal displacement, protecting and assisting displaced persons, and providing durable solutions for IDPs. The convention obligates states to respect, enforce, and fulfill the rights of IDPs as stipulated therein. Another key legal framework is the 1998 UN Guiding Principles on Internal Displacement, prepared by Francis M. Deng. Although not a binding international treaty like the Kampala Convention, these principles are recognized globally as an authoritative standard, with most provisions grounded in binding international human rights and humanitarian laws, obligating states to adhere to them. The principles provide valuable guidance aligned with international human rights and humanitarian laws.

Governments have an international, regional, and constitutional duty to ensure the safety, respect, and fulfillment of their citizens' rights and needs. This includes preventing problems that could lead to displacement, addressing conflict causes, mitigating community tensions, and taking preventive measures based on early warning signs. The Kampala Convention, under Article 2(d), outlines its

objective to inform member states of their responsibilities and obligations to protect IDPs from displacement, provide protection and humanitarian assistance post-displacement, and address the root causes of displacement. Similarly, Article 3(1)(a) mandates member states to prevent internal displacement, while the UN Guiding Principles, under Principle 6(1), affirm that every person has the right to be protected from arbitrary displacement. Thus, governments are responsible for preventing citizens from factors that could cause internal displacement, ensuring their right to protection from such displacement.

The Kampala Convention, under Article 3(1)(b), explicitly prohibits discrimination and marginalization based on social identity, religion, or political opinion that could lead to displacement. This principle directly opposes the legally entrenched discriminatory system in the Benishangul-Gumuz Region, where Article 2 of the regional constitution designates the Berta, Gumuz, Shinasha, Mao, and Komo ethnic groups as the region's "owners." This legal hierarchy is not merely theoretical but manifests in practice, resulting in tangible discrimination against non-designated ethnic groups, particularly Amhara residents, in areas such as land ownership certification, participation in local governance, and access to security protection. This legally supported discrimination fosters a sense of second-class citizenship among those labeled as "settlers" or "outsiders," creating conditions conducive to violence against them. Consequently, forced displacement and violence in the region are not spontaneous but are triggered by foreseeable consequences of government-sanctioned discriminatory policies.
Additionally, Article 4(1) of the Kampala Convention mandates member states to comply with international human rights and humanitarian laws to prevent and eliminate causes of internal displacement. Article 4(d) further stipulates that all persons have the right to be protected from displacement caused by generalized violence or human rights violations. However, in Ethiopia,

particularly in areas monitored by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO) in the Benishangul-Gumuz, Oromia, Amhara, and Afar regions, violations of these provisions are evident, indicating the government's failure to fulfill its responsibility to prevent internal displacement.

While the Kampala Convention and UN Guiding Principles mandate member states to protect citizens from internal displacement, when displacement occurs due to development, natural disasters, or conflict, additional obligations are imposed on member states. These include ensuring IDP safety and providing humanitarian assistance. However, EHRCO's monitoring reveals that the Ethiopian government has not adequately fulfilled these obligations. The Kampala Convention, under Article 5(1), and the UN Guiding Principles, under Principle 3(1), clearly state that states have the primary responsibility to provide humanitarian assistance and protection to IDPs within their borders without discrimination. The Kampala Convention, under Article 9(2)(b) and (c), requires governments to promptly provide adequate humanitarian assistance, including food, water, shelter, medical care, sanitation, education, and essential social services, extending such support to host communities when necessary. Special protection and assistance must be provided to vulnerable groups, such as unaccompanied children, mothers, pregnant women, women with young children, the elderly, persons with disabilities, and those with communicable diseases. Similarly, the UN Guiding Principles, under Principles 18 and 19, affirm IDPs' right to an adequate standard of living, requiring governments to provide essential food, clean water, shelter, clothing, medical care, and sanitation services without discrimination, with special attention to vulnerable groups. Principle 23 further emphasizes the right to education, particularly free and compulsory primary education for displaced children, respecting their cultural identity, language, and religion.

However, in Ethiopia, IDPs in the aforementioned regions lack access to education, healthcare, and sanitation services, living in deplorable conditions. Despite the right to education, most displaced children are not attending school. The Kampala Convention, under Article 9(1)(d), ensures IDPs' protection from sexual violence, including rape, forced prostitution, harmful practices, slavery, child recruitment for conflict, forced labor, and human trafficking, regardless of the cause of displacement. Women and children, being particularly vulnerable, require government protection from such violations. Articles 9(2)(k) and 11(2) mandate member states to consult IDPs and ensure their participation in decisions affecting their safety and support, including choices regarding return, local integration, or relocation, ensuring durable solutions through their informed and voluntary consent. Without their full participation, any imposed "solution" cannot be sustainable. Article 9(2)(e) and UN Guiding Principle 15 protect IDPs from forced return or relocation to areas endangering their safety, life, liberty, or health. For instance, in Gerado camp, Dessie Zuria Woreda, South Wollo Zone, IDPs from East Welega, Oromia Region, reported being pressured to return despite unaddressed security concerns, as confirmed by EHRCO.

The Kampala Convention Article 5(2) mandates mutual support among member states upon request, while Article 5(6) requires states to seek assistance from international organizations, humanitarian agencies, civil societies, and other actors when resources are insufficient. Article 5(3) emphasizes respecting the roles of the African Union, United Nations, and international humanitarian organizations in supporting IDPs. Ethiopia's Proclamation No. 1187/2020, ratifying the Kampala Convention, states under Article 3(2)(b) that the United Nations, African Union, and other humanitarian organizations may assist IDPs only with prior government approval. Thus, the Ethiopian government must not only provide assistance to IDPs to the best of its capacity

but also eliminate bureaucratic and other obstacles to ensure unhindered support from humanitarian organizations for affected citizens.

6.2. Reservations and Declarations made on the Kampala Convention

The Ethiopian government signed the African Union Convention for the Protection and Assistance of Internally Displaced Persons in Africa (Kampala Convention) on October 19, 2009, and ratified it on March 13, 2020, through Proclamation No. 1187/2020. Despite ratifying the convention, Ethiopia has made reservations and declarations on specific provisions, namely Articles 12(2), 12(3), and 22, as well as declarations on Articles 1(e) and 5(6)(7).

Regarding the reservations, Article 12(2) of the Kampala Convention mandates that states establish an effective legal framework to provide fair and equitable compensation or other remedies for damages caused by displacement. Ethiopia has placed a reservation on this article, stating that compensation is applicable only in cases of displacement due to land expropriation for public interest. However, under Article 89(3) of the Ethiopian Constitution, the government's responsibility for displacement caused by natural or human-made factors is limited to providing support, justified by Ethiopia's economic capacity constraints.

Article 12(3) of the convention holds states accountable for failing to protect and assist IDPs in cases of natural disasters. Ethiopia's reservation on this article specifies that when IDPs are left without support due to violations by individuals or institutions, those responsible should be held accountable, and support provision should continue. However, it remains unclear whether the government itself would be held accountable for failing to assist IDPs, weakening its obligation to prevent and respond promptly to displacement and creating a system of impunity that severely undermines IDPs' rights.

The UN Guiding Principles on Internal Displacement, under Principle 29, explicitly states that IDPs are entitled to adequate compensation if their property cannot be restored. The government is responsible for assisting and protecting IDPs under the Kampala Convention, which aims to prevent internal displacement, protect and assist displaced persons, and provide durable solutions. However, the Ethiopian government, beyond providing limited support, does not offer compensation or adequate assistance for IDPs to return to their previous living conditions, contradicting the convention's objectives.

As stipulated in international and regional human rights agreements ratified by Ethiopia and the national Constitution, every individual has the right to have their human and democratic rights protected. Despite ratifying these agreements and incorporating them into national law, there is a significant gap in their implementation. The government is obligated to prevent displacement, provide protection and assistance post-displacement, and facilitate IDPs' return to their prior living conditions. However, by neglecting these responsibilities, citizens' human rights are violated, exposing them to suffering. The increasing number of IDPs in Ethiopia, coupled with the government's insufficient attention to the issue, holds the government accountable for the displacement and suffering of numerous innocent citizens.

7. Conclusion

This 157th Special Report, prepared by the Ethiopian Human Rights Council (EHRCO), addresses the human rights situation of internally displaced persons (IDPs) in Ethiopia. The report is based on monitoring activities conducted in 46 IDP camps across the Benishangul-Gumuz, Amhara, Afar, and Oromia regions. The monitoring involved deploying experts to engage directly with IDPs through interviews, interviewing staff from local disaster risk and early warning offices, and visiting IDP camps in person.

The report highlights that the primary cause of displacement in these regions is conflict. It reveals significant shortcomings in humanitarian assistance, including irregular food supply deliveries, which occur approximately every three months and are insufficient in quantity and quality. Most IDP camps are overcrowded and consist of dilapidated shelters. Hygiene supplies for women are largely unavailable in most camps, and in some cases, their provision has been discontinued. Essential items such as mattresses, blankets, and bed sheets, if provided, have not been replaced despite prolonged use. Medical services, previously supported by non-governmental organizations in some camps, were being phased out during EHRCO's visits, exposing IDPs to severe challenges. While some IDPs access medical services by integrating with local communities, they are often required to pay for health insurance, which many cannot afford, resulting in a lack of access to healthcare. Education is also largely unavailable in most camps, and even when IDPs attempt to integrate with local communities for schooling, many face barriers due to camp locations being far from urban centers and the requirement of registration fees, which they cannot afford. Additionally, most camps are not accessible or suitable for persons with disabilities or the elderly. Despite many IDPs being displaced for three years or more, efforts to facilitate their return, local integration, or resettlement remain inadequate.
The Kampala Convention mandates governments to prevent

internal displacement, protect and assist IDPs during displacement, and provide durable solutions. Ethiopia's obligations under this convention, other ratified international agreements, and its Constitution require the government to ensure citizens' safety, respect and uphold their rights, and meet their needs. However, EHRCO's findings indicate that the government is not adequately fulfilling these obligations. The report provides evidence that the government must give due attention and take appropriate action to protect IDPs' rights effectively.

Summary table of the monitoring activities, showing the locations visited and the number of females and males.

No	Region	Number of sites/woredas visited	Female	Male	Children	Total	Remark
A.	**Beninshangul Gumuz**						In some sites, the number of children was not found, so it was not included.
1		Manbuk	2,354	1,982		4,336	
2		Gilgel Beles 02 kebele/ China Camp	1,730	1781		3,511	
3		Gilgel Beles 01 kebele	159	160		319	
4		Genete Mariam	2,550	2,476		5,026	
	Total		6,796	6,399		13,192	
B.	**Oromia**						In some sites, the number of children was not found, so it was not included.
1		Deder	2,795	2,195	1,764	6,754	
2		Bordede	797	621		1,418	
3		Tilo/Hirna	162	127	28	378	
4		Jimma	615	1,767	1,135	3,517	
5		Tiregudo/Chinaksen	235	266		500	
6		Muyadin	654	280		934	
7		Babile	326	313		639	
8		Ano Town Kebele 01	2342	844	1524	4,710	
9		Arjo Gudetu town, Kebele 01	1123	1,047	1,756	3,926	
10		Genda Lemi	797	621		1,423	
11		Gende Dinku	239	187		429	

12		Ligide	223	237		460	
13		Kersa camp	365	299	1584	2,255	
14		01 Kebele, Golmasach Community	2,466	2,282		4,748	
15		Girawa Woreda, Kebele 02	93	120		213	
	Total		13,232	11,202	7791	32,229	
C.	**Amhara**						
1		Mekane Eyesus	726	688	647	2,061	In some sites, the number of children was not found, so it was not included.
2		Gibrina Gibi	79	70		149	
3		Lam Erbata	51	47		91	
4		Kebero Meda	663	721	269	1,620	
5		Shi-Melaku	247	442		689	
6		Weynchet	5,969	5,634		11,603	
7		China Camp	3,700	3,300		7,000	
8		Baqelo	836	501		1,337	
9		Gerado	302	232		534	
10		China Camp/Degan	430	452	850	1,905	
11		Medina	334	482		816	
12		College	85	57		142	
13		Abware	370	330		700	
14		Merssa	170	194		364	
15		Jara	4,076	4,752	837	9,665	
16		Mayblot	28	29		57	
17		Abergele	2,661	2,481		5,142	
18		ShewaRobit	339	383		722	
19		Ataye Town	8,321	8,674		16,995	
20		Minjar Shenkora (Arerti, Likajilo)	836	804		1,740	
21		Worke	20	50	70	140	
22		Girana	152	124	124	400	
	Total		**30,395**	**30,447**	**2,797**	**63,639**	
D.	**Afar**						

1		Gele'ilo				139,410	This information was obtained from the relevant government bodies; however, the effort made by EHRCO to collect disaggregated data by gender and number of children for each displacement site was not successful. This figure represents the total number of displaced persons found across displacement sites 1–5 in the Afar Region.
2		Urda					
3		Asayita					
4		Sahile					
5		**Afambo**					
	Total					139,410	
	Final Total					**248,470**	

8. Recommendation

➢ Displaced persons in various areas have been staying in shelters for a long time. The government has the responsibility to return them to their areas of origin, settle them in their current locations, or enable them to become self-sufficient by integrating with the host community. As the government has failed to fulfill these obligations, the displaced persons are being exposed to severe rights violations. Therefore, the government should fulfill its responsibilities as outlined in the Kampala Convention.

➢ Although the displaced persons in the shelters have the capacity and ability to work and help others beyond themselves, they have been forced to become dependent on aid since entering the shelters because they lack opportunities to work for themselves. Therefore, the regional governments and the Disaster Risk Management Commissions (similar bureaus) in the areas where the shelters are located should provide the necessary support to rectify these conditions.

➢ If the government decides to return displaced persons to their former places of residence, it must be based on a process that includes discussion, the consent and will of the IDPs, ensuring the peacefulness of the area of displacement, and guaranteeing the safety and protection of its citizens, making it suitable and secure for living.

➢ The government, in collaboration with relevant stakeholders and donor organizations, should ensure that food rations are delivered consistently in terms of quality, quantity, and time, and should make appropriate efforts to provide access to medical and educational services for the displaced persons.

➢ The government should discuss with relevant stakeholders

and relocate IDP sites facing security threats to a safer location.

➢ Given that the living conditions of IDPs in various areas are poor, the supply of humanitarian aid is decreasing over time, and the situation requires significant attention, the government should give adequate focus by developing a legal framework for internally displaced persons (IDPs) and establishing an independent institution to closely monitor IDP affairs and oversee the implementation of the legal frameworks.

➢ Armed groups operating in various parts of Ethiopia should refrain from arbitrary displacement of citizens, avoid obstructing humanitarian assistance and protection provided to citizens, cease restricting the freedom of movement of IDPs, and abstain from all actions detailed in Article 7(5) of the Kampala Convention.

➢ The vulnerable groups among the displaced due to conflicts in various parts of Ethiopia (primarily women, children, and persons with disabilities) should be given special attention. The government should fully implement the protections and support deemed necessary for these vulnerable groups as outlined in the Kampala Convention and the United Nations Guiding Principles on Internal Displacement.

➢ Governmental institutions and leaders, from the federal level down to the Kebele administration, should work diligently to find lasting solutions to the conflicts that cause displacement and fulfill their respective responsibilities in achieving permanent solutions for the IDPs (whether by returning them to their areas of origin, settling them in the host community, or relocating them to another place).

- It is understood that the Benishangul-Gumuz Regional State Constitution exacerbates the problem by granting full ownership rights to some citizens in the region while treating others as "settlers" or "guests." It is evident that regional constitutions must not contradict the federal constitution. Therefore, conditions should be created for the amendment of Article 2 of the Benishangul-Gumuz Regional State Constitution.

- The government should formally recognize displaced persons and facilitate ways for other local and international non-governmental aid organizations to provide assistance. These aid organizations should also fulfill their responsibilities.

- The EHRCO recommends that Community Elders, Religious Leaders, Abba Gadas, and community mobilizers should facilitate conditions for IDPs to achieve permanent solutions (by returning to their areas of origin, settling and integrating with the host community, or relocating to another place) and live peacefully with the local community.

Finally, the EHRCO calls upon citizens, national, and international institutions committed to the respect of human rights to write or call the addresses provided below to demand and pressure the government to respect, enforce, and fulfill the human and democratic rights of its citizens.

የኢትዮጵያ
ሰብዓዊ መብቶች ጉባዔ (ኢሰመጉ)
ETHIOPIAN HUMAN RIGHTS COUNCIL (EHRCO)

የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መብቶች
ሁኔታ በኢትዮጵያ

የኢሰመጉ 157ኛ ልዩ መግለጫ

ነሀሴ 2017 ዓ.ም

☑ አማርኛ

ዋና ጽ/ቤት፡ አዲስ አበባ
አ.አ ስታዲየም ፊትለፊት ሣጎሰ ሥላሴ ሕንፃ 8ኛ ፎቅ፣ቢሮ ቁጥር 19
ኢ-ሜይል፡info@ehrco.org
ድረገጽ፡ www.ehrco.org
ፌስቡክ፡https://www.facebook.com/ehrco1/
ትዊተር፡ https://www.twitter.com/ehrcoethio
ቴሌግራም፡ https://t.me/ehrco
ኢንስታ ግራም @ehrco_eth
ሊንክዲን https://www.linkedin.com/in/ethiopian-human-rights-council-ehrco-965254379
የፖስታ ሳጥን ቁጥር 2432
አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ
የሰብዓዊ መብቶች ክትትል እና ምርመራ መምሪያ፡ አዲስ አበባ
ስልክ፡ (+251) 011 558-2387
ኢሜይል፡info@ehrco.org
ቀጠና / ቅርንጫፍ ጽ/ቤቶች
ደቡብ ኢትዮጵያ ቀጠና፡ሐዋሳ - ስ.ቁ (+251) 046 220-4500፣ ፖ.ሳ.ቁ 360
አርባምንጭ - ስ.ቁ (+251) 046 18 18 344
ሰሜን ኢትዮጵያ ቀጠና፡ባሕርዳር- ስ.ቁ (+251) 058 220-0240፣ ፖ.ሳ.ቁ 1115
ምሥራቅ ኢትዮጵያ ቀጠና ሐረር - ስ.ቁ (+251) 025 411 6845፣ ፖ.ሳ.ቁ 2596
ማዕከላዊ ኢትዮጵያ ቀጠና፡አዲስ አበባ- ስ.ቁ (+251)011 551-7704፣ ፖ.ሳ.ቁ

ማውጫ

አጭር ዳሰሳ 5

መግቢያ 7

1. ኢሰመጉ 7

1.2. የመግለጫው ወሰን 7

1.3. የመግለጫው ዓላማ 8

1.4. የምርመራ ሥራው ስነ-ዘዴ 8

1.5. የክትትል ሥራው ውስንነቶች እና ያጋጠሙ ችግሮች 9

2. ቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል 9

2.1. ማቡክ መጠለያ ጣቢያ 9

2.2. ግልገል በለስ 02ቀበሌ/ቻፀና ካምፕ አካባቢ መጠለያ ጣቢያ 10

2.3. ግልገል በለስ ቀበሌ 01 መጠለያ ጣቢያ 10

2.4. ገነተ ማርያም መጠለያ ጣቢያ 11

3. ኦሮምያ ክልል 12

3.1. የደደር መጠለያ ጣቢያ 12

3.2. ቦርደዴ መጠለያ ጣቢያ 13

3.3. ጡሌ/ሊርና መጠለያ ጣቢያ 13

3.4. ጅማ መጠለያ ጣቢያ 14

3.5. ቲሬጉዶ /ጭናቅሰን መጠለያ ጣቢያ 15

3.6. ሙያዲን ካምፕ መጠለያ ጣቢያ 16

3.7. ባቢሌ መጠለያ ጣቢያ 16

3.8. አኖ ከተማ 01 ቀበሌ መጠለያ ጣቢያ 16

3.9. አርጆ ጉደቱ ከተማ 01 ቀበሌ መጠለያ 17

3.10. ገንደ ለሚ የተፈናቃዮች ጣቢያ 17

3.11. ገንደ ድንቁ መጠለያ ጣቢያ 18

3.12. ሊጊዴ መጠለያ ጣቢያ 19

3.13. ቀርሳ ካምፕ (ቴክኒክና ሙያ) መጠለያ ጣቢያ 19

3.14. 01 ቀበሌ የጎልማሳ ማህበረሰብ መጠለያ ጣቢያ ጣቢያ 20

3.15. የግራዋ ወረዳ 02 ቀበሌ መጠለያ ጣቢያ 20

4. አማራ ክልል 21

4.1. መካነ ኢየሱስ መጠለያ ጣቢያ 21

4.2. ግብርና ግቢ መጠለያ ጣቢያ 22

4.3. ሳም አርባታ መጠለያ ጣቢያ 22

4.4. ቀበሮ ሜዳ መጠለያ ጣቢያ 23

4.5. ሺ- መሳኩ መጠለያ ጣቢያ 24
4.6. የወዩንሸት ፣ ባቁሎ እና ቻዩና ካምፕ መጠለያ ጣቢያ 25
4.7. ገራዶ መጠለያ ጣቢያ 26
4.8. ቻዩና ካምፕ/ደጋን መጠለያ ጣቢያ 26
4.9. መዲና መጠለያ ጣቢያ 27
4.10. ኮሌጅ መጠለያ ጣቢያ 28
4.11. አባረፌ መጠለያ ጣቢያ 28
4.12. መርሳ ከተማ መጠለያ ጣቢያ 29
4.13. ጀራ መጠለያ ጣቢያ 29
4.14. ማዩቡሊት መጠለያ ጣቢያ 30
4.15. አበርገሌ መጠለያ ጣቢያ 31
4.16. ሸዋሮቢት አና አጣዬ ከተማ መጠለያ ጣቢያ 31
4.17. ምንጀር ሸንኮራ ወረዳ 32
4.18. ወርቁ መጠለያ ጣቢያ 32
4.19. ጊራና መጠለያ ጣቢያ 33
5. **አፋር ክልል** 34
5.1. ገለአሎ፣ኡርዳ፣አሳፀታ፣ሰሀሊ፣አፋምቦ መጠለያ ጣቢያዎች 34
6. **የህግ ትንተና አና ግዴታዎች** 36
6.1. የካምፓላ ስምምነት አና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የመመሪያ መርህ በሀገር ውስጥ መፈናቀል (United Nations General Principles on Internal Displacement) 36
6.2. በካምፓላ ስምምነት ላዩ የተደረጉ ተአቅቦዎች አና መግለጫዎች 40
7. **ማጠቃለያ** 42
7.1. ሰንጠረዝ 43
8. **ምክረ ሳሳብ** 46

አጭር ዳሰሳ

ይህ 157ኛ ልዩ መግለጫ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የሰብዓዊ መብት አያያዝ ሁኔታ ላይ የተዘጋጀ ሲሆን ይህ የክትትል ስራ በቤኒሻንጉልጉሙዝ ፣አማራ፣ አፋር እና ኦሮምያ ክልሎች የሚገኙ ተፈናቃዮችን ላይ በሶስት ዙር የተሰራ ሲሆን የመጀመሪያው ዙር ከቀን 13/4/2017ዓ.ም እስከ 18/4/2017ዓ.ም ፣ ሁለተኛ ዙር ከ21/9/2017ዓ.ም እስከ 01/10/2017ዓ.ም እና ሶስተኛ ዙር ከ8/11/2017ዓ.ም እስከ 13/11/2017ዓ.ም ባለው ጊዜ ተከናውኗል፡፡

ይህ ልዩ መግለጫ የተዘጋጀው ኢሰመጉ የሰብዓዊ መብት ባለሞያዎችን በ4 ክልሎች በ46 የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መጠለያ ጣቢያዎች በመገኘት ተፈናቃዮችን ቃለመጠየቅ በማድረግ እና መጠለያ ጣቢያዎቹ በሚገኝበት አካባቢ የሚገኙ ቅድመ ማስጠንቀቅና አደጋ ሲጋት ቢሮ ኅላፊዎች እና ባለሞያዎችን ቃለመጠይቅ በማድረግ እና መጠለያ ጣቢያዎችን በመመልከት የተፈናቃዮችን የሰብዓዊ መብቶች አያያዝ ሁኔታን የሚመለከቱ መረጃዎችን ማሰባሰብ ችሏል፡፡

ይህ የክትትል ስራም በቤኒሻንጉልጉሙዝ ክልል ውስጥ በሚገኙ 4 መጠለያ ጣቢያዎች ፣አማራ ክልል በሚገኙ 22 መጠለያ ጣቢያዎች ፣ አፋር ክልል በሚገኙ 5 መጠለያ ጣቢያዎች እና ኦሮምያ ክልል በሚገኙ 15 መጠለያ ጣቢያዎች የተሰራ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የሰብዓዊ መብት ሁኔታ የክትትል ስራ ሲሆን በዚህ የክትትል ስራም በዋናነት ኢትዮጵያ ያፀደቀችው የካምፓላ ስምምነት መሰረት በማድረግ ተፍናቃዮች በምን ምክንያት ተፈናቀሉ ፣ ከመፍናቀላቸው በፊትስ መንግስት ከስተቱን ለመከላከል ያደረገ ጥረት ምን ይመስላል የሚሉትን የሚዳስስ የክትትል ሪፖረት ነው፡፡

የምግብ ፣የአልባሳት፣የህክምና ፣የትምህርት አቅረቦት፣ልዩ ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ምን ምን ድጋፍ ይቀርባል ፣የሚገኙበት አካባቢ ማህበረሰብ ጋር ይላቸው ግንኙነት ምን ይመስላላል፣ፍትህ የመገኘት መብት፣ የመንቀሳቀስ መብት፣ የመምረጥ የመመረጥ መብት፣ እንዲሁም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረቶች ምን ይመስላሉ የሚሉትን መብቶች በዋናነት መሰረት በማድረግ የተሰራ ሪፖርት ነው፡፡

እንዲሁም መንግስት በካምፓላ ስምምነትን የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን መብቶች የመጠበቅ፣መከበር እና መስፈጸም ግዴታዎቹን ለመወጣት እየወሰደ ያለው እርምጃ ምን ይመስላል የሚሉትን መሰረት በማድረግ ኢሰመጉ የክትትል ስራውን ሰራዋል፡፡
በዚህ የክትትልም ስራ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን መብት ከማስጠበቅ አኳያ የተለያዩ ጠንካር እና ደካም ግኝቶችን ለማግኘት የተቻለ ሲሆን ከነዚህም መካከል የተወሰኑ አካባቢዎች ላይ መልሶ ለማቋቋም የሚደረጉ የተወሰኑ እንቅስቃሴዎች መኖራቸውን የተገነዘበ ሲሆን ይህም ተጠናክሮ

ሊቀጥል የሚገባው ጅምር መሆኑን ፣ ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለመገንዘብ ቸሏል፡፡ ነገር ግን ተፈናቃዮች ወደ መጡበት ለመመለስ፣መልሶ ለቋቋም ወይም ከምህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል የሚያደርገው ጥረት ዝቅተኛ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንደማያቀርብ፡ የሚቀርበው የምግብ አቅርቦትም በአብዛኛው በቆሎ ወይም ስንዴ ብቻ መሆኑን እና ጥረቱን የጠበቀ አለመሆኑን ፡ በዚህም የተነሳ ተፈናቃዮች ለከፍተኛ እንግልት እየተዳረጉ መሆኑን የመፈናቀል ምክንያታቸው በሚኖሩበት አካባቢ በታጣቂዎች በሚፈጸሙ ጥቃቶች እና ከደንበር ያገባኛል ጋር በተገናኘ ምክንይት ከሚቀሰቀስ ግጭት ጋር በተገናኘ መሆኑን ፡በተወሰኑ አካባቢዎች ደግሞ ከተፈጥ አደጋጋር የተገናኘ መሆኑን እና በተለያ ከግጭት ጋር በተገናኘ ያሉ መፈናቀሎቸን በተመለከተ መንግስት ግጭቶችን ለማስቆም የሚያደርገው ጥረት በቂ አለመሆኑን መንግስትም ከነዚህ የክትትል ሥራዉ ግኝቶች እና በልዩ መግለጫው ከተዘረዘሩት የተለያዩ ግኝቶች አንጻር መንግስት በካምፓላው ስምምነት ላይ የተጣሉበትን ኃላፊነቶችን በአግባቡ እየተወጣ አለመሆኑን የሚያሳዩ የተለያዩ ግኝቶችን የያዘ ልዩ መግለጫ ነው፡፡

በእዚህ ልዩ መግለጫ ላይ የተዳሰሱ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መጠለያ ጣቢያ የክትትል ግኝቶች መሰረት በማድረግ የሚመለከታቸው የፌደራል እና የክልል መንግስታት በተለያዩ አካባቢዎች የሚገኙ ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉ እረጅም ጊዜ የሆናቸው በመሆኑ ወደመጡበት እንዲ መልሳቸው ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም ስራ ከተፈናቃዮች ጋር በመወይየት እና የመጡበት አካባቢ ሰላም ለተፈናቃዮች መኖሪያ ምቹ መሆኑን በማረጋገጥ እና የተፈናቃዩችን ፍላጎት መሰረት በማድረግ በካምፓላ ስምምነት ላይ የተገለጹ ኃላፊነቶችን እንዲወጣ ፣መንግስት የሚቀርበው የምግብ እርዳታ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንዲቀርብ፣የተለያዩ አገልግሎቶች እንዲሞሉ ከሰብዓዊ እርዳታ አቅራቢ ድረጅቶች ጋር በመሆን ተገቢውን ጥረት እንዲያደርግ፣ የሀገር ሽማግሌዎች፣ የሀይማኖት አባቶች፣ አባገዳዎች፣ የማህበረሰብ አንቂዎች፣ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ዘላቂ መፍትሄ(ወደ መጡበት ለመመለስ፣መልሶ ለቋቋም ወይም ከምህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል) አግኝተው ከአከካባቢው ማህበረሰብ ጋር በሰላም የሚኖሩበትን ሁኔታ እንዲያመቻቹ የሚጠያቁ እዲሁም የተለያዩ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መብት እንዲከበሩ የሚጠያቁ ምክረ ሀሳቦችን ያካተተ ልዩ መግለጫ ነው፡፡

መግቢያ

1. ኢሰመጉ

የኢትዮጵያ ሰብዓዊ መብቶች ጉባኤ (ኢሰመጉ) በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች አዋጅ ቁጥር 1113/2011 መሠረት ሐገር በቀል ድርጅት ሆኖ በ 1984 ዓ.ም የተመሠረተና በምዝገባ ቁጥር 1146 ከ 02/11/11 ዓ.ም ጀምሮ በሲቪል ማህበረሰብ ድርጅቶች ኤጀንሲ ዳግም ተመዝግቦ በሕጋዊነት በመንቀሳቀስ ላይ የሚገኝ መንግሥታዊ ያልሆነ የሰብዓዊ መብቶች ተሟጋች ድርጅት ነው፡፡ ኢሰመጉ ለትርፍ ያልተቋቋመ፣ ነጻና ገለልተኛ የሆነ የሰብዓዊ መብቶች ተከላካይ ተቋም ሲሆን ዓላማውም በኢትዮጵያ ለዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መጎልበት፣ ለሕግ የበላይነት መስፈንና ለሰብዓዊ መብቶች መከበር የበኩሉን አስተዋጽዖ ለማድረግ ነው፡፡ ኢሰመጉ የተቋቋመበት ዋነኛ ዓላማው ዴሞክራሲያዊ ሥርዓት የጎለበተባት፣ የሕግ የበላይነት የሰፈነባት እና ሰብዓዊ መብቶች የሚከበሩባት ኢትዮጵያን ማየት ነው፡፡ በሥራውም ከማናቸውም የፖለቲካ ፓርቲ፣ የኃይማኖት ተቋም፣ የብሔረሰብ ቡድን፣ ማኅበራዊ መደብ ወዘተ የማይወግን፣ ለትርፍ ያልተቋቋመ፣ ነጻና ገለልተኛ የሆነ የሰብዓዊ መብቶች ተከላካይ ተቋም ነው።

ኢሰመጉ ላለፉት 34 ዓመታት በቆመላቸው ዐበይት ዓላማዎች ላይ በመመርኮዝ ሁለንተናዊ፣ ሐገራዊና ሕዝባዊ ተልዕኮ በመያዝ በነደፋቸው በርካታ የመርሐ -ግብር ተግባራት አማካኝነት ሰብዓዊ መብቶች እንዲከበሩ፣ የሕግ የበላይነትና ሕጋዊ ሥርዓት እንዲሰፍንና በኢትዮጵያ ዲሞክራሲያዊ ሥርዓት እንዲኖር የበኩሉን አስተዋጽዖ በማበርከት ላይ ይገኛል። የኢሰመጉ ዋነኛ ተግባሩ የኢትዮጵያን የሰብዓዊ መብቶችን አያያዝ ሁኔታን መከታተል፣ የሚፈጸሙ የሰብዓዊ መብቶች ጥሰቶችን በማጣራትና በመተንተን በማስረጃ የተደገፉ መግለጫዎችን ማውጣት ነው። ኢሰመጉ በሚያወጣቸው መግለጫዎች ሁሉ የሰብዓዊ መብቶች ጥሰት ተጎጂዎች ፍትሕና ካሣ እንዲያገኙ፣ የጥሰት ፈጻሚዎች በሕግ እንዲጠየቁና ወንጀል ሠርቶ በነጻ የመኖር ልማድ እንዲያበቃ፣ ከእያንዳንዱ ክስተት ትምህርት ተወስዶ ለወደፊቱ ጥንቃቄና ተገቢው የፖሊሲና የአፈጻጸም እርማት እንዲደረግ ሲወተውትና ሲጠይቅ ቆይቷል፣ አሁንም በመጠየቅ ላይ ነው፤ ለወደፊትም በዚሁ ይቀጥላል።

ከኢሰመጉ የሰብዓዊ መብቶች ክትትል ተግባራት መካከል በተለያዩ ምክንያቶች ከሚኖሩበት አካባቢ ተፈናቅለው የሚገኙ ተፈናቃዮች ያሉበትን ሁኔታ ክትትል፣ የሕግ ታራሚዎችን መብቶኘትና ሰብዓዊ መብቶቻቸው መጠበቃቸውን መከታተል፣ የፍርድ ቤቶችን ሒደት ፍትሐዊነት መከታተል ፣ በመንግሥት የወጡና የሚወጡ ሕጎችን ይዘትና አፈጻጸማቸውን ከሰብዓዊ መብቶች አንጻር መመርመር፣ የሰብዓዊ መብቶች ጥሰት ሰለባ ለሆኑ ዜጎች የተለያየ ደረጃና መልክ ያለው የሕግ ድጋፍ ይሰጣል ። በእስካሁኑ ቆይታው ኢሰመጉ 40 መደበኛ መግለጫዎችና 156 ልዩ መግለጫዎችን በተጨማሪም በተለያዩ ወቅታዊ ጉዳዮች ላይ በርካታ

ጋዜጣዊ መግለጫዎችን ይፋ አድርጓል። ኢሰመጉ ሁኔታና አቅም በፈቀደለት መጠን የሰብዓዊ መብቶች መከበር፣ የሕግ የበላይነትና የዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ግንባታ በኢትዮጵያ እውን እንዲሆን ካለው የጸና ዓላማ አኳያ በመሥራት ላይ ይገኛል።

1.2. የመግለጫው ወሰን

ይህ ልዩ የሰብዓዊ መብቶች ዘገባ ቀዳሚ ትኩረቱን የሚያደርገው ከ 2011ዓ.ም እስከ 2017 ዓ.ም ባለው ጊዜ በተለያዩ የኢትዮጵያ ክልሎች በተፈጠሩ ግጭቶች በተፈናቀሉ የሃገር ወስጥ ተፈናቃዮች ላይ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል መተከል ዞን፣በአማራ ክልል ፣ በኦሮምያ ክልል እና በአፋር ክልል የተለያዩ ቦታዎች በተለያዩ የድንበር፣ የአስተዳደር መዋቅር እንዲሁም የተለያዩ ማንነትን መሰረት ባደረጉ ግጭቶች የደረሱ የሰብዓዊ መብት ጥሰቶችን እንዲሁም ዛቻ እና ማስፈራራትን ተከትሎ የተከሰቱትን መፈናቀሎች እንዲሁም በተፈጥሯዊ ሁኔታ ምክንያት የተፈናቀሉትን ሲሆን ይህ ልዩ የሰብዓዊ መብቶች ዘገባ የኢሰመጉ አቅም እና የአካባቢዎቹ ነባራዊ ሁኔታ በፈቀደው ልክ በዋናነት መሠረታዊ የሚባሉትን የሰብዓዊ መብት ጥሰቶች አካቶ ይዟል።

1.3. የመግለጫው ዓላማ

- የዚህ የሰብዓዊ መብቶች መግለጫ ዓላማ በኢትዮጵያ የተለያዩ ክልሎች በተለያዩ ጊዜ በሚነሱ ግጭቶችና የተፈጥሮ ክስተቶ ምክንያት ተፈናቅለው በተለያዩ አካባቢዎች በመጠለያና ከመጠለያ ጣቢያ ውጪ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው የሚገኙ ተፈናቃዮች ያሉበትን ሁኔታ ለመከታተል፤
- በተፈናቀሉበት ጊዜና ከተፈናቀሉ በኋላ የደረሱትን የሰብዓዊ መብቶች ጥሰቶች ማጣራትና በማስረጃ አስደግፎ በማቅረብ ተገቢውን የውትወታ ስራ ለመስራት፤
- መንግስታዊም ሆነ ግብረ ሰናይ ድርጅቶች ተፈናቃዮች ተገቢውን ሰብዓዊ ድጋፍ የሚያገኙበትን ሁኔታ እንዲያመቻቹ ለማሳሰብ የውትወታ ስራ ለመስራት፤
- ተፈናቃዮችን መልሶ የማቋቋም እና ወደ መደበኛው ሰላማዊ ኑሯቸው እንዲመለሱ የማድረግ ስራ ትኩረት ተሰጥቶት ሊሰራ የሚገባ ጉዳይ መሆኑ በማስረጃ አስደግፎ በማቅረብ ተገቢውን የውትወታ ስራ ለመስራት ፣
- ለደረሱት ጉዳቶችና የመብት ጥሰቶች የሚመለከተው ባለድርሻ አካል በጥቃቱ የተሳተፉትን አካላት ለህግ በማቅረብ አስተማሪ ህጋዊ እርምጃ እንዲወስድ ለማሳሰብ ነው።
- ኢሰመጉ የዚህን ልዩ የሰብዓዊ መብቶች ሁኔታ መግለጫ ይዘትና ዓላማ በተፃረረ መልኩ፣ ከሕግና ከመልካም አስተሳሰብ ውጪ በሆነ መንገድ ማንም እንዲጠቀምበት አይፈቅድም። ይህንንም ዘገባ የሐገር ሰላምን ለማደፍረስ፣ ግለሰቦችንም ሆነ ቡድኖችን ለማጥቃት፣ ከሕግ አግባብ ውጪ ሌሎች ሲጠቀሙበት ቢገኝ ኢሰመጉ ከወዲሁ አጥብቆ ያወግዛል፣ ኃላፊነቱንም እንደማይወስድ ያሳስባል።

1.4. የክትትል ሥራው ስነ-ዘዴ

ይህ ልዩ ዘገባ የተዘጋጀው በሀገራችን ኢትዮጵያ በተለያዩ አካባቢዎች ከ2011ዓ.ም ጀምሮ ግጭትን መሰረት አድርገው የተፈጠሩ መፈናቀሎችን ተከትሎ በደረሱ ሰብዓዊ መብቶች ጥሰቶች ላይ ነው፡ ፡ ይህ ልዩ መግለጫ የተፈጠሩ ክስተቶችን የክትትል ስራዎችን በማከናወን በማስረጃ በመደገፍ ከተለያዩ ሀኃች አንጻር የተጣሱ ሰብዓዊ መብቶችን አካቶ ይዟል፡፡

ልዩ ዘገባው የተጠናቀረው ኢሰመጉ የምርመራ ባለሙያዎችን በተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች ማለትም በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል መተከል ዞን፣በአማራ ክልል ፣ በኦሮምያ ክልል እና በአፋር ክልል የተለያዩ ወረዳዎች በማሰማራት የምርመራ ባለሙያዎቹ በእነዚህ አካባቢዎች በተለያዩ ጊዜዎች ባደረጉት የክትትል ስራ ተደግፎ ነው፡፡ ይህ ክትትል በሚካሄድበት ወቅት ግኝቶቹን ለማረጋገጥና ለማጠናከር በቀጥታ ቃለመጠይቆች፤ ከተጎጂዎችና ከተጎጂ ቤተሰቦች፣ ከምስክሮች፣ ከሚሾ ቤተሰቦች፣ ከመንግስት እና መሳስታዊ ካልሆኑ ድርጅቶች አመራሮች እንዲሁም ከሌሎች ከጉዳዩ ጋር ግንኙነት ካላቸው አካላት ጋር ተደርገዋል፤ የቡድን ውይይቶች እና የመስክ ምልከታዎችም እንዲሁ የተገኙ መረጃዎችን ለማጠናከርና እንደ መረጃ ምንጭነትም ጥቅም ላይ ውለዋል፡፡ ይህ የምርመራ ሂደት በሙሉ ጥብቅ የሆኑ የሰብአዊ መብት ምርመራ ስነ-ምግባር መርሆዎች የተከተለ ነው።

በተለይም በሁሉም ተሳታፊዎች በቂ መረጃ ላይ የተመሰረተ ፈቃድ የተገኘ ሲሆን፥ የምንጮችን ሚስጢራዊነት እና ደህንነት ለመጠበቅ ጥንቃቄ ተደርጓል።

በተጨማሪም ተፈናቃዮች የሚገኙበትን መጠለያ ጣቢያዎች በአካል በመገኘት ምልከታ በማድረግና በማጥናት እና ሚዛናዊነትን ለመጠበቅ የሥነድ ማስረጃዎችን ከሚመለከታቸው የመንግስት መስሪያ ቤቶች በመቀበል እና በመመርመር ለመሰብሰብ እና ለማጠናቀር ተችሏል፡፡

1.5. የክትትል ሥራው ውስንነቶች እና ያጋጠሙ ችግሮች

የዚህ ዘገባ የክትትል ሥራ በሚከናወንበት ወቅት ኢሰመጉ የሚከተሉት ዋና ዋና ውስንነቶች እና ተግዳሮቶች ኢጋጥመውታል፡-

- ኢሰመጉ ያለበት የገንዘብ፣ የሰው ኃይል፣ የድምጽና የቪዲዮ መቅረጫ እና የመሳሰሉ ለክትትል ሥራ አስፈላጊ የሆኑ ቁሳቁሶች እጥረት፣
- በአንዳንድ ክልሎች በነበረው የጸጥታ ስጋት ምክንያት የኢሰመጉ ባለሙያዎች እንደልብ ከቦታ ቦታ ተንቀሳቅሶ ለመስራት መቸገር፣
- ከሚመለከታቸው የመንግስት አካላት የሚገኘው መረጃ በተመሳሳይ አቀራረብ

የማይገኝ መሆኑ፣

➢ በትግራይ ክልል ባለው የጸጥታ ችግር ምክንያት በክልሉ የሚገኙ ተፈናቃዮችን የሰብዓዊ መብት ሁኔታ ለመከታተል አለመቻል።

መነሻ ታሪክ

በዚህ ልዩ መግለጫ የተካተቱት በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል ፣በኦሮሚያ ክልል ፣ በአማራ ክልል እና በአፋር ክልል ከተለያዩ አካባቢዎች ተፈናቅለው በእነዚህ ክልሎች የሚገኙ ተፈናቃዮችን ሁኔታ ክትትል በማድረግ ግኝቶቹ እንደሚከተለው አቀርቧል፡፡

2. ቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል

ኢሰመጉ በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል መተከል ዞን በማንዱራ ወረዳ ገነተ ማሪያም መጠለያ፣ግልገል በለስ ፣ ቻይና ካምፕ እና በዳንጉር ወረዳ ማቡክ መጠለያ ጣቢያዎች የሚገኙትን ተፈናቃዮችን ከ 13/4/2017ዓ.ም -18/4/2017ዓ.ም ጉብኝት አድርጓል፡፡

2.1. ማቡክ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በዳንጉር ወረዳ ማቡክ ከተማ አካባቢ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 2,357 ሴት እና 1,982 ወንድ በድምሩ 4,339 የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡ ፡ በመጠለያ ጣቢያው የሚገኙ ተፈናቃዮች በአካባቢያቸው በተነሳ ግጭት ምክንያት በ2014 ዓ.ም ከተለያዩ አካባቢዎች የተፈናቀሉ ሲሆን በሚኖሩበት አካባቢ ንብረት የነበራቸውና ቤተሰብ መስርተው ይኖሩ የነበሩ እና በአካባቢያቸው በተነሳ ግጭት ምክንያት ንብረታቸውንና አንዳንድ የቤተሰብ አባላቶቻቸውን አጥተዋል፡፡ አካባቢያቸውን ለቀው ወደ ከተማ በመሔድ አንድ አካባቢ የተሰበሰቡ ሲሆን እየተመዘገቡ ወደ መጠለያ ጣቢያው እንዲገቡ መደረጉን፣በመጠለያ ጣቢያው የተፈናቃይ የመኖሪያ ክፍሎች በጣም የተጨናነቀ መሆኑን፣ የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃይ ተደራሽ በሆነ መልኩ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል ያለ እና አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በውይይትና በሽማግሌ የሚፈታ መሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ በአካባቢው ባሉ ትምህርት ቤቶች ትምህርታቸውን እየተከታተሉ መሆኑን፣ የህክምና አገልግሎት ያለ ቢሆንም የባለሙያና የመድሀኒት እጥረት መኖሩን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ተፈናቃዮች ወደመጠለያ ጣቢያው እንደገቡ አካባቢ ይሰጣቸው የነበረ ቢሆንም ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት የምግብ አቅርቦት አለመኖሩን ለማወቅ ችሏል፡፡

መታወቂያ ያልተሰጣቸው በመሆኑ በአካባቢው ተንቀሳቅሰው መስራት አለመቻላቸውን፣ የፍራሽ፣ ብርድልብስ እና አንሶላ በመጠለያ ጣቢያው ሲገቡ ተሰቷቸው የነበረ መሆኑን እና ከተሰጣቸው እረጅም ጊዜ ያስቆጠረ በመሆኑ ፍራሽ፣ ብርድ ልብስና አንሶላው ያረጀ እና ለመልበስ በሚያስችል ደረጃ ላይ አለመሆኑን፣ ለሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እንዲሁም ለጨቅላ ህጻናት የሚሆን የአልሚ ምግብ እና የቁሳቁስ አቅርቦት አለመኖሩን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል፡፡

ለመፈናቀላቸው ምክንያት የሆነው ክስተት በተፈጠረበት ወቅት ከቤተሰብ አባል በሞት ማጣታቸውን ሲያስረዱ‹‹ ወንድሜ እና የወንድሜ ልጅ በጥይት ተመተው ተገድለዋል፡፡ **ወንድሜ የ48አመት ሲሆን ግንባሩን በጥይት ተመቶ ተገድሏል፡፡ ሌላው የ 5አመቱ የወንድሜ ልጅ ደረቱን በጥይት ተመቶ ተገድሏል ሁለቱም እዚያው ተቀብረዋል**›› ብለዋል።

2.2. ግልገል በለስ 02ቀበሌ/ቻይና ካምፕ አካባቢ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በማንዱራ ወረዳ ግልገል በለስ 02 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ ሴት-1730 ወንድ-1781 አጠቃላይ-3511 ይገኛሉ፡፡ እነዚህ ተፈናቃዮች ከአማራ ክልል ጎጃም የተለያዩ ዞኖች በ 2011ዓ.ም ተፈናቅለው በመተከል ዞን ማንዱራ ወረዳ ግልገል በለስ ከተማ በ ቻይና ካምፕ መጠለያ ጣቢያ ለ3 አመት ከ 6ወር ያህል ቆይተው ወደመጡበት አካባቢ እንዲመለሱ የተደረገ ቢሆንም በ2016 ዓ.ም በተነሳ ግጭት ንብረታቸው ወድሞ፣ አንዳንዶቹም ቤተሰቦቻቸውን በሞት አጥተውና የአካል ጉዳት ደርሶባቸው በድጋሚ የተፈናቀሉ መሆኑን ገልጸውልናል፡፡ መንግስት የሰራላቸው መጠለያ ባለመኖሩ በመተከል ዞን ማንዱራ ወረዳ ግልገል በለስ ቀበሌ 02 ይኖሩ የነበሩ የአማራ ተወላጆች ተፈናቅለው ጥለውት በሄዱት ቤት ውስጥ እየኖሩ ቢሆንም የሰው ቤት በመሆኑ ልቀቁ እየተባሉ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡ በመጠለያ ጣቢያው የተፈናቃይ የመኖሪያ ክፍሎች በጣም የተጨናነቀ መሆኑን፣ የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃይ ተደራሽ በሆነ መልኩ የሚገኝ ሲሆን የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል ያለ እና አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በህግ የሚፈታ መሆኑን፣ ተፈናቅለው በመጡ ወቅት ለ4 ወራት የምግብ አቅርቦት የነበረ ቢሆንም ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት የምግብ አቅርቦት አለመኖሩን ፣ የፍራሽ፣አንሶላና ብርድ ልብስ አቅርቦት አለመኖሩን፣የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እና ለጨቅላ ህጻናት የሚሆን የተለየ ምግብና ቁሳቁስ አቅርቦት አለመኖሩን እንዲሁም የህክምና አገልግሎት አለመኖሩን ለማወቅ የተቻለ ሲሆን ትምህርትን በተመለከተ ድጋፍ የሚያደርግላቸው ባለመኖሩ አብዛኞቹ ህጻናት ልጆች ትምህርታቸውን ያቋረጡ ሲሆን ማስተማር የሚችሉ ቤተሰቦች በግላቸው እያስተማሩ መሆኑን እንዲሁም ልዩ ትኩረትና ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ተፈናቃዮች የተለየ ድጋፍ እንደማይደረግላቸው ለማወቅ ተችሏል፡፡ ዘላቂ መፍትሄን በተመለከተ አንድ ግለሰብ **"እኔ አሁን ዳግም ወደነበርኩበት ተመልሼ ለሶስተኛ ጊዜ ቤተሰቤን ማስጨረስ አልፈልግም መንግስት እዚሁ ድጋፍ እያደረገልኝ ቦታ ተሰጥቶኝ እንደገና ሰርቼ ቤተሰቤን ማስተዳደር አፈልጋለው፡፡አሁን እኔም ቤተሰቤም የምንበላው፣ የምንጠጣው እና የምንተኛበትም የለንም ጊዜ የማይሰጥ ደድጋፍ እንፈልጋለን፣ የማብሰያ እቃዎች የሉንም፣ መታወቅያ የለንም"** በማለት ገልጸዋል፡፡

2.3. ግልገል በለስ ቀበሌ 01 መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በማንዱራ ወረዳ ግልገል በለስ 01 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 159 ሴት እና 160 ወንድ በድምሩ 319 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ እነዚህ ተፈናቃዮች መተከል ዞን ማንዱራ ወረዳ ግልገል በለስ ቀበሌ 02 ይኖሩ የነበረ ሲሆን በግጭት ምክንያት በ 2012 ዓ.ም ተፈናቅለው 01 ቀበሌ በመሰባሰብ የአካባቢው አስተዳደር በሰራላቸው መጠለያ ጣቢያ ውስጥ ተጠልለው የቆዩ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው የተፈናቃይ የመኖሪያ ክፍሎች በጣም የተጨናነቀ የነበረ ሲሆን፤ ከ 1 አመት ቆይታ በኋላ የሚኖሩበት መጠለያ በመፍረሱ ከአካባቢው ማህበረሰብ

ጋር በመጠጋት ተቀላቅለው እንደሚኖሩ እና ለመፈናቀላቸውም እውቅና ባለማግኘታቸው ለበለጠ ጉዳት መዳረጋቸውን፤ የምግብ አቅርቦቱም ለ አንድ አመት ያህል ብቻ ድጋፍ ይደረግላቸው የነበረ ቢሆንም የመጠለያ ድንኳኑ ከፊረሰ በኋላ የምግብ አቅርቦቱ መቋረጡን፣ የህጻናት ትምህርትን በተመለከተ የኑሮው ሁኔታ ከእለት ወደ እለት እየተባባሰና እየከበደ የመጣ ቢሆንም አቅም ያላቸው ልጆቻቸውን በራሳቸው ጥረት በመደበኛ ትምህርት ቤት የሚያስተምሩ ቢሆንም መማር ያልቻሉ እና ትምህርታቸውን ያቋረጡ ብዙ ልጆች መኖራቸውን፣ ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት የተመዘገቡ መሆኑን፣ በመጠለያ ጣቢያ በነበሩበት ወቅት የመጠለያ ጣቢያው ኃላፊዎች ለተወሰነ ጊዜም ቢሆን ከተፈናቃዮች ጋር ውይይት ያደርጉ እንደነበር፣ የፍራሽ፣ ብርድ ልብስ እና አንሶላ አቅርቦት አለመኖሩን፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ አለመኖሩን፣ የህክምና አገልግሎት አለመኖሩን እና ለህጻናት የተለየ የምግብ አቅርቦት አለመኖሩን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል።

2.4. ገነተ ማርያም መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በማንዱራ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡም 2550 ሴት፣ 2476 ወንድ በድምሩ 5026 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ 2013ዓ.ም ከ ማንዱራ ወረዳ የተለያዩ ቀበሌዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን መንግስት ባዘጋጀው መጠለያ ጣቢያ ውስጥ እየተመዘገቡ መግባታቸውን እና ወደመጠለያ በሚገቡበት ወቅት እንዳይገቡ ምንም አይነት ክልከላ እንዳልተደረገባቸው ለማወቅ ተችሏል። በመጠለያ ጣቢያው የተፈናቃይ የመኖሪያ ክፍሎች በጣም የተጨናነቀ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ወደመጠለያ ጣቢያው እንደገቡ በ 2 እና በ3 ወር ልዩነት ድጋፍ ይደረግላቸው የነበረ መሆኑን እና ከ2 አመት ወዲህ ምንም አይነት እርዳታ እያገኙ አለመሆኑን እና ፍራሽ፣ ብርድ ልብስ፣አንሶላ፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እና የህጻናት አልሚ ምግብ ወደመጠለያው እንደገቡ ከ አራት አመት በፊት የተሰጣቸው መሆኑን እንዲሁም የህክምና አገልግሎት የሌለ በመሆኑ ችግር ውስጥ መሆናቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል። በሌላ በኩል በግብረሰናይ ድርጅት አማካኝነት ህጻናት እስከ 2ኛ ክፍል ድረስ እንደሚማሩና 3ኛ ክፍል ሲገቡ በመደበኛው የመንግስት ትምህርት ቤት እንደሚማሩና የመማሪያ ቁሳቁስ አቅርቦት መኖሩን፣ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጸጥታውን ሁኔታ የሚቆጣጠር አካል መኖሩን እንዲሁም ዘላቂ መፍትሄን በተመለከተ የነበሩበት አካባቢ ሰላሙ ተጠብቆላቸውና የሚቋቋሙበት ሁኔታ ተመቻችቶ ወደነበሩበት ቦታ ተመልሰው መኖር ፍላጎት እንዳላቸው ለማወቅ ተችሏል።

በቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልላዊ መንግስት የመተከል ዞን ግብርናና ገጠር ልማት መምሪያ ከተለያዩ አካባቢዎች ወደቀያቸውና ወደ ማዕከላት የተመለሱትን ተፈናቃዮች አስመልክቶ በደብዳቤ ቁጥር1386/5/ል/ጉ/7 በቀን 15/4/2017ዓ.ም ለኢሰመጉ በሰጡት ማስረጃ መሰረት እንደሚከተለው በሰንጠረዥ ቀርቧል።

እስከ 1/4/2017ዓ.ም ድረስ ከከተማ ወደ ቀያቸው የተመለሱ የማህበረሰብ ክፍሎች

ተ.ቁ	ወረዳ	የቤተሰብ ኃላፊዎች			የቤተሰብ ብዛት		
		አባወራ	እማወራ	ድምር	ወንድ	ሴት	ድምር
1	ዳንጉር	3668	2035	5703	12493	12474	24967
2	ማንዱራ	701	390	1091	2476	2550	5026
3	ግልገል በለስ	359	331	690	1730	1781	3511

ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለተፈናቃዮች የጊዜያዊ እርዳታ አቅርቦትን እና ዘላቂን መፍትሔ በተመለከተ ከቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል የመተከል ዞን ዋና አስተዳዳሪ እና ምክትል አስተዳዳሪ ጋር ውይይት ተደርጎ የነበረ ሲሆን ከጉብኝቱ በኋላም ኢሰመጉ ባደረገው ክትትል በግልገል በለስ 02 ቀበሌ ለነበሩት 392 አባወራ እና እማወራ የመኖሪያ ቤት መስሪያ ቦታ የተሰጣቸው መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡ የቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል ተፈናቃዮችን ለማቋቋም ያደረገውን ጥረት በማጠናከር ሌሎች መጠለያ ጣቢያ ውስጥ ያሉ ተፈናቃዮች ዘላቂ መፍትሄ የሚያገኙበትን ሁኔታ እንዲያመቻች ኢሰመጉ ጥሪውን ያቀርባል፡፡

3. ኦሮምያ ክልል

ኢሰመጉ በኦሮምያ ክልል በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በጡሎ ፣ ደደር፣ ቦርደዴ፣ ሚኤሶ ፣ቲሬጉዶ፣ሙያደን፣ባቢሌ መጠለያ ጣቢያዎች እና ጅማ ከተማ እንዲሁም በምስራቅ ወለጋ ዞን ጎቡ ሰዮ ወረዳ አሞ እና በዲጋ ወረዳ አርጆ ጉደቱ መጠለያ ጣቢያዎች ከ 13/4/2017ዓ.ም - 11/11/2017ዓ.ም ባሉት ጊዜያት ውስጥ ጉብኝት ያደረገ ሲሆን ግኝቶቹ እንደሚከተለው ቀርበዋል፡፡

3.1. የደደር መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ሀረርጌ ዞን ደደር ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 2795 ሴት ፣2195 ወንድ እና 1764 ህጻናት በድምሩ 6754 የሚገኙ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ 53 ወንድ፣ 36 ሴት እና 17 ህጻናት በድምሩ 106 የአካል ጉዳተኞች ይገኛሉ፡፡ በዚህ መጠለያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ2010ዓ.ም በግጭት ምክንያት ከሶማሌ ክልል ጅጅጋ የተፈናቀሉና በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 7 አመታትን ያስቆጠሩ ሲሆን መጠለያ ጣቢያው በጣም የተጠጋጋና ጠባብ እና የተጨናነቀ እንዲሁም አካባቢው የንጽህና ጉድለት ያለበት በመሆኑ ለተላላፊ በሽታ እና ለእሳት አደጋ ሊያጋልጣቸው እንደሚችል ለመረዳት ተችሏል፡፡ ትምህርትን በተመለከተ በአካባቢው ባለ የመንግስት ትምህርት ቤት የሚማሩ ሲሆን የምግብ አቅርቦት የነበረ ቢሆንም ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት በአመት አንዴ በሚያስብል ሁኔታ እየቀረበ መሆኑን፣ ለጨቅላ ህጻናት የሚሆን የተለየ የምግብ እና የቁሳቁስ አቅርቦት አለመኖሩን ፣በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የህክምና አገልግሎት የሌለ ሲሆን መንግስታዊ ባልሆነ ድርጅት በተደረገ የመድሀኒት አቅርቦት ምክንያት መታከም የቻሉ ቢሆንም ከዛ ውጪ በግላቸው እንጂ ህክምና አቅርቦት አለመኖሩን፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ አቅርቦት መኖሩን፣የፍራሽ፣ብርድልብስና አንሶላ አቅርቦት አለመኖሩን እና ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት በመጠለያ ጣቢያው በቋሚነትም ሆነ በግዜያዊነት እርዳታ የሚያቀርቡ ግብረ ሰናይ ድርጅቶች ባለመኖራቸው ድጋፍ እያገኙ አለመሆናቸውን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል፡፡ በተጨማሪም የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃይ ተደራሽ በሆነ መልኩ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል ያለ እና አለ መግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ በሚገኙ ኮሚቴዎች የሚፈታ መሆኑን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

አንድ ግለሰብ ስላሉበት ሁኔታ ሲያስረዱ«**በአንድ ክፍል ውስጥ ሁለት አባወራ ነው የምንኖረው እና እሱ በጣም ምቾት ይነሳል**›› «**እኔ የ1 አመት ጨቅላ ህጻን አለችኝ በምግብ እጥረት ምክንያት ተፈጥሮውን የጠበቀ እድገት የላትም መቀንጨር ገጥሟታል**»

«አሁን ያለንበት ቦታ ለመልሶ መቋቋም የማይመች ቦታ ነው ከዚህ አካባቢ ይልቅ የንግድ እንቅስቃሴ ያለበት ስለሆነ ወደ ባቢሌ ቢያዘዋውሩን በቀን ስራም ሆነ በሌላ መንገድ የምንጠቀምበት ሰፊ እድሎች አሉት» በማለት ገልጸዋል፡፡

3.2. ቦርደዴ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምዕራብ ሀረርጌ ዞን ቦርደዴ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡም 797 ሴት እና 621 ወንድ በድምሩ 1418 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ2012 ዓ.ም በግጭት ምክንያት ከሶማሌ ክልል የተፈናቀሉ የኦሮሞ ተወላጆች ሲሆኑ ከቀያቸው በመፈናቀል ወደዚህ አካባቢ መምጣታቸውንና መንግስት እየመዘገበ ወደ መጠለያ ጣቢያው እንዳስገባቸው እንዲሁም ወደ መጠለያ ጣቢያው በገቡበት ወቅት አስፈላጊ የሆነውን ነገር ማለትም መጠለያ፣ ምግብ፣ የመጠጥ ፣ ውሃ እና የህክምና አገልግሎት ማግኘታቸውን እንዲሁም በመጠለያ ጣቢያውም ሆነ ከመጠለያ ጣቢያው ውጪ በነጻነት መንቀሳቀስ የሚችሉ ቢሆንም መታወቂያና ሌሎች ሊያስፈልጉ የሚችሉ ዶክመንቶች የተሰጣቸው አለመሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ መጠለያ ጣቢያው ከከተማ የራቀ በመሆኑ በግብረ ሰናይ ድርጅት እርዳታ የተሰራ ከ 1-5ኛ ክፍል ለማስተማር የተዘጋጀ ትምህርት ቤት ያለ ሲሆን ከ5ኛ ክፍል በላይ የሆኑ ተማሪዎች ከተማ በመሄድ ትምህርታቸውን የሚከታተሉ ቢሆኑም በቁሳቁስ እጥረት ምክንያት ሁሉም መማር አለመቻላቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በመንግስት የሚደረገው ድጋፍ በመጣ ጊዜ በአንድ ሰው 15 ኪሎ ግራም የሚሰጥ ሲሆን አንድ ግብረ ሰናይ ድርጅት በቋሚነት በእርሻ ስራ ላይ የሚያግዝ መሆኑን፣ ህክምናን በተመለከተ ጤና ጣቢያው ለመጠለያው ቅርብ ስለሆነ በጤና ጣቢያ የህክምና አገልግሎት እንደሚያገኙ፣ መጠለያ ጣቢያው የፍራሽ፣ አንሶላ፣ ብርድልብስ እና የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እንዲሁም የህጻናት አልሚ ምግብ አቅርቦት አለመኖሩን ለማወቅ ተችሏል፡፡ የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃይ ተደራሽ በሆነ መልኩ የሚገኙ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል ያለ እና አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ በሚገኙ ኮሚቴዎች እና በአባገዳ የሚፈታ መሆኑን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡ ዘላቂ መፍትሄን በተመለከተ አንድ ግለሰብ «እኛ አሁን የምንፈልገው ከተረጅነት ተላቀን የራሳችን መኖሪያ መንግስት ሰቶን ወደስራየምንገባበት አደረጃጀት ነው» በማለት ገልጸዋል፡፡ ተፍናቃዮች ዘላቂ መፍትሄ እንዲሰጣቸው ቢፈልጉም መንግስት ግን ወደ መጡበት ለመመለስ፣ ካሉበት ማህበረሰብ ጋር ለመቀላቀልም ሆነ በዘላቂነት ወደሌላ ቦታ ለማስፈር የሚያደረገው እንቅስቃሴ ውስን እንደሆነ እና በተፈናቃይ ጣቢያው ረጅም ጊዜ የሆናቸው በመሆኑ ከፍተኛ የሆነ የስነልቦና ጫና ውስጥ ያሉ መሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለመረዳት ችሏል፡፡

3.3. ጡሎ/ሂርና መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምዕራብ ሀረርጌ ጡሎ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 162 ሴት፣ 127 ወንድ እና 289 ህጻናት በድምሩ 578 ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን ከነዚህም ውስጥ 3 ወንድ እና 2 ህጻናት በድምሩ 5 የአካል ጉዳተኞች ይገኛሉ፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በግጭት ምክንያት በ 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተፈናቀሉ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ

ለ7 አመት ያህል ቆይተዋል፡፡ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ለ አንድ ሰው በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ቦቆሎ የሚሰጥ ቢሆንም በ7 ወር እና በ8 ወር የሚሰጣቸው መሆኑን እና ተፈናቃዮች ወደ መጠለያ ጣቢያው ከገቡ በኋላ የተወለዱ ልጆች ያላቸው ቢሆንም የቤተሰብ ብዛት ዝርዝር ውስጥ የተመዘገቡ ባለመሆኑ እና ለጨቅላ ህጻናት የሚሆን የተለየ ምግብ እና ቁሳቁስ ከ3 አመት በፊት የተሰጣቸው በመሆኑ ችግር ውስጥ መሆናቸውን፣ መጠለያ ጣቢያው ለተፈናቃዮች የፍራሽ፣ ብርድ ልብስ እና አንሶላ አቅርቦት የነበረው ቢሆንም ከተሰጣቸው እረጅም ጊዜ በመሆኑ ማለቁንና አዲስ የሚያስፈልጋቸው መሆኑን እንዲሁም የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁሶችም ከተሰጡ 3 አመት መሆኑን፣ ህክምናን በተመለከተ በመጠለያ ግቢ ውስጥ አነስተኛ ክሊኒክ እና ፋርማሲ ያለ መሆኑን እና ከክሊኒኩ አቅም በላይ ከሆነ በሪፈር ኡዳ ጤና ጣቢያ በመሄድ ህክምና እንደሚያገኙ ለማወቅ ተችሏል፡፡

ትምህርትን በተመለከተ ልጆች ምንም አይነት መድሎና ጫና ሳይደረግባቸው ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው እንደሚማሩና ወደ ከፍተኛ ትምህርት ተቋማት እና ኮሌጆች በሚደርሱበት ጊዜ የአደጋ መከላከል ቢሮ የድጋፍ ደብዳቤን በመጻፍ ድጋፍ እንዲያገኙ እንደሚያደረግ ለማወቅ ተችሏል፡፡ ልዩ ትኩረት ለሚያስፈልጋቸው ማለትም ለህጻናት የአልሚ ምግብ ይሰጥ የነበረ ቢሆንም አሁን ግን መቋረጡን እና ለነፍሰጡር እናቶች የእርግዝና ምርመራ እና ክትትል እንዲሁም ነጻ የመድኃኒት አቅርቦት መኖሩ፣ የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃይ ተደራሽ በሆነ መልኩ የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል ያለ እና አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ በሚገኙ ኮሚቴዎች የሚፈታ መሆኑን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡ ዘላቂነት ለማቋቋም ሆነ ወደመጡበት ለመመለስ የሚደረገው ጥረት አነስተኛ እንደሆነ ተፈናቃዮችም በከፍተኛ ችግር ውስጥ ያሉ መሆኑን በአካል በመገኘት ካደረግነው ምልከታ እና ኢሰመጉ ካሰባሰብ መረጃ ለመረዳት ችሏል፡፡ ተፈናቃዮች ወደመጠለያ ጣቢያው እንዳይገቡ የተደረገበት ሁኔታ ባይኖርም በወቅቱ የነበረውን ሁኔታ ሲያስረዱ፤ **‹‹መጠለያ ጣቢያው ፖሊስ ካምፕ አጠገብ ስለነበር/ የልዩ ሀይል/ካምፕ እና በማናውቀው ጉዳይ እናንተ ናችሁ የምትረብሹት እናንተ ከመጣችሁ በኋላ ነው እዚህ አካባቢ ረብሻ መከሰት የጀመረው በሚል ከዚህ ቀደም ከተፈናቃዮች ተመርጠው በውሃ ውስጥ እየተነከሩ የተደበደቡና የተገረፉ እንደነበሩ፤ ሆኖም ከዛ በኋላ በጥሩ ደህንነት ላይ እንዳሉ››** ገልፀዋል።

3.4. ጅማ መጠለያ ጣቢያ

በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጅማ ዞን በሦስት ወረዳዎች ውስጥ ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን በጅማ ከተማ አስተዳደር ቡሳ ጎንፋ ቅርንጫፍ በተገኘ መረጃ መሰረት በጊንጆ ጉዱሪ/ ዲዲሲ/ እና ሰኮሩ ኢንዱስት መጠለያ ጣቢያ 615 ሴት፣ 1,767 ወንድ እና 1,135 ህጻናት በድምሩ 3,517 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ በእነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች የሚገኙ ተፈናቃዮች ከምስራቅ

ሀረርጌ ዞን በደኖ ባለሸክ ቀበሌ በ2010 ዓ.ም በመሬት መንሸራተት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያዎቹ ከሁለት ዓመት በፊት አልፎ አልፎ የተለያዩ አካላት ሰብዓዊ እርዳታ ያቀርቡ የነበረ ቢሆንም ከሁለት ዓመት ወዲህ ግን ምንም ዓይነት እርዳታ እያገኙ አለመሆኑን፣ የእለት ጉርሳቸውን የሚሸፍኑትም በከተማው ውስጥ ተንቀሳቅሰው በሚሰሩት የቀን ስራ ሲሆን የቀን ስራውን ማግኘት በማይችሉበት ጊዜ የእለት ጉርሳቸውን እንኳን መሸፈን የማይችሉ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል። ትምህርትን በተመለከተ በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ የመዋለ ህፃናት እና አንደኛ ክፍል ትምህርት የሚሰጥ ቢሆንም ከሁለተኛ ክፍል በላይ ለሆኑት በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ ትምህርት ቤት የሌለ በመሆኑ የማስተማር አቅም ያለው ሰው ብቻ ልጆቹን በአካባቢው በሚገኝ መደበኛ ት/ቤት አስገብቶ ያስተምራል።

የሴቶች ንጽህና መጠበቂያ እና ለህፃናት ለአካል ጉዳተኛ ተብሎ የሚደረግ ድጋፍ አለመኖሩን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን፣ የመጠልያ ጣቢያው ለተፈናቃዮች በቂ አለመሆኑንና የተጨናነቀ መሆኑን፣ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ ለረጅም አመታት የቆዩ መሆኑንና ለመኖር ከባድ መሆኑን እንዲሁም ተፈናቃዮቹ መንግስትና የሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት መቋቋሚያ ቢሰጧቸው ወደለመዱት የግብርና ስራ ተመልሰው መደበኛ ኑሯቸውን መኖር እንደሚፈልጉ ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ተችሏል።

በሌላ በኩል በመጠለያ ካሉት ተፈናቃዮች በተጨማሪ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው የሚኖሩ ተፈናቃዮች መኖራቸውን የዞን አስተዳደሩ ቡሳ ጎኖፋ ቢሮ ለኢሰመጉ በሰጠው መረጃ ለማወቅ ተችሏል። እነዚህም በሁለት የተለያዩ ወረዳዎች የሚገኙ ሲሆን በጉማ ወረዳ በሊሙ ሻይ ከተማ የሚገኙ ተፈናቃዮች ብዛት 30 አባወራ፣ 135 የቤተሰብ አባላት በድምሩ 165 ተፈናቃዮች ቤት ተከራይተው የሚኖሩ ሲሆን 42 አባወራዎች፣ 317 የቤተሰብ አባላት በአጠቃላይ 359 ተፈናቃዮች ደግሞ በዘመድ አዝማድ ተጠግተው የሚኖሩ መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል። በተመሳሳይ በጌራ ወረዳ ጪራ ከተማ የሚገኙ ተፈናቃዮች ብዛት 799 አባወራ፣ 2,930 የቤተሰብ አባላት በድምሩ 3,729 ተፈናቃዮች እንደሚገኙ ለማወቅ የተቻለ ሲሆን እዚህ ወረዳ ላይ ተፈናቃዮችን ለማቋቋም የቤት መስሪያ መሬት በመለየት ላይ ሲሆን የቤት መስሪያ እንጨትም በከፊል ምላሽ መገኘቱን ቢሮው ለማረጋገጥ ችሏል። በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል።

3.5. ቲሬጉዶ /ጭናቅሰን መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ሀረርጌ ዞን ጭናቅሰን ወረዳ የሚገኝ ሲሆን 235 ሴት እና 2,66 ወንድ በድምሩ 500 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። እነዚህ ተፈናቃዮች ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በ 2010 ዓ.ም የተፈናቀሉ ሲሆን ወደመጡበት አካባቢ እንዲመለሱ ማድረግ የተቻለ ቢሆንም

ድጋሚ በተነሳ ግጭት ምክንያት በድጋሚ ሊፈናቀሉ ችለዋል ። ተፈናቃዮች የሚገኙበት መጠለያ ጣቢያ በሶማሌ እና ኦሮምያ ድንበር አካባቢ የሚገኝ በመሆኑ እና ለዳግም ጥቃት ተጋላጭ የሚያደርጋቸው በመሆኑ ተፈናቃዮች ወደሌላ አካባቢ መጠለያ ጣቢያው እንዲዛወርላቸው ጠይቀው የነበረ ቢሆንም ምላሽ ባለማግኘታቸው ከፍተኛ ስጋት ውስጥ መሆናቸውን ለኢሰመጉ ገልጸዋል። በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ በተፈናቃዮች የተሰራ 100 የዳስ ቤቶች የሚገኙ ሲሆን የመጠለያ ቤቶቹ በጣም ጠባብ እና የተጨናነቀ መሆን፣ ጣሪያው ለዝናብ የተጋለጠ መሆን እና መጠለያ ጣቢያው ያለበት አካባቢ ለደህንነት ስጋት የተጋለጠ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡ ፡ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ጥራቱን የጠበቀ አለመሆን እና መስከረም ወር 2017ዓ.ም የቀረበላቸው ቢሆንም ከዛ በኋላ ቀርቦላቸው የሚያውቅ አለመሆኑን፣ የህፃናት አልሚ ምግብ አቅርቦት የነበረ ቢሆንም ከተወሰኑ ጊዜያት በፊት መቋረጡን፣ ትምህርት ቤቶች ከመጠለያ ጣቢያው እሩቅ በመሆናቸው ህጻናት የትምህርት አገልግሎት እያገኙ አለመሆኑን እና የጤና መድን ክፍያ መክፈል ባለመቻላቸው የህክምና አገልግሎት ማግኘት አለመቻላቸውን እንዲሁም የፍራሽ፣ብርድልብስ እና አንሶላ አቅርቦት ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት የተሰጣቸው እና እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ማለቁን ፣ ተፈናቃዮች መሆናቸውን የሚገልጽ መታወቂያ ያላቸው መሆኑን እና በአካባቢው ተንቀሳቅሰው መስራት የሚችሉ መሆኑን እንዲሁም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው በተዋቀሩ የሰላም ኮሚቴዎች እንደሚፈታ እና በአቅራቢያቸውም የጸጥታና የፍትህ አካላት መኖራቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል። በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል።

3.6. ሙያዲን ካምፕ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በጉርሱም ወረዳ የሚገኝ ሲሆን 654 ሴት እና 280 ወንድ በድምሩ 934 ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን እነዚህ ተፈናቃዮች ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በ 2010 ዓ.ም የተፈናቀሉ ናቸው። መጠለያ ጣቢያው የወታደር ካምፕ የነበረ እና 8 መጋዘን ቤቶች ያሉት ሲሆን ቤቶቹ ከተፈናቃይ ብዛት ጋር ተመጣጣኝ ባለመሆናቸው ተፈናቃዮቹ በተጨናነቀ ሁኔታ ውስጥ እየኖሩ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ከተቋረጠ 7ወር መሆኑን ፣ የመጠጥ ውሃ አቅርቦት ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት ተቋርጦ የነበረ መሆኑን፣ የህፃናት አልሚ ምግብ ባለመኖሩ ለልመና እና ለጎዳና መዳረጋቸው፣ ትምህርት ቤቱ ከመጠለያ ጣቢያው እሩቅ በመሆኑ ህፃናት የትምህርት አገልግሎት እያገኙ አለመሆናቸውን፣ የህክምና አገልግሎት ለማግኘት እንደማንኛውም የአካባቢው ማህበረሰብ የጤና መድን ክፍያ መክፈል ስላለባቸው መክፈል ባለመቻላቸው ምክንያት አገልግሎት እያገኙ አለመሆናቸውን እና የፍራሽ፣ብርድልብስ እና አንሶላ አቅርቦት ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት የተሰጣቸው እና እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ማለቁን እንዲሁም ተፈናቃዮች መሆናቸውን የሚገልጽ መታወቂያ

ያላቸው መሆኑን፣ አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው በተዋቀሩ የሰላም ኮሚቴዎች እንደሚፈታ እና በአቅራቢያቸውም የጸጥታና የፍትህ አካላት መኖራቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል።

በተጨማሪም የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን እና ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል።

3.7. ባቢሌ መጠለያ ጣቢያ

በዚህ አካባቢ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በባቢሌ ወረዳ ባቢሌ ት/ቤት የሚገኝ ሲሆን 326 ሴቶች እና 313 ወንዶች በአጠቃላይ 639 የሚገኙ ሲሆን ከነዚህ ውስጥ 407 ህጻናት ናቸው። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ2010ዓ.ም ከሶማሌ ክልል በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን በዚህ መጠለያ ጣቢያ ይኖሩ የነበሩ ተፈናቃዮች ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት በቅርብ ዘመድ አዝማዳቸው ጋር ተጠግተው እየኖሩ መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል። በዚህ አካባቢ የሚገኙት ተፈናቃዮች ከፍተኛ የሆነ የመጠለያ ቤት ችግር ያለባቸው መሆኑ በአሁኑ ጊዜም ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው ቤት መከራየት የቻለ ተከራይቶ ያልቻለ ከሰው ቤት ተጠግቶ እንደሚኖር፣ የምግብ አቅርቦቱ ወቅቱን ጠብቆ እንደማይቀርብ እና ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ በወቅቱ በጥራት መጠኑን ጠብቆ ያለመቅረብ አልፎ ቀሉብ ከተሰጣቸው ከሁለት ዓመት በላይ መሆኑን፣ የህፃናት አልሚ ምግብ አለመኖሩን እና ህጻናት ትምህርት እያገኙ አለመሆኑን እንዲሁም የህክምና አገልግሎት የጤና መድን ክፍያ መክፈል ባለመቻላቸው ምክንያት አገልግሎት ማግኘት አለመቻላቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል።

በተጨማሪም መንግስት በዘላቂነት ለማቋቋም የሚያደርገው ጥረት አንስተኛ መሆኑን እና ተፈናቃዮች ለከፍተኛ ችግር የተዳረጉ መሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለመረዳት ተችሏል።

3.8. አኖ ከተማ 01 ቀበሌ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ወሊጋ ዞን ጎቡ ሰዮ ወረዳ አኖ ከተማ 01ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን 2,342 ሴት፣844 ወንድ እና 1,524 ህጻናት በአጠቃላይ 4,710 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ አካል ጉዳተኞች ያሉ ቢሆንም ብዛታቸውን የያዘ ዳታ ባለመኖሩ ቁጥራቸውን ማወቅ አልተቻለም። አብዛኛዎቹ ተፈናቃዮቹ ከሚኖሩበት ጎቡ ሰዮ ወረዳ እና ከአጎራባች ከሆነው ስቡ ስሬ ወረዳ ከአራት ዓመት ፊት በ2014 ዓ.ም በአካባቢያቸው በነበር ግጭት የተነሳ የተፈናቀሉ ሲሆን የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ በወር 15 ኪሎ የበቆሎ ዱቄት የሚቀርብ

ቢሆንም አብስለው ለመመገብ የሚያስችላቸውን ዘይት፣ ጨው፣ ሽንኩርት፣ እንጨት ለመግዛት ከተሰጣቸው ዱቄት ላይ ቀንሰው ለመሸጥ እንደሚገደዱ እና በዚህም ምክንያት የሚሰጣቸው ዱቄት ለወር የማይበቃ በመሆኑ ችግር ውስጥ መውደቃቸውን፣ የህክምና አገልግሎት ባለመኖሩ ለነፍሰጡር እናቶች የሚደረግ የጤና ክትትል አለመኖሩን፣ የህጻናት ትምህርትን በተመለከተ በመጠለያ ጣቢያው ለም ይህም በመሆኑ አቅም ያለው ልጆቹን በመደበኛ ትምህርት ቤት የሚያስተምር ሲሆን አብዛኛው ወላጅ ለደብተር እስኪርብቶና ዩኒፎርም መግዣ የሌለው በመሆኑ ህፃናት ከትምህርት ገበታ ውጪ መሆናቸውን፣ፍራሽ ፣ብርድ ልብስ፣አንሶላ እንደገቡ የተሰጣቸው ሲሆን ያረጀመሆኑን፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል። መጠለያ ጣቢያው የሚገኘው በትንሽ ከተማ ውስጥ በመሆኑ ተፈናቃዮች በግላቸው ተንቀሳቅሰው ለመስራት የሚያስችል የስራ እድል አለመኖሩን እና ከአካባቢው የጸጥታ ችግር አንጻር ከከተማ ውጪ መንቀሳቀስ አለመቻላቸውንና ይህም በመሆኑም ከፍተኛ የሆነ የደህንነት ስጋት መኖሩንበ ተጨማሪም ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ካሰባሰበው መረጃ ለማወቅ ችሏል።

3.9. አርጆ ጉደቱ ከተማ 01 ቀበሌ መጠለያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ወለጋ ዞን ዲጋ ወረዳ ጉዳቱ አርጆ ከተማ 01 የሚገኝ ሲሆን 1,123 ሴት፣ 1,047 ወንድ እና 1,756 ህጻናት በአጠቃላይ 3,926 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። እነዚህ ተፈናቃዮች በአካባቢያቸው በነበረው ግጭት የተነሳ በ2014 ዓ.ም የተፈናቀሉ ናቸው። የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 7 ኪ.ግ በቆሎ በአማካይ ከ3 እስከ 4 ወር ጊዜ ውስጥ የሚሰጥ ይህም በቂ ባለመሆኑ መቸገራቸውን፣ ልዩ ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ሴቶች፣ ህጻናትና አካል ጉዳተኞች የተለየ ድጋፍ አለመኖሩን፣ የህክምና አገልግሎት ባለመኖሩ ለነፍሰጡር እናቶች የሚደረግ የጤና ክትትል አለመኖሩን ፣ መጠለያ ጣቢያው ጠባብ በመሆኑና የሚጠቀሙትም የቀበሌ ፅ/ቤቱን ግማሽ እንዲሁም የተወሰኑ ድንኳን ጥለው ሲሆን ይህም ቢሆን በአካባቢው ከሚገኘው ተፈናቃያ ቁጥር ጋር ሊመጣጠን ባለመቻሉ የተወሰኑት በግላቸው ተከራይተው እና ከመህበረሰብ ተጠግተው እንደሚኖሩ ለማወቅ ችለናል። የፍራሽ፣ብርድ ልብስ አቅርቦት እንደሌለ፣ የሴቶች ንፅህና መጠበቂያ አቅርቦት እንደሌለና አቅም ያላቸውና በዘመድ አዝማድ የሚደጎሙ ጥቂት ተፈናቃዮች ልጆቻቸውን መደበኛ ትምህርት ለማስተማር የቻሉ ሲሆን አብዛኛው ተፈናቃይ ከራሳቸው አልፈው ልጆቻቸውን ትምህርት ቤት ለመላክ አቅም የሌላቸው በመሆኑ ህጻናት ትምህርት እያገኙ አለመሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል። ተጨማሪም ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ካሰባሰበው መረጃ ለማወቅ ችሏል።

3.10. ገንደ ለሚ የተፈናቃዮች ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምዕራብ ሀረርጌ ዞን ጉንቢ ቦርደዴ ወረዳ በ 01 ቀበሌ ገንደ ለሚ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 797 ሴት፣ 621 ወንድ እና 5 አካል ጉዳተኛ በአጠቃላይ 1,423 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። መጠለያ ጣቢያው ከቆርቆሮ እና ከጨፈቃ ምርጊት የተሰሩ 180 ብሎኮችና 604 ክፍሎች ያሉት ሲሆን በአማካይ 4 በ 7 ሜትር ስፋት ያላቸው ሳሎን እና መኝታ ክፍሎች ውስጥ ከ 5 - 9 ሰዉ ይኖርባቸዋል። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን መጀመሪያ እንደተፈናቀሉ መሰላ ወረዳ አካባቢ ለተወሰኑ ጊዜያት ከቆዩ በኋላ ከቦርደዴ ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ በምትገኘው 01 ቀበሌ ገንደ ለሚ ተብሎ ወደሚጠራዉ የተፈናቃዮች መጠለያ ጣቢያ የገቡ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል።

የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ግራም ስንዴ ወይም በቆሎ የሚቀርብ ሲሆን ይህም በአማካኝ ከ 5 እስከ 7 ወር ቆይቶ እንደሚሰጣቸውና ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ የህጻናት አልሚ ምግብ አለመኖሩን፣ ከንጽህና መጠበቂያ ጋር ተያይዞ የሚቀርቡ ቁሳቁሶች መኖራቸውን፣ ፍራሽ፣ አንሶላና ብርድ ልብስ ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት አንድ ጊዜ ብቻ የተሰጣቸው መሆኑን፣ ህክምናን በተመለከተ በግብረሰናይ ድርጅት የተቋቋመ የጤና ማዕከል የነበረ ቢሆንም ስራ ካቆመ አንድ አመት በመሆኑ የጤና እክል ሲገጥማቸው በወረዳው በሚገኘው የጤና ጣቢያ አገልግሎት የሚያገኙ መሆኑን እና የጤና መድን ክፍያ በቦርደዴ ወረዳ እንደሚሸፈን ለማወቅ ተችሏል።

ትምህርትን በተመለከተ መጠለያ ጣቢያው ውስጥ የመዋዕለ ህጻናት እና የአንደኛ ደረጃ ት/ቤት ያለ ሲሆን ለመዋዕለ ህጻናት የተሰራው ትምህርት ቤት በቆርቆሮ የተሰራ በመሆኑ በአውሎ ንፋስ አደጋ የደረሰበት እና የፈራረሰ ቢሆንም ትምህርት ከመጀመሩ በፊት የሚሰራ መሆኑን የወረዳው ሀላፊዎች ለኢሰመጉ ገልጸዋል። በተጨማሪም ለህጻናት ማቆያ የሚሆን ሙሉ ቁሳቁስ የተሟላለት ማዕከል መኖሩ እና ለተማሪዎች የሚሰጣቸዉ የትምህርት መማሪያ ቁሳቁስ ከመስከረም 2017 ዓ/ም ጀምሮ አቅርቦት መኖሩን ለማወቅ ችሏል።

በሌላ በኩል መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ምንም አይነት የፀጥታ ችግር አለመኖሩን እና መጠለያ ጣቢያውን የሚጠብቁ የተመደቡ ሰዎች በመኖራቸው ለደህንነት አስጊ አለመሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ለአካል ጉዳተኞችና ለህጻናት ምቹ አለመሆኑን፣ የመጠጥ ውሃ ዕጥረት እንዳይከሰት በአራት አቅጣጫ ባለ 20 ሺ ሊትር ውሀ የሚይዙ ሮቶዎች አገልግሎት የሚሰጡ መሆኑን እና በወረዳው በሚገኙ መስሪያ ቤቶች የስራ እድል እንዲያገኙ መደረጉን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል።

3.11. ገንደ ድንቁ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምዕራብ ሀረርጌ ዞን በጡሎ ወረዳ 01 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን ከሂርና ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ ይገኛል፡፡ መጠለያ ጣቢያው በውስጡ 239 ሴት፣ 187 ወንድ እና 3 ወንድ አካል ጉዳተኞ በአጠቃላይ ከ 429 በላይ ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ መጠለያ ጣቢያው ከቆርቆሮ የተሰሩ 6 ብሎኮችና 85 ክፍሎች ያሉት ሲሆን በአማካይ 3 በ 4 ሜትር ስፋት ባላቸው መኝታ ክፍሎች ውስጥ ከ 5 - 9 ሰዉ ይኖርባቸዋል፡፡ ከመጠለያ ጣቢያው ውጪ በየሰው ቤት ጥገኝነት በከተማዋ እና በገጠር የሚኖሩ 52 አባወራዎች ያሉ ሲሆን እነዚህ ተፈናቃዮች ተፈናቅለው በመጡ ወቅት መጠለያ ጣቢያዎችን ለመስራት በቂ በጀት ባለመኖሩ ምክንያት ወደመጠለያ ሳይገቡ የቀሩ ሲሆኑ እና በየጊዜው እየተመላለሱ መጠለያ እንዲሰጣቸው የሚጠይቁ ቢሆንም ኢሰመጉ ጉብኝት እስካደረገበት ጊዜ ድረስ መጠለያ ያልተሰጣቸው መሆኑን እና በከፍተኛ ችግር ውስጥ እንዳሉ ለማወቅ ተችሏል፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡፡

የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ስንዴ ወይም በቆሎ የሚቀርብ ሲሆን ይህም በአማካኝ ከ5 እስከ 8 ወር ቆይቶ እንደሚሰጣቸውና ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን እና የህጻናት አልሚ ምግብ ባለመኖሩ የህጻናት አስተዳደግ እና የጤና ሁኔታ ችግር እየፈጠረ መሆኑን፣ከንጽህና መጠበቂያ ጋር በተያያዘ የሚቀርቡ ቁሳቁሶች በቂ አለመሆናቸውን፣ ፍራሽ፣ አንሶላና ብርድ ልብስ ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት አንድ ጊዜ ብቻ የተሰጣቸው ሲሆን ለመጠቀም በሚያስችል ሁኔታ ላይ የማይገኝ በመሆኑ በጣም መቸገራቸውን ለኢሰመጉ ገልጸዋል፡፡ ህክምናን በተመለከተ በግብረሰናይ ድርጅት የተቋቋመ የጤና ማዕከል የነበረ ቢሆንም ስራ ካቆመ አንድ አመት በመሆኑ የጤና እክል ሲገጥማቸው በጣም እየተቸገሩ መሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ በቅርበት ት/ቤት ባለመኖሩ ምክንያት አቅም ያለዉ እና አመላለሶ ማስተማር የቻሉ ጥቂቶች ብቻ እያስተማሩ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

በሌላ በኩል መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ምንም አይነት የፀጥታ ችግር የሌለበት እና መጠለያ ጣቢያውን የሚጠብቁ የተመደቡ ሰዎች ቢኖሩም ግቢው አጥር እና የመብራት አገልግሎት የሌለው በመሆኑ እና ዙሪያው ጫካ በመሆኑ አራዊቶች የሚወጡ በመሆኑ ለደህንነታቸው አስጊ መሆኑን፣መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ለአካል ጉዳተኞችና ለህጻናት ምቹ አለመሆኑን እና የመጠጥ ውሃ ዕጥረት መኖሩን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማየት ችሏል፡፡

3.12. ሊጊደ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በኦሮሚያ ክልል በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በጎሮ ጉቱ ወረዳ 01 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን ከካራሚሌ ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ ይገኛል፡፡ መጠለያ ጣቢያው በውስጡ 223 ሴት

፣ 237 ወንድ በአጠቃላይ 460 ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን ከነዚህ ውስጥ 167 ህጻናት እና 5 አካል ጉዳተኞች ይገኛሉ፡፡ መጠለያ ጣቢያው ከቆርቆሮ እና ከሸራ የተሰሩ 2 ብሎኮችና 78 ክፍሎች ያሉት ሲሆን በአማካይ 3 በ 3 ሜትር ስፋት ባላቸው የመኝታ ክፍሎች ውስጥ ከ 5 - 9 ተፈናቃዮች ይኖራሉ፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡፡ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ስንዴ ወይም በቆሎ በአማካኝ ከ 7 እስከ 10 ወር ውስጥ ይቀርብ የነበረ ሲሆን ከመስከረም ወር 2017 ዓ.ም በኋላ አቅርቦት አለመኖሩን፣ በዚህም ምክንያት ህጻናት ላይ ከፍተኛ የሆነ የጤና ጉዳት እያስከተለ መሆኑን፣ ከንጽህና መጠበቂያ ጋር በተያያዘ የሚቀርቡ ቁሳቁሶች በቂ አለመሆኑን ፣ ፍራሽ፣ አንሶላና ብርድ ልብስ ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት አንድ ጊዜ ብቻ የተሰጣቸው መሆኑን እና በጣም መቸገራቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡

ህክምናን በተመለከተ በግብረሰናይ ድርጅት የተቋቋመ የጤና ማዕከል የነበረ ቢሆንም ስራ ካቆመ አንድ አመት በላይ በመሆኑ የጤና እክል ሲገጥማቸው በጣም እየተቸገሩ መሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ በቅርበት ት/ቤት ባለመኖሩ ምክንያት በወረዳው ባለው መደበኛ ትምህርት ቤት ልጆቻቸውን ልከው እያስተማሩ ቢሆንም በተማሪዎች እና በመምህራን አድሎ እንደሚደረግባቸው እና የመማር ሞራላቸው እየተሸረሸረ መሆኑን ለኢሰመጉ ገልጸዋል፡፡ በሌላ በኩል መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ምንም አይነት የፀጥታ ችግር የሌለበት ቢሆንም መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ለአካል ጉዳተኞችና ለህጻናት ምቹ አለመሆኑን፣ በመጠለያ ጣቢያዉ የመጠጥ ዉሃ ዕጥረት እንዳለ ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል፡፡

3.13. ቀርሳ ካምፕ (ቴክኒክና ሙያ) መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በ ምስራቅ ሀረርጌ ዞን ቀርሳ ወረዳ በ 02 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 365ሴት፣ 299 ወንድ፣ 1584 ህጻናት እና 7 አካል ጉዳተኞች በአጠቃላይ 2,255 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች ከመስከረም 2010 ዓ.ም ጀምሮ ከጅጅጋ፣ ከውጫሌ እና የተወሰኑት ከጅቡቲ በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡፡ 100 አባወራዎች በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ ሲገኙ አንዳንድ ተፈናቃዮች በዘመድ ቤት እንደሚኖሩና ስራ ፍለጋ ወደ ድሬዳዋ እንደሚሄዱ ለማወቅ የተቻለ ሲሆን ይህም የሆነው የምግብ አቅርቦት በመቋረጡና ቤተሰቦቻቸውን ለማኖር መስራት አስፈላጊ በመሆኑ ነው፡፡ ህክምናን በተመለከተ በአለም አቀፍ የእርዳታ ድርጅት የሚደረግላቸው ድጋፍ ቢኖርም የተሟላ አለመሆኑን፤ የህፃናት ትምህርትን በተመለከተ ህጻናት በመጠለያው ውስጥ የትምህርት አገልግሎት እያገኙ ሲሆን በመበኛ ትምህርት ቤት ገብተው የሚማሩ መኖራቸውን እና በወቅቱ የትምህርት ቁሳቁስ ማግኘቱ መቸገራቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል፡፡

3.14. 01 ቀበሌ የጎልማሳ ማህበረሰብ መጠለያ ጣቢያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ ምስራቅ ሀረርጌ ዞን በደደር ወረዳ 01 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 2,466 ሴት፣ 2,282 ወንድ በአጠቃላይ 4,748 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው።

የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 12 ኪ.ግ ማሽላ የሚሰጥ ሲሆን በቂ እና ጊዜውን ጠብቆ እንደማይቀርብ በዚህም ምክንያት አባወራዎችም እየተሰደዱ ወደ ሌላ አካባቢ በመሄድ ላይ መሆናቸውን እና ከመንግስት የተመደበ ምንም አይነት በጀት አለመኖሩን፣ ጤናን በተመለከተ አለም አቀፍ የእርዳታ ድርጅት የ 3 ዓመት የጤና መድን ክፍያ የከፈለላቸው ቢሆንም በአሁኑ ወቅት ግን ክፍያው እየጨመረ በመሄዱና ክፍያውም በመቋረጡ ለችግር መዳረጋቸውን፣ ህጻናት የትምህርት አገልግሎት የሚያገኙ ቢሆንም ትምህርት ቤቱ ከመጠለያ ጣቢያው እሩቅ በመሆኑ ለትራንስፖርት ወጪ መዳረጋቸውን እና የዩኒፎርምና የትምህርት ቁሳቁስ አቅርቦት ባለመኖሩ ትምህርታቸውን ለመከታተል ተግዳሮት መሆኑን እና ትምህርታቸውን ለማቋረጥ ምክንያት መሆኑን ለማወቅ ተችሏል።

መጠለያ ጣቢያው ውስጥ የፀጥታና ሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር ያለ ቢሆንም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በቅርበት ባለው ቀበሌ የሚዳኙ መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን፣ ተፈናቃዮች ወደመጠለያ ጣቢያው ከገቡ በኋላ የተወለዱ ልጆች በመኖራቸው እና የቤተሰብ አባላቶቻቸው እየበዙ በመምጣታቸው በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ መጨናነቅ መፍጠሩን፣የብርድ ልብስ፣ አንሶላና ፍራሽ አቅርቦት የነበረ ቢሆንም ከተቋረጠ ሁለት አመት መሆኑን እና ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉበት አካባቢ እነሱን እየፈለጉ የሚመጡት ሰዎች በመኖራቸው ለአካባቢው ስጋት መሆናቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ከተፈናቃዮችና ከአደጋ ስጋት ባገኘው መረጃ ለማወቅ ችሏል።

3.15. የግራዋ ወረዳ 02 ቀበሌ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በምስራቅ ሀረርጌ ዞን በግራዋ ወረዳ ግራዋ ከተማ 02 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 93 ሴት፣ 120 ወንድ በአጠቃላይ 213 ተፈናቃዮች ይገኛሉ ከነዚህ ውስጥ 15 አካል ጉዳተኞች እና 3 ህፃናት ይገኙበታል። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በመስከረም ወር 2010 ዓ.ም ከሶማሌ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን መጠለያ ጣቢያው በከተማ ውስጥ የሚገኙ የተወረሱ የመንግስት ቤቶች ሲሆን ጣሪያው በመቀደዱ እና የሚያፈስ መሆኑን የላስቲክ ሽራ ቤት ውስጥ በመዘርጋት ለመከላከል እንደሚሞክሩ እና ከቆይታ ብዛት የቤቶቹ ግድግዳ ፈራርሶ ቀዳዳውን በጨርቅ በመሸፈን እየኖሩ

መሆኑን እና በዚህም ምክንያት ልጆቻቸው ለተለያዩ አደጋዎች ተጋላጭ በመሆናቸው ሌሊቱን በየተራ እየጠበቁ እንደሚያድሩ ለማወቅ ተችሏል።

የምግብ አቅርቦት ከተቋረጠ 2አመት ያለፈው በመሆኑ ከፍተኛ ችግር ውስጥ መሆናቸውን፣ የህጻናት ትምህርትን በተመለከተ የአንደኛ ደረጃ ትምህርት በመንግስት ትምህርት ቤቶች የሚማሩ ቢሆንም ትምህርት ቤቱ ከመጠለያ ጣቢያው እጅቅ በመሆኑ ከ 2 ኪሎ ሜትር በላይ ይጓዛሉ፣ በተጨማሪም ዩኒፎርም እና የትምህርት ቁሳቁስ አቅርቦት ባለመኖሩ ለቀጣዩ የትምህርት ወቅቶች ልጆቻቸው ትምህርት ላይቀጥሉ የሚችሉበት ሁኔታ መኖሩን ተፈናቃዮች ለኢሰመጉ ገልጸዋል።

በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የጤና ተቋም የሌለ ሲሆን በመንግስት የጤና ተቋም የህክምና አገልግሎት እንዲያገኙ የሚያስችል ወረቀት ከመጠለያ ጣቢያው የሚጻፍላቸው ቢሆንም የመድሀኒት አቅርቦት ማግኘቱ አስቸጋሪ መሆኑን፣ የጸጥታና ሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር ባይኖርም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በአካባቢው በሚገኙ የፀጥታ አካላት የሚፈታ መሆኑን፣ የመጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል።

በመጠለያ ጣቢያዎቹ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከአምስት አመት በላይ የሆናቸውና በአብዛኛው ትኩረት እየተሰጠ ያለው ገጠር ውስጥ ላሉት መጠለያ ጣቢያዎች በመሆኑ በተቻለ አቅም እነዚህን ወደሌላ አካባቢ ቋሚ ሆነው አርሰው ወደሚበሉበት (ወደሚኖሩበት) አካባቢ ማዛወር ወይም በከተማ ውስጥ ቋሚ በሆነ ስራ ማደራጀት ካልተቻለ ኑሮአቸው አስጊ በመሆኑ መፍትሄ ሊሰጣቸው እንደሚገባ የወረዳው የአደጋ ስጋት ለኢሰመጉ ገልጸዋል።

4. አማራ ክልል

በሀገራችን የተለያዩ አካባቢዎች በተነሱ ግጭቶችና የሰላም እጦት ምክንያት በተለያዩ ጊዜያትና ከተለያዩ አካባቢዎች ተፈናቅለው በአማራ ክልል የሚገኙ ተፈናቃዮችን ማለትም ግብርና ጊቢ፣ መካነ ኢየሱስ፣ ላምእርባታ እና ከመጠለያ ውጪ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው ያሉ ተፈናቃዮችን ከ 13/4/2017ዓ.ም - 18/4/2017 ዓ.ም እና በማዕከላዊ ጎንደር ዞን ጎንደር ከተማ ቀበሮ ሜዳ እና በሰሜን ጎንደር ዞን ዳባት ወረዳ ሺመላኩ መጠለያ ጣቢያ ያሉ ተፈናቃዮችን ከመጋቢት 23- 27 / 2017 ዓ/ም እና ከግንቦት 30-8/2017 ዓ.ም፣ የወይንሸት፣ ቻይና ካምፕ፣ ገራዶ፣ ቻይና ካምፕ/ ደጋን፣ ገራዶ፣ መዲና፣ ኮሌጅ ጊቢ፣ አባሬ፣ ጃራ፣ መርሳ፣ሸዋሮቢት፣ አጣዬ፣ ኤፍራታና ግድም ወረዳ እና ምንጃርሸንኮራ የሚገኙ መጠለያ ጣቢያዎችን ኢሰመጉ ጉብኝት ያደረገ ሲሆን ግኝቶቹ እንደሚከተለው ቀርቧል::

4.1. መካነ ኢየሱስ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሀይቅ ከተማ ተሁለደሬ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡም 726 ሴት፣ 688 ወንድ እና 647 ህጻናት በድምሩ 2,061 ተፈናቃዮችን የያዘ ሲሆን ከነዚህ ውስጥም 22 ወንድ፣ 10 ሴት በድምሩ 32 አካል ጉዳተኞችን ይዟል:: በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ2013 ዓ.ም ከ ኦሮምያ ክልል ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆኑ ወደ መጠለያ ጣቢያው እንደገቡ ፍራሽ፣ ብርድ ልብስና አንሶላ መጠለያ ጣቢያው ያቀረበላቸው ቢሆንም ከተሰጣቸው ረጅም ጊዜ ያስቆጠረ በመሆኑ ፍራሽ፣ ብርድ ልብስና አንሶላው ማርጀቱንና ለመልበስ በሚያስችል ደረጃ ላይ አለመሆኑን፣ ለሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እንዲሁም ለጨቅላ ህጻናት የሚሆን የአልሚ ምግብ እና የቁሳቁስ አቅርቦት አለመኖሩን መጠለያ ጣቢያው የተጨናነቀና ጠባብ መሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል:: ትምህርትን በተመለከተ የመደበኛ ትምህርት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው የሚማሩ መሆኑን፣ ህክምና ያለ ቢሆንም የመድሀኒት አቅርቦት ችግር በመኖሩ መድኃኒት በራሳቸው ወጪ የሚገዙ በመሆኑ ችግር ውስጥ መሆናቸውን፣ የምግብ አቅርቦት በየጊዜው የሚመጣ ካለመሆኑ በተጨማሪ ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን፣ መጠለያ ጣቢያው ግቢም ሆነ መጸዳጃ ቤቱ ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑንና ልዩ ትኩረትና ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ተፈናቃዮች የተለየ አቅርቦት አለመኖሩን ፣ተፈናቃዮች መሆናቸውን የሚገልጽ መታወቂያ ያላቸው መሆኑን፣ አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው በተዋቀሩ የሰላም ኮሚቴዎች እንደሚፈታ እና በአቅራቢያቸውም የጸጥታና የፍትህ አካላት መኖራቸውን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል::

በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል::

4.2. ግብርና ግቢ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በወልድያ ከተማ ጉባ ላፍቶ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡም 79 ሴት እና 70 ወንድ በድምሩ 149 ተፈናቃዮችን ይዟል። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ 2013 ዓ.ም ከኦሮምያ ክልል ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡ ፡ በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 10 ድንኳኖች ያሉ ሲሆን በአንድ ድንኳን ውስጥ በአማካኝ 20 ሰዎችን ይይዛል።

ተፈናቃዮች ከማህበረሰቡ ጋር ያላቸው መስተጋብር ሰላማዊ መሆኑን እና በአካባቢው ካለው ማህበረሰብ ጋር ጥሩ ማህበራዊ ግንኙነት ያላቸው መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ባለበት አካባቢ የጸጥታና የፍትህ አካላት ያሉ ቢሆንም በክልሉ ባለው የጸጥታ ችግር ምክንያት መጠለያ ጣቢያው ያለበት አካባቢ ከስጋት ነጻ አለመሆኑን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በ 3 ወር 15 ኪሎ ግራም ስንዴ በነብስ ወከፍ የሚቀርብ ቢሆንም በቂ አለመሆኑን እና በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ የህክምና መስጫ ተቋም የሌለ ሲሆን ተፈናቃዮች የጤና እክል ሲያጋጥማቸው በአካባቢው ባለው የጤና ተቋም የህክምና እርዳታ እንደሚያገኙ፣ የፍራሽ ፣ብርድልብስ እንደገቡ አካባቢ የተሰጣቸው ቢሆንም ያለቀ መሆኑን፣ የሴቶች ንጽህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን፣የመጠለያ ጣቢያው ጠባብ እና የተጨናነቀ መሆኑን እንዲሁም ህጻናት በአካባቢያቸው በሚገኝ ትምህርት ቤት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው እንደሚማሩ እና ልዩ ትኩረትና ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ተፈናቃዮች የተለየ ድጋፍ አለመኖሩን፣ ተፈናቃዮች መሆናቸውን የሚገልጽ መታወቂያ ያላቸው መሆኑን፣ አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በመጠለያ ጣቢያው በተዋቀሩ የሰላም ኮሚቴዎች የሚፈታ መሆኑን እና በአካባቢያቸውም የአካባቢው ፖሊስ ጣቢያ ያለመሆኑን፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል።

4.3. ላም እርባታ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በወልድያ ከተማ 06 ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን በውስጡም 51 ሴት እና 47 ወንድ በድምሩ 91 ተፈናቃዮችን ይዟል። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በ 2013 ዓ.ም ከኦሮምያ ክልል ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው። ወደመጠለያው ሲገቡ የተመዘገቡ መሆኑን እና በመንግስት የተሰራው መጠለያ ጣቢያ በቂ ባለመሆኑ ከብት ይረባበት የነበረውን ቦታ በማጽዳት እየኖሩ መሆኑን፣ ነገር ግን መጠለያ ጣቢያው የተጨናነቀና ለመኖሪያ ምቹ አለመሆኑን፣ በአካባቢው ተንቀሳቅሰው ለመስራት የሚያስችላቸውን መታወቂያ የጠየቁ ቢሆንም ማግኘት አለመቻላቸውን ገልጸዋል። የምግብ አቅርቦት በአማካኝ በ 3 ወር በነብስ ወከፍ 15 እንደሚሰጣቸው የሚመጣው እህልም ጥራቱን ያልጠበቀ እና በብዛት የሚመጣው እህል የነቀዘ መሆኑን፣ ህክምናን በተመለከተ በአካባቢው ባለ ጤና ጣቢያ ነጻ

የህክምና አገልግሎት እያገኙ መሆናቸውን፣ ትምህርትን በተመለከተ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መደበኛ ትምህርታቸውን እየተከታተሉ ሲሆን የመማሪያ ቁሳቁስ በበጎ አድራጎት ድርጅቶች እንደሚቀርብ ለማወቅ ተችሏል። በመጠለያ ጣቢያው ግጭትና አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በተመረጡት ኮሚቴዎችና በፖሊስ እንደሚፈቱ እንዲሁም የፍትህ ተቋማት ለተፈናቃዮቹ ተደራሽ በሆነ መልኩ በአካባቢያቸው የሚገኝ መሆኑን፣ የፍራሽ፣ ብርድ ልብስ እና አንሶላ በ2014 ዓ.ም የተሰጣቸው ቢሆንም ያረጀና አገልግሎት የማያሰጥ መሆኑን፣ ለሴቶች የንጽህና መጠበቂያ በየወሩ የሚቀርብ መሆኑን፣ ለህጻናት የሚሆን የተለየ የምግብ አቅርቦት አለመኖሩን እንዲሁም ምግብን በተመለከተ ወቅቱን ጠብቆ እንደማይቀርብላቸው እንዲሁም ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን ነገር ግን ከግብረ ሰናይ ድርጅቶች የገንዘብ እርዳታ ማግኘታቸውን እና መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ በምልከታው ወቅት ለማወቅ ችሏል።

በሌላ በኩል በወልድያ ከተማ ከመጠለያ ጣቢያ ውጪ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው የሚኖሩ ተፈናቃዮች ያሉ ሲሆን ይህም የሆነው ተፈናቅለው በመጡበት ወቅት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መኖር የጀመሩ እና ልጆቻቸውን ማስተማር የጀመሩ በመሆኑ ሲሆን ጃራ መጠለያ ጣቢያ እንዲገቡ ሀሳብ ቀርቦ የነበረ ቢሆንም የልጆቻቸው የትምህርት ሁኔታን ከግምት ውስጥ በማስገባት ባሉበት እንዲቆዩ መደረጉን እና መንግስታዊ ያልሆኑ ግብረ ሰናይ ድርጅቶች የገንዘብ እርዳታ እና 15 ኪሎ በቆሎ በነፍስ ወከፍ ከመንግስት የሚደረግ ድጋፍ ቢኖርም ጊዜውን ጠብቆ የሚደረግ ባለመሆኑ ችግር ውስጥ መሆናቸውን እና መጠለያ ጣቢያ ውስጥ የገቡ ባለመሆናቸው እንደተፈናቃይ ተቆጥረው በሚገባው ልክ እርዳታ እያገኙ አለመሆኑን እንዲሁም ተፈናቃዮች በቤተክርስቲያን፣ በመስጊድና አንዳንዶቹም ቤት ተከራይተው እየኖሩ የሚገኙ ቢሆንም የቤት ኪራይ ለመክፈል መቸገራቸውን ዘላቂ መፍትሄ ለመስጠት በመንግስት የሚደረግው ጥረትም አነስተኛ እንደሆነ ለኢሰመጉ ገልጸዋል።

4.4. ቀበሮ ሜዳ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በማዕከላዊ ጎንደር ዞን ጎንደር ከተማ በቅርብ ርቀት አዘዞ የከተማዉ የሚገኘዉ ሲሆን በውስጡ 630 እማወራ፣ 721 አባወራ እና 269 ህጻናት በአጠቃላይ 1,620 ተፈናቃዮች ይገኛሉ።

በጎንደር ከተማ የሚገኙት ተፈናቃዮች ከሃገሪቱ የተለያዩ አካባቢዎች ማለትም ከወለጋ፣ ከቤንሻንጉል ጉሙዝ ክልል መተከል ዞን እና በሰሜኑ ጦርነት ወቅት ከትግራይ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች በማንነታቸዉ ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን ከወለጋና ከመተከል ዞኖች የተፈናቀሉት

ከመጠለያ ጣቢያ ዉጭ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው በከተማዉ የሚኖሩ ሲሆን ቀበሮ ሜዳ ተብሎ በሚጠራዉ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ጥቅምት 24/2013 ዓ/ም በትግራይ ክልል በነበረው ጦርነት ምክንያት በህዳር እና ታህሳስ ወር 2013 ዓ.ም የተፈናቀሉ ናቸው::

የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ተፈናቅለዉ እንደመጡ ለ3 ወር ያህል ከከተማዉ ነዋሪ ውጭ እርዳታ የሚሰጣቸዉ አካል ያልነበረ ሲሆን አሁንም ቢሆን የሚቀርበው እህል በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ስንዴ ወይም በቆሎ ሲሆን ወቅቱን እና ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን እና አንዳንድ በጎ አድራጊ ግለሰቦችና ድርጅቶች እገዛ እንደሚያደርጉላቸዉ ለማወቅ ተችሏል:: የንጽህና መጠበቂያ ጋር ተያይዞ የሚቀርቡ ቁሳቁሶች በቂ አለመሆናቸዉን፣ ፍራሽ አንሶላና ብርድ ልብስ ወዲያዉ እንደመጡ ማለትም ከ 4 ዓመት በፊት አንዴ ብቻ ተሰጥቷቸው የነበረ መሆኑን፣ ከትምህርት ጋር ተያይዞ በመጠለያ ጣቢያዉ በቅርብ ርቀት በሚገኝ ነኛ ደረጃ ት/ቤት የሚማሩ መሆኑን እና የትምህርት መማሪያ ቁሳቁስ በዚህ የትምህርት አመት ያልተሰጣቸው መሆኑን እና በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 2 ቆርቆሮ በቆርቆሮ በሆነ ከፍል ውስጥ መምህር ተቀጥሮላቸዉ ህጻናት እየተማሩ መሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለመመልከት ችሏል::

በአማራ ክልል ካለው የጸጥታ ችግር ጋር ተያይዞ መጠለያ ጣቢያው የሚገኝበት ቦታ ለደህንነት አስጊ መሆኑን በተለይም ደግሞ በመጠለያ ጣቢያው ቅርብ ርቀት የመንግስት የጸጥታ ሃይሎች ካምፕ ያለ ሲሆን በሌላ አቅጣጫ ደግሞ የፋኖ ሃይሎች በቅርብ ርቀት ላይ እንደሚገኙ በዚህም ግጭት ሲፈጠር ስጋት ውስጥ የሚጥል መሆኑን እንዲሁም መጠለያ ጣቢያ አጥር የሌለዉ በመሆኑ ለስርቆትና እገታ ተጋላጭ መሆናቸውን እና ለአካል ጉዳተኞችና ለህጻናት ምቹ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል:: በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰበው መረጃ ለመረዳት ችሏል ::



ጎንደር ቀበሮ ሜዳ የተፈናቃዮች መጠለያ

4.5. ሺ- መላኩ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሰሜን ጎንደር ዞን ዳባት ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ የሚገኝ ሲሆን መጠለያ ጣቢያው በውስጡ 23 ሴት፣ 18 ወንድ እና 5 ህጻናትን ጨምሮ 44 አካል ጉዳተኛ እና የአዕምሮ ህመም ያለባቸዉን ጨምሮ በድምሩ ከ 2040 በላይ ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ ከቆርቆሮ እና ከኬንዳ የተሰሩ 31 ብሎኮችና 142 ክፍሎች ያሉት ሲሆን በአማካይ 6 በ7 ሜትር ካሬ ስፋት ያላቸው ክፍሎች ውስጥ ከ 8 - 9 ሰዉ ይኖርባቸዋል፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙት ተፈናቃዮች በትግራይ ክልል በነበረው ጦርነት ምክንያት በህዳር እና ታህሳስ ወር 2013 ዓ.ም ከትግራይ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች የተፈናቀሉ ሲሆን መጀመሪያ ላይ ሰሜን ጎንደር ደባርቅ ከተማ እንደቆዩ እና ከተወሰኑ ጊዜያት በኋላ ከደባርቅ ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ ወደሚገኘዉ ዳባት ወረዳ ታላቅ መስክ ቀበሌ ሺመላኩ ተብሎ ወደሚጠራዉ መጠለያ ጣቢያ የገቡ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ግራም ስንዴ ወይም በቆሎ የሚቀርብ ሲሆን ይህም በአማካኝ ከ 2 እስከ 3 ወር ቆይቶ እንደሚሰጣቸውና ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ክፍሎች የተጨናነቁ መሆኑን፣ በክረመረት አብዘኛው ክፍል በሸራ የተሰራና በየጊዜው እድሳት ስለማይደረግለት ዝናብ የሚያስገባ መሆኑን፣ እንደመሆኑ ከንጽህና መጠበቂያ ጋር ተያይዞ የሚቀርቡ ቁሳቁሶች በቂ አለመሆናቸዉ፣ ፍራሽ፣ አንሶላና ብርድ ልብስ ወደመጠለያ ጣቢያው በገቡ ወቅት አንድ ጊዜ ብቻ የተሰጣቸው መሆኑን፣ ህክምናን በተመለከተ በግብረሰናይ ድርጅት የተቋቋመ የጤና ማዕከል ያለ ቢሆንም ስራ ካቆመ አንድ አመት በመሆኑ ለጤናቸዉ አሳሳቢ መሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ መጠለያ ጣቢያው ከከተማው ሩቅ በመሆኑ ልጆቻቸውን ከተማ ባሉ ት/ቤቶች ልከው ለማስተማር አዳጋች መሆኑን እና ለተማሪዎች የሚሰጣቸዉ የትምህርት መማሪያ ቁሳቁስ ከመስከረም 2017 ዓ/ም ጀምሮ የትምህርት መማሪያ አቅርቦት አለመኖሩን እና ለህጻናት ማቆያ የሚሆን የትምህርት መስጫ ማዕከል ባለመኖሩ ህጻናቱ ለከፍተኛ የስነ ልቦና ጫና እየደረሰባቸዉ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

በሌላ በኩል በክልሉ ባለው የፀጥታ ችግር ምክንያት መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ለደህንነት አስጊ መሆኑን እና መጠለያ ጣቢያውን ለመጠበቅ ተመድበዉ ሲሰሩ የነበሩት ጥበቃዎች በክልሉ ባለዉ ወቅታዊ ግጭት ምክንያት በመነሳታቸው ስጋት ውስጥ መውደቃቸውን፣ መጠለያ ጣቢያዉ የሚገኝበት ቦታ ለአካል ጉዳተኞችና ለህጻናት ምቹ አለመሆኑን፣ በአካባቢው የመጠጥ ውሃ ዕጥረት በመኖሩ እናቶች ውሃ ለመቅዳት ሲሄዱ ስድብና ጾታዊ ትንኮሳ እንደሚደርስባቸው በጉብኝቱ ወቅት ለኢሰመጉ ተገልጸለታል፡፡

መፈናቀላቸው ህጻናት ላይ ከፍተኛ የሆነ የስነልቦና ጫና ያደረሰ መሆኑን ተፈናቃዮቹ ሲገልጹ፡፡ ህጻናቱ በአፈር በሚጫወቱበት ጊዜ 2 ኪሎ አፈር ላንተ ውሰድ 3 ኪሎ አፈር ደግሞ ላንቺ ውሰጂ

በመባባል የሚጫወቱ ሲሆን ይህም እርዳታ አቅራቢ አካላት ለተፈናቃዮቹ በሚያከፋፍሉበት ወቅት ያዩትን ነገር እነሱ ደግሞ በአፈር ይህንን የእርዳታ ስነልቦና ይዘዉ እያደጉ በመሆኑ አስቸጋሪ ነዉ›› በማለት አስረድተዋል፡፡

በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል፡፡





ዳባት ሺ መላኩ የሚገኘዉ የተፈናቃይ ማቆያ ጣቢያ የተወሰኑ ምስሎች

4.6. የወይንሸት ፣ ባቄሎ እና ቻይና ካምፕ መጠለያ ጣቢያ

እነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች በደብረ ብርሀን ከተማ ይገኛሉ፡፡ የወይንሸት መጠለያ ጣቢያ በውስጡም 5,969 ሴት እና 5,634 ወንድ በአጠቃላይ 11,603 ተፈናቃዮች የያዘ ሲሆን በቻይና ካምፕ መጠለያ ጣቢያ ውስጥ 3,700 ሴት እና 3,300 ወንድ በድምሩ 7,000 ተፈናቃዮች ፣ በባቄሎ መጠለያ ጣቢያ ደግሞ 501 ሴት እና 836 ወንድ በአጠቃላይ 1337 ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን ከነዚህ ውስጥ 131 አካል ጉዳተኞች እንደሚገኙ ታውቋል፡፡ በእነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች የሚገኙ ተፈናቃዮች ከተለያዩ የኦሮምያ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን ተፈናቃዮች ለዘመናት ከኖሩበት አካባቢ ሲፈናቀሉ ንብረታቸው መውደሙን፣ ጎረቤቶቻቸው እና ዘመዶቻቸው የነበሩ በርካታ ሰዎች መገደላቸውን እና የአካል ጉዳት መድረሱን ለማወቅ ተችሏል፡፡ ተፈናቃዮች ወደ እነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች ከገቡ ከአራት አመታት በላይ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በአማካኝ በ 2 እና በ 3 ወር ጊዜ ውስጥ በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ ግራም በቆሎ ወይም ስንዴ የሚሰጥ ቢሆንም በቂ እና ጥራቱን የጠበቀ ባለመሆኑ ለችግር መዳረጋቸውን፣ በመጠለያ ጣቢያው የመኝታ አዳራሾቹ ውስጥ በርካታ ሰዎች የሚኖሩ በመሆኑ ለመኖር ምቹ አለመሆኑን፣ ምግብ የሚያበስልቱም ፍራሻቸው አጠገብ በመሆኑ ለመንቀሳቀስ አስቸጋሪና የተጨናነቀ መሆኑን እና መጠለያዎቹ የተሰሩት ከሸራ በመሆኑ በጸሐይ፣ ዝናብ እና በነፋስ ምክንያት የተቀደዱ በመሆናቸው በክረምት ወቅት ለከፍተኛ ችግር እንደሚጋለጡ ለመረዳት ተችሏል፡፡

የህክምና አቅርቦትን በተመለከተ በመጠለያ ጣቢያዎቹ የህክምና ተቋም ያለ ቢሆንም የመድሀኒት

እጥረት መኖሩን እና ሪፈር ተብለው ወደሆስፒታል ሲላኩ መድሃኒት ከውጭ እንዲገዙ እንደሚደረግ ፣ በባቄሎ መጠለያ ጣቢያ ውስጥ በቂ የመጸዳጃ ቤቶችና የውሃ አቅርቦት ያለ ቢሆንም በሌሎቹ መጠለያ ጣቢያዎች አለመኖሩን እንዲሁም ለትምህርት የደረሱ ህጻናት የመደበኛ ደረጃ ትምህርት እየተማሩ መሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል፡፡ የተወሰኑ ተፈናቃዮችን ወደ ተፈናቀሉበት አካባቢ የተመለሱ ቢሆንም የአካባቢው የፀጥታ ሁኔታ በለመሻሻሉ የተወሰኑ ተፈናቃዮች ለዳግም መፈናቀል የተዳረጉ መሆኑን እና ከዛ በኋላ ግን መልሶ ለማቋቋም ወይም ከመህበረሰብ ጋር ለማቀላቀል እና ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት ዝቅተኛ መሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል፡፡

4.7. ገራዶ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በደቡብ ወሎ ዞን በደሴ ዙሪያ ወረዳ ገራዶ ከተማ የሚገኝ ሲሆን በዚህ መጠለያ ጣቢያ 302 ሴት እና 232 ወንድ በድምሩ 534 ተፈናቃዮች ይገኛሉ ፡፡ እነዚህ ተፈናቃዮችም ከኦሮሚያ ክልል ወለጋ እና አካባቢው ከሚገኙ ወረዳዎች በ 2013 ዓ.ም መጨረሻ በተከሰተ ግጭት የተነሳ ከመኖሪያ ቀያቸው በአካባቢው በሚንሳቀሱ ታጣቂ ሃይሎች የተፈናቀሉ ናቸው፡፡

ተፈናቃዮች እዚህ መጠለያ ጣቢያ እንደገቡ አካባቢ ከአካባቢው ማህበረሰብ ፣ ከመንግስት እና ከተለያዩ በጎ አድራጎት ድርጅቶች የተለያዩ ድጋፎች ይቀርብላቸው የነበረ ሲሆን በአሁኑ ወቅት በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ በቆሎ በ 3 ወር የሚቀርብ ቢሆንም ጥራቱን የጠበቀና በቂ አለመሆኑን፣ የህፃናት አልሚ ምግብ በቂ ባይሆንም አቅርቦት መኖሩን፣ የንፅህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን፣ የብርድ ልብስ፣ ፍራሽ እና አንሶላ ከ 4 አመት በፊት የተሰጣቸው በመሆኑ ማለቁንና አቅርቦትም አለመኖሩን፣ መታወቅያ፣ የልደት ሰርተፊኬት ያልተሰጣቸው በመሆኑ በነጻነት ከቦታ ቦታ መንቀሳቀስ አለመቻላቸውን በአካባቢውም ከለው የጸጥታ ችግር ጋር ተያይዞ በዘህው አካባቢ የሞቱ ዘመዳቻውን እንኳን ሂዳለ መቅበር እንደማይችሉ ስራም ወደሊላ ቦታ ተንቀሳቅሰው ለመስራት መቸገራቸውን እና የህክምና አገልግሎትን በተመለከተ በአካባቢው ባለው የጤና ተቋም አገልግሎቱን እያገኙ ቢሆንም የመድሀኒት አቅርቦት ባለመኖሩ ለከፍተኛ ችግር እየተዳረጉ መሆናቸውን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል፡፡ መጠለያ ጣቢያው ተፈናቃዮች በገቡ ወቅት በደሴ ዙሪያ ወረዳ ስር ይገኝ የነበረ ሲሆን ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ግን በደሴ ከተማ መስተዳደር ስር በመካለሉ የከተማው መስተዳደሩ መጠለያ ጣቢያው የሚገኝበትን ቦታ ለባለሀብት የሸጠው በመሆኑ ባለሀብቱ የተወሰኑ የመጠለያ ክፍሎችን ማፍረሱንና ተፈናቃዮቹም ተነሱ ተብሎ የተነገራቸው ቢሆንም የአካባቢው የመንግስት አካላት እነዚህን ተፈናቃዮች ወደ ሌላ ቦታ ለመቀየር ምንም አይነት ጥረት እያደረገ አለመሆኑን ይህም ተፈናቃዮቹን ስጋት ላይ የጣላቸው ጉዳይ መሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል፡፡ ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ረጅም ጊዜ የሆናቸው ቢሆንም ዘላቂ መፍትሄ ለመስጠት ወይም ለማቋቋም

የሚደረግ ተገቢ ጥረት አለመኖሩን እና የተፈናቀሉበት ቦታ የፀጥታ ሁኔታ ባልተሻሻለበት ሁኔታ እንዲመለሱ ከመግለጽ ውጭ በጥናት የታገዘ የአካባቢውን ሁኔታ ግምት ውስጥ ያስገባ ዘላቂ መፍትሄ ለመስጠት የሚደረገው እንቅስቃሴ ደካማ መሆኑን እና መልሶ ማቋቋምን በተመለከተ ከተፈናቃዮች ጋር ውይይት እንደማያደረጉ ለማወቅ የተቻለ ሲሆን ኢሰመጉ የሚመለከታቸውን የመንግስት ባለድርሻ አካላት ለማናገር ሙከራ አድርጎ የነበረ ሲሆን ዘላቂ መፍትሔን እና ተፈናቃዮች ያሉበትን ወቅታዊ ሁኔታ አስመልክቶ በቂ ምላሽ ማግኘት አልተቻለም፡፡

4.8. ቻይና ካምፕ/ደጋን መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በአማራ ክልል በደቡብ ወሎ ዞን ቃሉ ወረዳ ደጋን ከተማ በቅርብ ርቀት የሚገኝ ሲሆን በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ 430 ሴት 452 ወንድ እና 850 ህፃናት በድምሩ 1,905 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡፡ እነዚህ ተፈናቃዮች በ 2013 ዓ.ም ከኦሮሚያ ክልል ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች በነበረ ብሔርን መሰረት ያደረገ ግጭት እንዲሁም በሶማሌ እና በአፍር ክልል ኢሳ ጎሳ መካከል በነበረው የድንበር ይገባኛል ጥያቄ በተነሳ ግጭት የተፈናቀሉ ሲሆን በመንግስት ተገቢውን ጥበቃ ባለመደረጉ በግጭቱ ወቅት ተፈናቃዮች የሞት፣ የአካል ጉዳት እና የንብረት ውድመት ደርሶባቸዋል፡፡ ይህ መጠለያ ጣቢያ የቻይና መንገድ ስራዎች የሰሩትና ሲጠቀሙበት የነበረ በመሆኑ ክፍሎቹ የተሻለ አደረጃጀት ያላቸው መሆኑን ለመገንዘብ ተችሏል፡፡ የተወሰኑት ግን በሸር የተሰራ መተለያ ውስጥ ሲሆን የሚኖሩት ሽራው ያረጀና ጠባብ ነው ፡፡ ተፈናቃዮች ወደ መጠለያ ጣቢያ እንደገቡ ከመንግስትና መንግስታዊ ካልሆኑ ግብረ ሰናይ ድርጅቶች በተከታታይነት ድጋፎች ይቀርቡላቸው የነበረ ቢሆንም በአሁኑ ወቅት የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ በቂ እና ጥራቱን የጠበቀ ባይሆንም በ 4 ወር በነብስ ወከፍ 15 ኪሎ ግራም በቆሎ የሚቀርብ መሆኑን ፣የፍራሽ ፣ብርድልብስ እንደገቡ የተሰጣቸው ቢሆንም እረጅን ጊዜ የሆነው በመሆኑ ያረጀ መሆኑን፣ ለህፃናት የአልሚ ምግብ አቅርቦት የሊለ መሆኑን ፣ የሴቶች የንፃህና መጠበቅያ አልፍአልፍ ግብረሰናይ ድርጅቶች ይሰጦቸው የነበር ቢሆንም አሁን ላይ ግን የተቋረጠ መሆኑን፣ በግቢው ውስጥ በግብረ ሰናይ ድርጅት የተቋቋመ የጤና ተቋም የነበረ ቢሆንም ይህ ክትትል ከተደረገበት አንድ ሳምንት በፊት ለቀው መውጣታቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡

ትምህርትን በተመለከተ ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መደበኛ ትምህርት የሚከታተሉ ቢሆንም ትምህርት ቤቱ ከመጠለያ ጣቢያው ሩቅ በመሆኑ ትራንስፖርት መክፈል የሚችሉ ወላጆች ልጆቻቸውን ቢያስተምሩም፤ የትራንስፖርት ክፍያ መክፈል የማይችሉ ወላጆች ልጆቻቸውን ልከው ማስተማር እንዳይችሉ ምክንያት ሆኗል፡፡ በመጠለያ ጣቢያው የኤሌክትሪክ አቅርቦት ባለመኖሩ ምክንያት ምግብ ለማብሰል ይረዳቸው ዘንድ በአካባቢው እንጨት ለመልቀም በሚንቀሳቀሱበት ጊዜ ከአካባቢው ማህበረሰብ ጋር አለመግባባት እየፈጠረባቸው መሆኑን ኢሰመጉ በጉብኝቱ ወቅት ለማወቅ ችሏል፡፡ ከአፋር ክልል አንጻራዊ ሰላም ያለ በመሆኑ ተፈናቃዮች መመለስ እንደሚፈልጉና በሚመለከተው የመንግስት አካል ቃል ቢገባላቸውም

ሳይመለሱ እና ዘላቂ መፍትሄ ሳይሰጣቸው 4 አመታትን ማስቆጠራቸውን በተመሳሳይ ከወለጋ የተለያዩ ዞኖች የመጡ ተፈናቃዮችም ዘላቂ መፍትሄ ሊሰጣቸው እንደሚገባ ቢጠይቁም ምንም አይነት መፍትሄ እየተሰጣቸው አለመሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል።

4.9. መዲና መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በአማራ ክልል በደቡብ ወሎ ዞን አርጎባ ወረዳ መዲና ከተማ በቅርብ ርቀት ላይ የሚገኝ ሲሆን በዚህ መጠለያ ጣቢያም 334 ሴት እና 482 ወንድ በድምር 816 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። እነዚህ ተፈናቃዮች ከኦሮሚያ ክልል ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች ና ወረዳዎች በ 2013 እና 2014 ዓ.ም በአካባቢው በሚንቀሳቀሱ የታጠቁ አካላት በተነሳው ግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው። መጠለያ ጣቢያው የሚገኝበት አካባቢ ከዋናዉ መንገድ ብዙ ኪሎ ሜትር እርቀት ላይ የሚገኝ በመሆኑ እና መንገዱም የጠጠር(ፒስታ) መንገድ በመሆኑ ለሰብዓዊ ድጋፍ አቅርቦት ችግር መፍጠሩን በተለይም የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ የማይደርሳቸው መሆኑን እና የሚሰጠውም እህል በነብስ ወከፍ 15 ኪሎ በቆሎ ሲሆን ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣የፍራሽ ብርድ ልብስ አቅረቦት እንደገቡ የተሰጣቸው ቢሆንም አሁን ላይ ያረጀ መሆኑን፣ የሴቶች ንፃህና መጠበቂያ አቅርቦት የሌለ መሆኑን፣ መደበኛ ትምህርት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው የሚማሩ ቢሆንም ከነዋሪው እኩል መዋጮ አዋጡ እንደሚባሉ በዚህም የተነሳ አንዳንድ ወላጆች ልጆቻቸውን ለማስተማር ችግር እንደሆነባቸው፣ የትምህርት ቁሳቁስ አቅረቦት የሌለ መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን ፣መንገዱ ምቹ ባለመሆኑ እንደሌሎች የመጠለያ ጣቢያዎች ግብረ ሰናይ ድርጅቶች በብዛት ወደ መጠለያ ጣቢያው እንደማይገቡ እና በመጠለያ ጣቢያው ከመጠለላቸው ውጭ የሚደረግላቸው ድጋፍ ዝቅተኛ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል። የህክምና አቅርቦትን በተመለከተ በአካባቢው ባለ ጤና ጣቢያ የህክምና አገልግሎት የሚያገኙ ቢሆንም የመድሃኒት አቅርቦት እጥረት መኖሩን ለማወቅ ተችሏል። በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል።

4.10. ኮሌጅ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሰሜን ወሎ ዞን ወልድያ ከተማ ኮሌጅ ተብሎ በሚጠራ ክፍል የሚገኝ ሲሆን በዚህ መጠለያ ጣቢያ 57 ሴት እና 85 ወንድ በድምሩ 142 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከሃገሪቱ የተለያዩ አካባቢዎች ማለትም ከኦሮሚያ ክልል ወለጋና ሸዋ ዞኖች፣ ከቤንሻንጉል ጉሙዝ ክልል መተከልና ካማሽ ዞኖች፣ ሱማሌ ክልል እና በሰሜኑ ጦርነት ወቅት ደግሞ ከትግራይ ክልል የተለያዩ አካባቢዎች የተፈናቀሉ ናቸው። ዓለም አቀፍም ሆነ አገር በቀል ረጅ ድርጅቶች ከዚህ በፊት ሲያቀርቡ የነበረውን የንጽህና መጠበቂያና መሰል ቁሳቁሶች እርዳት ሙሉ በሙሉ መቆሙ እና የምግብ አቅርቦት በነፍስ ወከፍ 15 ኪሎ

ግራም እህል በአማካኝ ከ 3 እስከ 4 ወር የሚቀርብ ቢሆንም ጥራቱን የጠበቀ ባለመሆኑ ከፍተኛ ለሆነ የምግብ እጥረት መጋለጣቸውን፣ የፍራሽ ፣ብርድ ልብስ የተሰጣው ቢሆንም እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ያረጀ መሆኑን፣ ልዩ ድጋፍ ለሚያስፈልጋቸው ለአካል ጉዳተኞች ፣ለህፃናትና እድሜያቸው ለገፋ አረጋዊያን የተለየ ድጋፍ አለመኖሩን እና በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ የመፀዳጃ ቤት የሌለው በመሆኑ ለከፍተኛ ችግር መጋለጣቸውንና በተለይ ሴቶች መጸዳጃ ባለመኖሩ ራቅ ያለ ቦታና ምሽትን የሚመርጡ በመሆኑ ለተለያዩ ጥቃቶች እየተጋለጡ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል።። በሌላ በኩል በመጠለያ ጣቢያዉ ቅርብ ርቀት ላይ የመንግስት የጸጥታ ሃይሎች ካምፖች ያሉ ሲሆን ግንቦት 14 ምሽት አካባቢ ከወልድያ ስታዲየም አካባቢ በተተኮሰ ከባድ መሳሪያ ምክንያት የተወሰኑ መጠለያ ጣቢያዎች ላይ ተፈናቃዮች ከዉስጥ በነበሩበት ወቅት ቀላል ጉዳት ማድረሱንና የተሰማዉን የከባድ መሳሪያ ተኩስ ምክንያት በማድረግም በዕለቱ በማቆያ ጣቢያዉ አካባቢ ከፍተኛ የሆነ የተኩስ ልዉዉጥ የነበረ በመሆኑ በተፈናቃዮች ላይ ከፍተኛ የሆነ የደህንነት ስጋትና ድንጋጤ ፈጥሮ የነበረ መሆኑን እና በመጠለያ ጣቢያው ከፍተኛ የደህንነት ስጋት መኖሩን፣ ዘላቂ መፍትሄን እና ወደ ነበሩበት አካባቢ የመመለስ ስራን በተመለከተ የተሞከሩ ነገሮች ቢኖሩም በቂ እና የሰላሙ ሁኔታ አስተማማኝ ባለመሆኑ ለመመለስ ፈቃደኛ አለመሆናቸዉን እና ባሉበት አካባቢ የተሻለ ኑሮ እንዲኖሩ የሚያስችላቸውን ዘላቂ መፍትሄ ሊሰጣቸው የሚገባ መሆኑን እንዲሁም መጠለያ ጣቢያው ፈርሶ ለልማትና ለኢንቨስትመንት ሊሰጥ ነዉ በሚል ተፈናቃዮች ለፍርሃትና ለስነ ልቦና ጫና መዳረጋቸውንም አስረድተውናል።።

4.11. አሏሬ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኘዉ በሰሜን ወሎ ዞን ራያ ቆቦ ወረዳ አሏሬ ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን ሴት 370፣ ወንድ 330 እና ከ 30 እሰከ 40 የሚሆኑ አካል ጉዳተኞች በድምሩ ከ 700 በላይ ተፈናቃዮች ይገኛሉ።። በዚህ መጠለያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከ 2010 ዓ/ም ጀምሮ ከተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች በተለይም ከተለያዩ የወለጋ ዞኖች እና ከመተከልና ከተለያዩ የሀገሪቱ አካባቢዎች ማንነትን መሰረት ባደረግ ጥቃት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው።። መጠለያ ጣቢያ ዉስጥ 4 ሼዶች የሚገኙ ሲሆን በአንድ ሼድ ውስጥ በአማካኝ ከ30- 40 ተፈናቃዮች የሚኖሩ ሲሆን አንዳንድ ተፈናቃዮች ደግሞ ትንንሽ ቤቶችን በመጠለያው ዙሪያ በመስራት ይኖራሉ።። መጠለያ ጣቢያው የተጨናነቀ እና ለኑሮ ምቹ አለ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንደማያቀርብላቸው እና ጥራቱንም የጠበቀ አለመሆኑን ፣ የሴቶች ነንፃህና መጠበቂያ አቅርቦት የሊለ መሆኑን ፣ፍራሽ ፣ብርድ ልብስ እንደመጡ የተሰጣቸው ቢሆንም ያረጀ መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያዉ ከከተማም ሆነ ከሌሎች የወረዳዉ ነዋሪዎች ከሚኖሩበት ወጣ ያለ በመሆኑ የጤና እና የትምህርት አገልግሎትን ጨምሮ ሌሎች አስፈላጊ ማህበራዊ አገልግሎቶችን ለማግኘት የተቸገሩ መሆኑን እና የቀበሌዉ ነዋሪዎችም ቦታው የኛ ነው ተነሱ በሚል አልፎ አልፎ ትንኮሳዎች መኖራቸውን እንዲሁም የኤሌክትሪክ አገልግሎት ባለመኖሩ ሴቶች የማገዶ እንጨት ለመልቀም ሲወጡ ለጾታዊ ጥቃት ተጋላጭ መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል።። የህፃናት ትምህርትን በተመለከተ ከሰሜኑ ጦርነት በኋላ

ምንም አይነት የትምህርት አገልግሎት አለመኖሩንና ከሶስት ዓመት በላይ ህፃናት ከትምህርት ገበታ ውጭ መሆናቸውን፣ ተፈናቃዮች የጠፋባቸውን ማንነታቸውን የሚገልፅ መታወቂያ፣ የህፃናት የልደት ካርድና ሌሎች መሰረታዊ ማስረጃዎች ለማግኘት መቸገራቸውን፣ በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል።

4.12. መርሳ ከተማ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሰሜን ወሎ ዞን መርሳ ከተማ 03 ቀበሌ ዉስጥ የሚገኝ ሲሆን 170 ሴት እና 194 ወንድ በድምሩ 364 የሚገኙ ሲሆን ከ 160 በላይ ከ 18 አመት በታች የእድሜ ክልል ውስጥ ያሉ ናቸው። መጠለያ ጣቢያው ቀደም ሲል የአማራ ልዩ ሃይል ካምፕ የነበረ ሲሆን አሁን ላይ ለተፈናቃዮች እንደ ጊዜያዊ ማቆያ ጣቢያ ሆኖ እያገለገለ ይገኛል። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከ 2013 ዓ.ም ጀምሮ ከወለጋ የተለያዩ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው። የተለያዩ መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በአይነት/ በቆሎ፣ ዘይት፣ ክክና የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እንዲሁም በብር ድጋፍ ሲያደርጉላቸው የነበረ ሲሆን ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት እርዳታ እያገኙ አለመሆኑን፣ ከከተማዉ ማህበረሰብ ጋር ያላቸዉ መስተጋብር አዎንታዊ ቢሆንም አልፎ አልፎ መድሎና መገለል መኖሩን፣ ህጻናት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መደበኛ ትምህርት የሚያገኙ ቢሆንም ለትምህርት የሚያገለግሉ እስክርቢቶ እና ደብተር እንዲሁም ዩኒፎርም ለማግኘት ጉድለት መኖሩን እና ት/ቤት ዉስጥ የተፈናቃይ ልጅ እየተባሉ የሚጠሩ በመሆኑ የስነ ልቦና ጫና እያደረሰባቸው መሆኑን ፣ የጤና አገልግሎትን በተመለከተ ከወባ በሽታ መከላከያ በስተቀር ሙሉ የህክምና አገልግሎት ማግኘት ከባድ መሆኑን እና በተለይ ከባድ የህምም ዓይነቶች ካንሰር፣ግፊትና ሌሎችም ተፈናቃዮች በግል ወጪያቸዉ እንደሚታከሙ ለማወቅ ተችሏል።

በተጨማሪም ከተማዉ ሞቃታማ የአየር ጸባይ ያለዉ በመሆኑ እና የመጠለያ ጣቢያው መኖሪያ ክፍሎቹም የተጨናነቁ በመሆናቸው ለተስቦ በሽታ ተጋላጭ መሆናቸውን፣ የኤሌክትሪክ አገልግሎት ባለመኖሩ ሴቶች ምግብ ለማብሰል የሚያስችላቸውን የማገዶ እንጨት ለመልቀም በሚወጡበት ወቅት ለተለያዩ አይነት የጾታዊ ጥቃት፣ ዛቻና ማስፈራራት ተጋላጭ መሆናቸውን እና በሰሜኑ ጦርነት ምክንያት በድጋሚ የተፈናቀሉ በመሆናቸው ስነልቦናቸው ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ ያሳደረባቸው መሆኑን፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል።

4.13. ጃራ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሰሜን ወሎ ዞን ሃበሩ ወረዳ ድሌ ሮቃ ቀበሌ የሚገኝ ሲሆን 4,076 ሴት ፣ 4,752 ወንድ እና 837 ከ5 ዓመት በታች የሆኑ ህጻናት በድምሩ 9,665 ተፈናቃዮች ይገኛሉ፡ ፡ መጠለያ ጣቢያው ከሸራ የተሰሩ 336 ቤቶች ያሉት ሲሆን አንድ ቤት በአማካኝ 6 ከፍሎች ያለዉና በአንድ ክፍል ዉስጥ ደግሞ ከ4-6 የሚደርሱ አባወራዎች/እማወራዎች ይኖሩበታል፡ ፡ ይህም በመሆኑ መጠለያ ጣቢያው የተጨናነቀና ለኑሮ ምቹ አያደለም፣ የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንደማያቀርብ እና ጥራቱን የተበቀ አለመሆኑን፣ ፍራሽ፣ ብርድልብስ እንደገቡ ተሰጣቸው ቢሆንም እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ያረጀ እና አገልግሎት የማያሰጥ መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ከአፋር ክልል በቅርብ ርቀት ላይ የሚገኝ በመሆኑ መጠለያ ጣቢያው የሚገኝበት ቀበሌ ነዋሪዎች ከአፋር ተወላጆች ጋር በግጦሽ መሬት እና በሌሎች ምክንያቶች በሚነሱ ግጭቶች ተፈናቃዮች ላይ ጉዳት እየደረሰ መሆኑን፣ አካባቢው ሞቃታማ በመሆኑ ምቹ አለመሆኑንና ለተለያዩ በሽታዎች ተጋላጭ መሆናቸውን እና መጠለያ ጣቢያው ከከተማ ሩቅ በመሆኑ የትምህርትና የጤና አገልግሎትን ጨምሮ ሌሎች አቅርቦቶች እንዳይኖር ተግዳሮት መሆኑን እንዲሁም የምግብ ማብሰያ የኤሌክትሪክ አገልግሎትና የውሃ አቅርቦት ችግር በመኖሩ ሴቶች የማገዶ እንጨት ለመልቀም ወደ ጫካ በሚሄዱበት ወቅት ፆታዊ ጥቃት ተጋላጭ መሆናቸውን፣ በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል።።

4.14. ማይቡሊት መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በአማራ ክልል በዋግምህራ ብሔረሰብ ዞን ሰቆጣ ከተማ የሚገኝ ሲሆን 28 አባወራ እና 29 እማወራ በአጠቃላይ 57 ተፈናቃዮች ይገኛሉ።። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች በግጭት ምክንያት ከኦሮምያ ክልል፣ ከትግራይ ክልል እና ከቤንሻንጉል ጉሙዝ ክልል ከ2013 ዓ.ም ጀምሮ በለው ጊዜ ከተለያዩ አካባቢዎች የተፈናቀሉ ሲሆን በአካባቢው ታጥቀው የሚንቀሳቀሱ አካላት ማንነትን መሰረት ያደረገ ጥቃት የደረሰባቸው መሆኑን፣ በግጭቱ ወቅት ንብረታቸው መውደሙን እና አንዳንድ የቤተሰባቸውን አካላት ማጣታቸውን እንዲሁም የአካባቢው የፀጥታ አካላት ተገቢውን ጥበቃ እና ከለላ ሊሰጣቸው ባለመቻላቸው የተፈናቀሉ መሆኑን ለመረዳት ተችሏል።።

ይህ መጠለያ ጣቢያ በአንድ ድንኳን የተሰራ ሲሆን ክፍሎቹ የተከፋፈሉ እና በአንድ ክፍል ውስጥ ከ 3 በላይ አባወራ/እማወር የሚኖሩበት በመሆኑ በጣም የተጨናነቀ እና ለመንቀሳቀስ አስቸጋሪ በመሆኑ ቀን ቀን የሚተኙበትን ፍራሽ በማንሳት ምግብ የሚያበስሉ መሆኑን፣ መፀዳጃ የሌለ በመሆኑ መቸገራቸውን በተለይ ሴቶች ለጾታዊ ጥቃት ተጋላጭ መሆናቸውን ፣ የውሃ አቅርቦት አለመኖሩን ፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ የሚቀርበው እህል በቂ እና ጥራቱን

የጠበቀ ካለመሆኑም በተጨማሪ ከቀረበላቸው ከ4 ወር በላይ መሆኑን እና የሚሰጠው የእህል መጠን በነብስ ወከፍ ሳይሆን በአባወራ ወይም በእማወራ 25 ኪሎ እንደሆነ እና አንድ ቤተሰብ ያለውም ሆነ አምስት ቤተሰብ ያለው አባወራ/እማወር እኩል የሚሰጣቸው በመሆኑ የቤተሰብ ብዛት ያላቸው ለከፍተኛ ችግር መጋለጣቸውን ገልጸውልናል እንዲሁም የፍራሽ፣ ብርድልብስ እንደገቡ የተሰጣቸው ቢሆንም እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ያረጀ መሆኑን ፣ከግብረሰናይ ድርጅት የተወሰነ የገንዘብ ድጋፍ የሚቀርብላቸው መሆኑን ገልጸውልናል።

የህክምና አቅርቦትን በተመለከተ ግብረሰናይ ድርጅት ሲቀርብ የነበረ ቢሆንም ኢሰመጉ ክትትል ባደረገበት ወቅት ግብረ ሰናይ ድርጅቱ የወጣ በመሆኑ የህክምና አገልግሎቱ መቋረጡን እና በዚህም ምክንያት ተፈናቃዮች ለከፍተኛ ችግር እየተዳረጉ መሆኑን ፣ ህጻናት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መደበኛ ትምህርት እየተከታተሉ መሆኑን እንዲሁም የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ አቅርቦት አለመኖሩን ፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል።

4.15. አበርገሌ መጠለያ ጣቢያ

ኢሰመጉ በአማራ ክልል በዋግህምህራ ብሔረሰብ ዞን አበርገሌ ወረዳ የሚገኙ ተፈናቃዮችን የነበኘ ሲሆን በዚህ አካባቢ የሚገኙት ተፈናቃዮች በሰሜን ኢትዮጵያ በነበረው ጦርነት ምክንያት ከተለያዩ አካባቢዎች ከ2013 ዓ.ም የተፈናቀሉ ሲሆን የፕሪቶሪያውን ስምምነት ተከትሎ አብዛኛው ተፈናቃይ ወደነበሩበት ቦታ የተመለሱ ሲሆን ከማይካድራ የተፈናቀሉ 2,661 ሴት፣ 2,481 ወንድ በአጠቃላይ 5,142 ተፈናቃዮች ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው በግላቸው ቤት ተከራይተው ይኖራሉ። እነዚህ ተፈናቃዮች በጦርነቱ ወቅት የመንግስት ሰራተኛ (ሹመኛ) ቤተሰቦች የነበሩ እና የተወሰኑ ወረዳዎች ደግሞ የትግራይ ኃይል በመባል በሚታወቀው የታጠቀ ቡድን ቁጥጥር ስር በመሆኑ የመንግስት ሰራተኛ ቤተሰብ የነበሩ በመሆናቸው ሊያጠቁን ይችላሉ በሚል ስጋት ወደመጡበት አካባቢ መመለስ አለመቻላቸውን ለማወቅ ተችሏል። እነዚህ ተፈናቃዮች አስቸኳይ ድጋፍ ብቻ የሚያገኙ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ኤፍ ኤች ኢትዮጵያ(FH Ethiopia) በቀን 19/9/2017ዓ.ም በደብዳቤ ቁጥር FHE /HO/231/05/2025 በጻፈው ደብዳቤ ካሁን በፊት ሲሰጥ የነበረው 15 ኪሎ በቆሎ ወይም ማሽላ ተቀንሶ 12 ኪሎ በቆሎ ወይም ማሽላ ለተረጂዎች እንዲሰጥ ተወስኗል። ይህ የምግብ መጠን ቅነሳ ግን የተፈናቀሉ (IDPs) ቤተሰቦችንና ከስደት የተመለሱትን የሚመለከት ባይሆንም የአበርገሌ ወረዳ ቅድመ ማስጠንቀቂያ እና አደጋ መከላከል ቢሮ በአማካኝ በ3 ወር አንድ ጊዜ 15 ኪሎ ማሽላ ይቀርብላቸው የነበረውን በማስቀረት ከ ኤፍ ኤች ኢትዮጵያ (FH Ethiopia) የተሰጠ ትእዛዝ ነው በማለት ከግንቦት 2016 ዓ.ም ጀምሮ 12ኪሎ እየተሰጣቸው መሆኑን የወረዳው አደጋ ስጋት ለኢሰመጉ በሰጠው መረጃ ለማወቅ ተችሏል። ነገር ግን ደብዳቤው ላይ የምግብ መጠን ቅነሳው የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን እንደማያካትት በግልጽ የተቀመጠ ሲሆን በዚህም አግባብ ኢሰመጉ ከአበርገሌ ወረዳ ቅድመ

ማስጠንቀቂያ እና አደጋ መከላከል ቢሮ አሰራሩን ውይይት በማድረግ ምክረ ሃሳብ አቅርቧል፡፡

የህክምና አቅርቦት እንደማንኛውም ማህበረሰብ ጤና መድህን በማውጣት በአካባቢው በሚገኝ ጤና ጣቢያ የሚጠቀሙ መሆኑን፣ ህጻናት ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው መደበኛ ትምህርት የሚከታተሉ መሆኑን እና የትምህርት ቁሳቁስ ድጋፍ እንደማይደረግላቸው እንዲሁም ተፈናቃዮች በግላቸው ተከራይተው ሲኖሩ በጎ አድራጎት ድርጅቶች አልፎ አልፎ ከሚያደርጉት የገንዘብ ድጋፍ ውጪ ከመንግስት ምንም አይነት ድጋፍ እየተደረገላቸው አለመሆኑን እና ከ5 ዓመት በላይ የሆናቸው ቢሆንም መልሶ ለማቋቋም በቂ እንቅስቃሴ እየተደረገ አለመሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

4.16. ሸዋሮቢት እና አጣዬ ከተማ መጠለያ ጣቢያ

በሸዋሮቢት ከተማ የሚገኘው መጠለያ ጣቢያ 339 ሴት እና 383 ወንድ በድምሩ 722 ተፈናቃዮን የያዘ ሲሆን በኤፍራታ ግድም ወረዳ አጣዬ ከተማ የሚገኝ መጠለያ ጣቢያ ሲሆን በውስጡ 8,674 ,ሴት እና 8,321 ወንድ በድምሩ 16,995 ተፈናቃዮችን ይዟል፡፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ሚያዚያ 8 ቀን 2013 ዓ.ም ከኤፍራታና ግድም ወረዳ በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን ተፈናቃዮች ከአካባቢው ማህበረሰብ ጋር እርቅ የፈጸሙ ቢሆንም ወደነበሩበት ቦታ መመለስ አለመቻላቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡ በሁለቱም መጠለያ ጣቢያዎች የፍራሽ፣ ብርድ ልብስ እና አንሶላ አቅርቦት አለመኖሩን ፣ለሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ እና ለህጻናት የተለየ ምግብ አቅርቦት አለመኖሩን፣ለህጻናት የትምህርት አቅርቦት ባለመኖሩ የህጻናት ትምህርት ላይ ተግዳሮት ፈጥሯል፡፡ የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንደማይሰጥ የሚቀርበው ምግብም ጥራቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው በተለይ የሸዋሮቢት መጠለያ ጣቢያ በጣም የተጨናነቀ እና ለመንቀሳቀስ ምቹ አለመሆኑን፣ የሁለቱም ግቢ ለአካል ጉዳተኛ መቹ አለመሆኑን፣ በመጠለያ ጣቢያው የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል የሌለ ቢሆንም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በሀገር ሽማግሌዎች የሚፈታ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡ መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች ምቹ አለመሆኑን፣ ከፍተኛ የሆነ የመድሀኒት አቅርቦት እጥረት መኖሩን፣ በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል፡፡

4.17. ምንጃር ሸንኮራ ወረዳ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በ ምንጃር ሸንኮራ ወረዳ አረርቲ ከተማ ውስጥ በሚገኙት የአረርቲ ቴክኒክና ሙያ ትምህርት ቤት እና መልካ ጅሎ ጊዜያዊ የመጠለያ ጣቢያዎች ውስጥ የሚገኝ ሲሆን ከ2011 ዓ.ም ጀምሮ ከተለያዩ የኦሮምያ አካባቢዎች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡፡ በመጠለያ ጣቢያዎቹ ውስጥ (አረርቲ ቴክኒክና ሙያ ት/ቤት፣ ልካ ጅሎ) 1,740 ተፈናቃዮች የሚገኙ ሲሆን በማህበረሰቡ ውስጥ መኖሪያ ቤት ተከራይተው የሚኖሩ 2,366 ተፈናቃዮች የሚገኙ መሆኑን

እና በአጠቃላይ በምንጃር ሸንኮራ ወረዳ ውስጥ 4,101 ተፈናቃዮች በተለያዩ ቀበሌዎች ውስጥ የሚገኙ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል።

በአረርቲ ከተማ የሚገኙ ተፈናቃዮች የምግብ አቅርቦትን በተመለከተ ጊዜውን ጠብቆ የሚቀርብ አለመሆኑን፣ የህክምና አገልግሎት አለመኖሩን፣ የሴቶች ንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ አቅርቦት አለመኖሩን፣ ለህጻናት፤ ለነፍሰጡር ሴቶች እና ለአካል ጉዳተኞች የተለየ ድጋፍ የማይደረግ መሆኑን እና የንጹህ ውሃ አቅርቦት እጥረት መኖሩን፣ በተጨማሪም የመጸዳጃ ቤት ችግር ያለ መሆኑን፣ ነገር ግን ተፈናቃዮች በራሳቸው ገንዘብ ቤት ተከራይተው ለመኖር ቢሞክሩም የቤት ኪራይ ከፍያ በየግዜው የሚጨምር በመሆኑ ለከፍተኛ ችግር እየተዳረጉ መሆኑን፣ ለተማሪዎች ይቀርብ የነበረው የትምህርት ቁሳቁስ በመቋረጡ ምክንያት በርካታ ተማሪዎች ትምህርታቸውን ማቋረጣቸውን እንዲሁም በመጠለያ ጣቢያዎች ውስጥ የሚገኙ ተፈናቃዮች የሚያድሩበት ክፍል ጠባብ በመሆኑ ተጨናንቀው እና ተጣበው እንደሚኖሩ፣ በመጠለያ ጣቢያው የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል የሌለ ቢሆንም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በሀገር ሽማግሌዎች የሚፈታ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያው ከገቡ ረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመረዳት ችሏል

4.18. ወርቄ መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣቢያ በሰሜን ወሎ ዞን ራያ ቆቦ ወረዳ ወርቄ ተብሎ በሚጠራ ገጠራማ አካባቢ የሚገኝ ሲሆን 20 ሴት፣50 ወንድ እና 70 ህጻናት በአጠቃላይ 140 ተፈናቃዮችን የያዘ በአንድ ክፍል ውስጥ በአማካኝ ከ10-20 ተፈናቃዮች የሚይዝ በቆርቆሮ የተሰሩ ከ15 በላይ ክፍሎች አሉት፡ ፡ በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከሃገሪቱ የተለያዩ አካባቢዎች ማለትም ከኦሮሚያ ክልል ወለጋ ዞኖች እና ከቤንሻንጉል ጉሙዝ ክልል መተከልና ካማሽ ዞኖች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ናቸው፡፡ ይህ መጠለያ ጣቢያ ለአካባቢው ማህበረሰብ ተብሎ በመንግስት የተሰራ ሲሆን ተፈናቃዮች የራያ ቆቦ አቧሬ መጠለያ ጣቢያ በመጨናነቁ እና ተፈናቃዮች የነዋሪነት መታወቂያ ለማውጣት የተወለዳችሁበት አካባቢ መሄድ አለባችሁ በመባላቸው ወደዚህ መጠለያ ጣቢያ ሊገቡ ችለዋል፡፡

በመጠለያ ጣቢያው ውስጥ ምንም አይነት የጤና ተቋም የሌለ ሲሆን ተፈናቃዮች በጤና መድህን ለመታከም ወደ መንግስት ጤና ጣቢያ በሚሄዱበት ወቅት እንደሚከለከሉና ለአላስፈላጊ ወጭዎች እየተዳረጉ መሆኑን፣ ፍራሽ፣ብርድልብስ እንደገብ የጠሰጣቸው ቢሆንም እረጅም ጊዜ የሆነው በመሆኑ ያረጀ አንዳንዱም አገልግሌት የማይሰጥ መሆኑን፣የምግብ አቅርቦት ወቅቱን ጠብቆ እንደማይመጣና ጥረቱን የጠበቀ አለመሆኑን፣ ትምህርትን በተመለከተ ቅድመ መደበኛ ትምህርት ቤት ቢኖርም ለልጆች ምንም አይነት የትምህርት ቁሳቁስ ድጋፍ ስለማይደረግላቸው

በአቅም እጥረት ምክንያት ልጆቻቸውን ከፍለው ማስተማር ባለመቻላቸው ትምህርት ማቋረጣቸውን ለማወቅ የተቻለ ሲሆን ዘለቂ መፍትሄን እና ወደ ነበሩበት ቀያቸዉ የመመለስ ስራን በተመለከተ ቀደም ብለው የተሞከሩ ነገሮች ቢኖሩም በቂ እና የሰላሙ ሁኔታ አስተማማኝ ባለመሆኑ ተፈናቃዮች ለመመለስ ፈቃደኛ አለመሆናቸዉን፣ ተፈናቃዮች ከአካባቢው ማህበረሰብ ጋር ያላቸዉ መስተጋብር አዎንታዊ ቢሆንም ነገር ግን አልፎ አልፎ መድሎና መገለል ሁኔታዎች የሚያጋጥማቸው መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ለአካል ጉዳተኞች፣ ለህፃናት እና ለአርጋዊያን የተለየ ድጋፍ አለመኖሩን፣በመጠለያ ጣቢያው የጸጥታና የሰላም ሁኔታን የሚቆጣጠር አካል የሌለ ቢሆንም አለመግባባቶች ሲፈጠሩ በህገር ሽማግሌዎች የሚፈታ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፣ እንዲሁም ይህ መጠለያ ለአካባቢው ነዋሪዎች ለቀበሌ ቤት ተብሎ የተሰራ እንጅ ለእናንተ አይደለም በሚል ከመንግስት አካላት በኩል ለቃችሁ ውጡ እየተባሉ እንደሆነና ለከፍተኛ የስነልቦና ጫና ተጋላጭ መሆናቸውን ለኢሰመጉ ገልፀውለታል።

4.19. ጊራና መጠለያ ጣቢያ

ይህ መጠለያ ጣህቢያ በሰሜን ወሎ ዞን ሃብሩ ወረዳ የሚገኝ ሲሆን በውስጡ 152 ሴት፣124 ወንድ እና 124 ህጻናት በአጠቃላይ 400 ተፈናቃዮች ይገኛሉ። በዚህ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከ 2010 ዓ/ም ጀምሮ ከተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች በተለይም ከኦሮምያ ክልል የወለጋ ዞኖች በግጭት ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን መጠለያ ጣቢያው የቆየና ከዚህ በፊት ለጤና ጣቢያ አገልግሎት ይሰጥ የነበረ ነው። የመጠለያ ጣቢያው እርቀት ያለው በመሆኑ ተፈናቃዮች እርዳታቸውን ለመቀበል ወደ ወረዳው ረጅም ርቀት በሚጓዙበት ጊዜ ለተለያዩ ተፈጥሯዊ አደጋዎች ማለትም ለደራሽ ወንዝ አደጋ እየተጋለጡ መሆኑን፣ መጠለያ ጣቢያው ያለበት አካባቢ ከፍተኛ ሙቀትና ቆላማ በመሆኑ ተፈናቃዮች ለወባ በሽታና ለተለያዩ አይነት በሽታዎች ተጋላጭ መሆናቸውን እና ይህንንም አስመልክቶ መንግስት ምንም አይነት ትኩረት ባለማድረጉና በአካባቢው የጤና አገልግሎት ባለመኖሩ ለህክምና ለአላስፈላጊ ወጭ እያወጡ መሆኑን እንዲሁም ለህክምና የሚከፍሉት በማጣታቸው ለከፍተኛ የጤና እክል ተጋላጭ መሆናቸውን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል።

ለተፈናቃዮች የምግብ አቅርቦት ጊዜውን የጠበቀ አለመሆኑንና በአንድ ቤተሰብ 15 ኪሎ በቆሎና አንድ(1) ጣሳ ምስር የሚቀርብላቸው ቢሆንም በቂ አለመሆኑን፣ የትምህርት አገልግሎትን በተመለከተ ለህጻናት መደበኛ ትምህርት ባለመኖሩ ወላጆች በራሳቸው ወጭ ለማስተማር ባለመቻላቸው ህፃናት ከትምርት ገበታቸው እያቋረጡ መሆኑን እና የፍራሽ፣ብርድ ልብስ እና አንሶላ ወደ መጠለያው በገቡ ወቅት ተሰጥቷቸው የነበረ ቢሆንም ከዛ በኋላ ተሰጥቷቸው አለማወቁን፣ በመጠለያ ጣቢያው የጸጥታን ሁኔታ የሚቆጣጠር አካል ባለመኖሩ ተፈናቃዮች የጸጥታ ስጋት ያለባቸው መሆኑን እና ዘላቂ መፍትሄን በተመለከተ ወደነበሩበት ቦታ ለመመለስም ሆነ በቋሚነት ለማቋቋም የሚደረግ እንቅስቃሴ አለመኖሩን ለማወቅ ተችሏል።

5. አፋር ክልል

ኢሰመጉ በአፋር ክልል በተለያዩ ዞኖች ወረዳዎች እና ቀበሌዎች የሚገኙ ተፈናቃዮችን ከሐምሌ 8 -15 / 2017 ዓ.ም. ጉብኝት ያደረገ ሲሆን በመሬት መንቀጥቀጥ፣በጎርፍ እና በግጭት ምክንያት መፈናቀላቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡ በግጭት ምክንያት ከመኖሪያ አካባቢያቸው የተፈናቀሉት ኪቢላቲ ዞን መጋሌ 10,780 ፣ በረሃሌ ወረዳ 666፣ ማሒራሱ ያንግዲ ወረዳ 10,947፣ማሒራሱ ሲቢያቢ ወረዳ 13,480፣ ማሒራሱ-አዳ-አዶ ወረዳ 8,240፣ ጋቢራሱ ገዋኔ ወረዳ 7,084፣ ጋቢራሱ ጋላ ወረዳ 6,304፣ጋቢራሱ ሃናሩክ ወረዳ 17,472 በአጠቃላይ 74,973 ተፈናቃዮች በነዚህ ወረዳዎች የሚገኙ ሲሆን ጋቢራሱ ዞን በአዋሽ ፈንታሌ ወረዳ 37,122 እና ዱለሳ ወረዳ 22,914 ሰዎች በመሬት መንቀጥቀጥ ምክንያት የተፈናቀሉ መሆናቸውን እንዲሁም ጎርፍ ምክንያት የተፈናቀሉ ወደ 4,401 የሚጠጉ በአውሲራሱ አፋምቦ ወረዳ ተጠልለው የሚገኙ መሆኑን እና በአፋር ክልል 139,410 ተፈናቃዮች መኖራቸውን አፋር ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት የአደጋ መከላከል፣ ምግብ ዋስትና ማስተባበሪያ ኮሚሽን ለኢሰመጉ በሰጠው መረጃ ለማወቅ ተችሏል፡፡

5.1. ገለአሌ፣ኡርዳ፣አሳይታ፣ሳህሌ፣አፋምቦ መጠለያ ጣቢያዎች

በእነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች ውስጥ የሚገኙ ተፈናቃዮች ብዛት በአጠቃላይ 139,410 ሲሆን ተፈናቃዮች ለዘመናት ከብት አርብተው ኑሮአቸውን ከሚመሩበት የትውልድ መንደራቸው በመሬት መንቀጥቀጥ፣ ጎርፍ እና በግጭት ምክንያት ከ2007 ዓ.ም ጀምሮ የተፈናቀሉ ተፈናቃዮች ናቸው፡፡ በእነዚህ መጠለያ ጣቢያዎች የሚቀርበው የምግብ አቅርቦት ለብዙ አመታት መቋረጡን፣ የሴቶች የንጽህና መጠበቂያ ቁሳቁስ አቅርቦት ከተቋረጠ ከአመት በላይ መሆኑን፣ ከፍተኛ የሆነ የመድሀኒት አቅርቦት እጥረት መኖር እንዲሁም ለህጻናት የተለየ የምግብ አቅርቦት አለመኖሩን ለማወቅ ተችሏል፡፡ ቅርብ ጊዜ ከመሬት መንቀጥቀጥ ጋር በተያያዘ የተፈናቀሉት ተፈናቃዮች የተለያየ እርዳት አቅርቦት ያለ ሲሆን ነገር ግን ከነዚህ ውጭ ያሉት ተፈናቃዮች እርዳታ ጊዜውን ጠብቆ እንደማይቀርብላቸው፣ በመሆኑ ተፈናቃዮች ከፍተኛ ችግር ውስጥ መሆናቸውን እና በሰሜኑ ጦርነት ምክንያት የተፈናቀሉት አብዛኞቹ ወደ ቀደመው መኖሪያ ቦታቸው የተመለሱ ሲሆን በረሃሌ እና መጋሌ ተብለው በሚጠሩ መጠለያ ጣቢያዎች ውስጥ የሚኖሩ ተፈናቃዮች ወደ ቀድሞው ቦታቸው ለመመለስ የፀጥታ ስጋት ስላለባቸው አሁንም በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ ያሉ መሆናቸውን ለማወቅ ተችሏል፡፡

ከአሳይታ፣ ከሳህሌ፣ ከባርጌ፣ ከገለአሌ እና አፋምቦ አካባቢዎች የተፈናቀሉት በ2007 ዓ.ም. በመንግስት የተገነባው የተንዳሆ የመንግስት እርሻ ልማት ግድብ ላይ ተከትሮ የነበረው ውሃ ግድቡን ጥሶ የግጦሽ እና የእርሻ መሬታቸውን እንዲሁም የመኖሪያ ቤታቸውን በማጥለቅለቁና ብዙ ንብረታቸው ላይ ጉዳት በማድረሱ ምክንያት የተፈናቀሉ ሲሆን አካባቢው አሁን ድረስ

በውሃ ተሸፍኖ ያለ በመሆኑ ወደነበሩበት አካባቢም መመለስ አለመቻላቸውን ለማወቅ ተችሏል፡ ፡ ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ወቅት ተፈናቃዮቹ በሱልጣን አሊሚራህ ጎሳ መሬት ላይ ቤት ሰርተው እየኖሩ ቢሆንም የሱልጣን አሊሚራ የጎሳ አባላት የእርሻ ወራት ሲደርስ ተፈናቃዮችን ለመልሶ መፈናቀል እንደሚዳረጉና የእርሻ ግዜ ሲደርስ ወደ አሳኢታ እና ሌላ ከተማ በመሄድ እርዳታ እንደሚጠይቁ መንግስትም ሆነ በግብረሰናይ ድረጅቶች የተሰራ መጠለያ ጣቢያ አለመኖሩን፣ ከዚህ ጋር ተያይዞም በመንግስትም ሆነ በግብረሰናይ ድርጅቶች የሚደረግ ምንም አይነት እርዳታ አለመኖሩን፣ እርዳታም የሚያገኙት በሴፍትኔት ከታቀፉ በኋላ ነው እንጅ በተፈናቃያ ነታቸው የሚያገኙት ልዩ ድጋፍ እንደሊለ እና በሴፍትኔት በወር ለአንድ ቤተሰብ 800 ብር ከመንግስት ይሰጣቸው የነበረ ቢሆንም የገንዘብ አርዳታው ከተቋረጠ አንድ አመት ያለፈው መሆኑን እና ለተማሪዎች ይቀርብ የነበረው የትምህርት ቁሳቁስ በመቋረጡ ምክንያት ህጻናት ትምህርት እያገኙ አለመሆኑን፣በተጨማሪም ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉ እረጅም ጊዜ ያስቆጠሩ ቢሆንም ወደመጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን እንዲሁም የተወሰኑት ተፈናቃዮች በአካባቢው ካለው የልማት እንቅስቃሴ ጋር በተገናኘ ከመኖሪያ ቦታቸው እንዲነሱ የተደረገ ቢሆንም ምትክ ቦታ ለመስጠትም ሆነ መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው አነስተኛ መሆኑን ኢሰመጉ ካሰባሰባቸው መረጃዎች ለማወቅ ችሏል፡፡

በተጨማሪም ኢሰመጉ በ2007ዓ.ም ባወጣው 138ኛ ልዩ መግለጫ በአሳይታ እና አፋምቦ ወረዳዎች የሚገኙ ነዋሪዎች ለልማት ይፈለጋል ተብሎ በተለያዩ አካባቢዎች መሬታቸውን እዲለቁ በመደረጉ በከፍተኛ ችግር ውስጥ እንደሚገኙና ይህም የሆነው የተንዳሆ ስኳር ኮርፖሬሽን ፕሮጀክት ለማስፋፋት በማሰብ ነዋሪዎቹ ያፈሯቸውን የቴምር ዛፎች ያለምንም ካሳና ቅድመ ማስጠንቀቂያ በመቁረጥና ወደቴምር እርሻው ይፈስ የነበረውን የአዋሽ ወንዝ በመገደብ እና በማስፋፋት ወደ አፋምቦና አሳይታ እንዲፈስ በማድረግ መሆኑን በመግለጽ ንብረታቸውን አጥተው ለተፈናቀሉ ዜጎች ተለዋጭ ቦታ እና ካሳ የሚከፈልበትን ሁኔታ መንግስት እንዲያመቻች በመግለጫው ተካቷል፡፡ በመሆኑም እነዚህ ተፈናቃዮች መፍትሄ ሳያገኙ ለረጅም አመታት በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ መሆናቸውን ለመረዳት የሚቻል ነው፡፡

6. የህግ ትንተና እና ግዴታዎች

የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን በተመለከተ ያሉ ህጎች እና የተጣሱ መብቶች የሰው ልጅ በተለያየ ምክንያት በአንድ ሀገር ውስጥ ሊፈናቀል ይችላል፤ ይኸውም በተፈጥሮ በሚከሰት አደጋ፣ በልማት ምክንያት እንዲሁም በግጭት ሲሆን፣ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ከስደተኞች በዋነኝነት የሚለያቸው መገለጫ የአንድን ሀገር የግዛት (የአስተዳደር) ወሰን አቋርጠው አለመውጣታቸው ነው። በሀገራችን በጉልህ የሚታየው እንዲሁም ይህ ልዩ መገለጫ በዋናነት ትኩረት የሚያደርገው እና ከዚህ በመቀጠል በስፋት በህግ ትንታኔው የሚዳሰሰው በግጭት ምክንያት የሚፈጠር መፈናቀልን ነው።

6.1. የካምፓላ ስምምነት እና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የመመሪያ መርህ በሀገር ውስጥ መፈናቀል (United Nations General Principles on Internal Displacement)

የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን በተመለከተ ሀገራችን ኢትዮጵያ ተቀብላ ያጸደቀችው የካምፓላው ስምምነት የውስጥ መፈናቀልን ለመከላከል፣ በሚፈናቀሉበት ወቅት ሰዎችን ለመጠበቅ እና ለመርዳት እንዲሁም ለተፈናቀሉ ሰዎች ዘላቂ መፍትሄ ለመስጠት የወጣ ህግ ሲሆን መንግስታትም እነዚህን ህጎች የማክበር፣ የማስከበርና በእነዚህ ህጎች ውስጥ የተጠቀሱ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን መብቶች የማሟላት ኃላፊነት እንዳለባቸው ተጠቅሷል።

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ ሌላው ይህ ልዩ መገለጫ የሚዳሰሰው የህግ ማዕቀፍ ሲሆን ይህ መመሪያ በFrancis M. Dengin እንደ አውሮፓውያን አቆጣጠር በ1998 የተዘጋጀ ነው። ምንም እንኳን ይህ መመሪያ እንደ ካምፓላ ስምምነት ገዢ አለማቀፍ ስምምነት (binding treaty) ባይሆንም በአለማቀፍ ደረጃ እንደ ዋና የህግና የተግባር መመዘኛ (authoritative standard) ተደርጎ የሚወሰድ ሲሆን ፣ አብዛኛዎቹ ድንጋጌዎችም ገዢ ከሆኑ አለማቀፍ የሰብአዊ መብቶች ድንጋጌዎች ላይ መሰረት ተደርገው የተቀረፁ በመሆኑ መንግስታት ሊከተሏቸው የሚገቡ የህግ ግዴታዎችን ያካተቱ ናቸው። ለመንግስታት ጠቃሚ የሆነ ልምድን የሚሰጥ ከተለያዩ ዓለም አቀፍ የሰብዓዊ መብቶች ህግጋቶችና ከዓለም አቀፍ የሰብዓዊነት ህግጋቶች ጋር ተማጅ የሆነ መመሪያ ነው፡

መንግስት የዜጎቹን ደህንነት የመጠበቅ፤ መብታቸውን የማክበርና፣ የማስከበር እንዲሁም ፍላጎታቸውን የማሟላት ዓለማቀፋዊ፤ አህጉራዊ እንዲሁም ህገ-መንግስታዊ ግዴታ አለበት። ስለሆነም መንግስት ዜጎች ከመፈናቀላቸው በፊት ባሉበት ቦታ ችግሮች እንዳይፈጠሩ ማድረግ ከተፈጠሩም በኋላ ቀድሞ በመከላከል (በመፍታት) ዜጎቹን ከመፈናቀል በቅድሚያ የመከላከል ሃላፊነት አለበት። ይህም የግጭት መንስኤዎችን ማጥናትና መፍታት፤ የማህበረሰብ ውጥረቶችን

ማርገብና አስቀድሞ የሚታዩ ምልክቶችን (early warning signs) መሰረት ያደረገ የመከላከል እርምጃ መውሰድን ይጨምራል።

የካምፓላ ስምምነት በአንቀጽ 2 (d) የስምምነቱን አላማ ሲዘረዝር ለስምምነቱ አባል ሀገራት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን በሚመለከት ከመፈናቀል ስለመጠበቅ፣ ከተፈናቀሉም በኋላ ጥበቃ ስለማድረግ እና ሰብአዊ ድጋፍ መስጠትን በተመለከተ ያለባቸውን ሃለፊነት እና ግዴታ ማሳወቅ እንደሆነ ይደነግጋል።" በተመሳሳይ የሀገር ውስጥ መፈናቀልን ስለመከላከል ስምምነቱ በአንቀጽ 3 ንኡስ አንቀጽ 1(a) ላይ የስምምነቱ አባል ሀገራት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን መከላከል እንዳለባቸው ይደነግጋል። በተጨማሪም የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ በመርህ 6(1) ላይ ማንኛውም ሰው ከመኖሪያ ቦታው በዘፈቀደ ያለመፈናቀል መብት እንዳለው ይደነግጋል። ስለዚህ ከእነዚህ ድንጋጌዎች መረዳት እንደሚቻለው መንግስት ዜጎችን የሀገር ውስጥ መፈናቀልን ሊያስከትሉ ከሚችሉ ነገሮች መከላከል እንዳለበት መረዳት እንችላለን። በዚህም መሰረት በተዘዋዋሪ ዜጎች ከሀገር ውስጥ መፈናቀል የመጠበቅ መብት አላቸው ብለን መደምደም ይቻላል።

የካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 3(1)(b) በግልጽ እንደተደነገገው በማህበራዊ ማንነታቸው፤ በሃይማኖታዊና ፖለቲካዊ አመለካከታቸው የሰዎችን ወይም የማህበረሰቦችን መፈናቀል ሊያስከትሉ ከሚችሉ ፖለቲካዊ፣ ማህበራዊ፣ ባህላዊ እና ኢኮኖሚያዊ መገለልን እና ፍረጃ መከላከል የሚል ሲሆን ይህ መርህ በቤኒሻንጉል-ጉሙዝ ክልል ውስጥ በህግ የተደነገገውን የመድልኦ ስርዓት በቀጥታ ይሞግታል። የክልሉ ህገ-መንግስት አንቀጽ 2 በርታ፣ ጉሙዝ፣ ሽናሻ፣ ማኦ እና ኮሞ የተባሉትን አምስት ብሔረሰቦች የክልሉ 'ባለቤቶች' በማለት በህግ ይደነግጋል። ይህ ድንጋጌ በወረቀት ላይ ብቻ የቀረ አይደለም፤ 'ባለቤት' እና 'ሌላ' በሚል የፈጠረው ህጋዊ ተዋረድ በተግባርም ይገለጻል። 'ባለቤት' ተብለው ያልተጠቀሱት ሌሎች ብሔሮች በተለይም የአማራ ተወላጆች፣ በመሬት ይዞታ ማረጋገጫ፣ በአካባቢ አስተዳደር ተሳትፎ፣ እና በጸጥታ ከለላ የማግኘት መብታቸው ላይ በተጨባጭ መድልኦ እንደሚደርስባቸው በርካታ መረጃዎች ያሳያሉ። ይህ በህግ የተደገፈ መድልኦ (de jure discrimination) 'መጤ' ወይም 'ሰፋሪ' ተብለው ለሚፈረጁት ዜጎች የሁለተኛ ዜግነት ስሜት ከመፍጠሩም በላይ፣ በእነሱ ላይ ለሚፈጸም ጥቃት ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል። በመሆኑም፣ በክልሉ የተፈጸመው የኃይል እርምጃና የግዳጅ ማፈናቀል ድንገተኛ ክስተት ሳይሆን፣ መንግስት በህግ አውጥቶ በፈጠረውና ሊያስከትል የሚችለውን አደጋ አስቀድሞ መገመት በነበረበት (foreseeable consequences) መድልኦ የተቀሰቀሰ ነው።

በተጨማሪም በካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 4(1) አባል ሀገራት ለሀገር ውስጥ መፈናቀል ምክንያት የሚሆኑ ነገሮችን ለመከላከል እና ለማስቆም ይረዳ ዘንድ በዓለም አቀፍ ህጎች በሰብዓዊ መብቶች እና በሰብዓዊነት ህጎች ላይ የተቀመጡ ግዴታዎቻቸውን ማክበር እንዳለባቸው ይደነግጋል።

ይኸው አንቀጽ በንዑስ አንቀጽ 4(d) ላይ ሁሉም ሰው በተጠቃለለ ጥቃት ወይም በሰብዓዊ መብት ጥሰት ምክንያት ከሚደርስ መፈናቀል የመጠበቅ መብት አለው ሲል ዜጎች ከመፈናቀል የመጠበቅ መብት እንዳላቸው ደንግጓል፡፡ ነገር ግን በሀገራችን ኢትዮጵያ ያለውን ሁኔታ ስንመለከት በዋናነት ከላይ የተመለከትናቸው ኢሰመጉ በክትትል ስራ የሸፈናቸውን አካባቢዎች ማለትም፣ በቤኒሻንጉል ጉምዝ ክልል ፣ በኦሮሚያ ክልል ፣ በአማራ ክልል እና በአፋር ክልል የተለያዩ አካባቢዎች የደረሱ መፈናቅሎችን ስንመለከት ከላይ በተጠቀሱት ድንጋጌዎች ላይ ጥሰት እንደተፈፀመ እና መንግስት ዜጎችን ከሀገር ውስጥ መፈናቀል ለመከላከል ያለበትን ሃላፊነት እንዳልተወጣ መረዳት ይቻላል፡፡

የካምፓላ ስምምነት እና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ የስምምነቱ አባል ሀገራት ዜጎችን ከሀገር ውስጥ መፈናቀል መጠበቅ እንዳለባቸው የሚደነግጉ ቢሆንም ይህ ሳይሆን ቀርቶ የዜጎች መፈናቀል በተለያዩ ምክንያቶች (በልማት፣ በተፈጥሮ አደጋ እና በግጭት) ቢከሰት ስምምነቱ በአባል ሀገራት ላይ ተጨማሪ ግዴታዎችን የሚጥል ሲሆን እነዚህ ግዴታዎችም በመመሪያው ላይ በግልጽ ተቀምጠው ይገኛሉ፡፡ ከእነዚህ ግዴታዎች መካከል የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ደህንነት መጠበቅ እና ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ሰብዓዊ ድጋፍ ማድረግ ይገኙበታል፡፡ ነገር ግን መንግስት ይህን ግዴታውን ለመወጣት ተገቢውን ትጋት (Due-diligience) ለተፈናቃዮች የሰብዓዊ ድጋፍ ማድረግ ባለበት መጠን ድጋፍ እያደረገ አለመሆኑን ኢሰመጉ ባደረገው ክትትል ለማወቅ ችሏል፡፡

ስምምነቱ በአንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ ፩ ላይ አባል ሀገራት በድንበሮቻቸው ውስጥ ለሚገኙ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ሰብአዊ ድጋፍ እና ጥበቃ ያለምንም አድልዎ በማቅረብ ረገድ ተቀዳሚ ሀላፊነት እንዳለባቸው ይደነግጋል፡፡ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ በመርህ 3(፩) ላይ ከካምፓላ ስምምነት ጋር ተመሳሳይ በሚባል ደረጃ መንግስታት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን የመጠበቅ እና ድጋፍ የማድረግ ተቀዳሚ ሀላፊነት እንዳለባቸው በግልጽ አስቀምጧል፡፡ ከነዚህ ድንጋጌዎች የምንረዳው በቀዳሚነት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን መርዳት እና ጥበቃ የማድረግ ሃላፊነት የሀገሪቱ መንግስት መሆኑን ነው፡፡

ከካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 9 ንዑስ አንቀጽ 2(b) እና (c) የጋራ ንባብ እንደምንረዳው መንግስት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች በተቻለ መጠን ሳይዘገይ በቂ ሰብዓዊ ድጋፍ ምግብ፣ ውሀ፣ መጠለያ፣ የህክምና እንክብካቤ እና ሌሎች የጤና አገልግሎቶች፣ የንጽህና አጠባበቅ፣ ትምህርት እና የትኛውንም አይነት አስፈላጊ ማህበራዊ አገልግሎት እንዲሁም አስፈላጊ ሆኖ ሲገኝ ይህንን ድጋፍ ለተቀባይ ማህበረሰብ ማድረግ እንዳለበት፤ ልዩ ጥበቃ እና ሰብዓዊ ድጋፍ ካሉበት ሁኔታ አንጻር ልዩ ድጋፍ ለሚሹ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ማለትም ከቤተሰቦቻቸው ለተለዩ ህጻናት፣ ለእማወራዎች፣ ለነፍሰጡር ሴቶች፣ ህጻናት ልጆች ላሏቸው ሴቶች፣ ለአዛውንቶች፣

ለአካል ጉዳተኞች እና ለተላላፊ በሽታ ታማሚዎች መደረግ እንዳለበት ይደነግጋል፡፡ በተመሳሳይ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ በመርህ 18 እና 19 ላይ እያንዳንዱ የሀገር ውስጥ ተፈናቃይ በቂ የኑሮ ደረጃ የማግኘት መብት እንዳለው፣ መንግስትም በምንም አይነት ሁኔታ ውስጥ ቢሆንም ያለ ምንም አድልዎ ቢያንስ አስፈላጊ ምግብ እና ንጹህ ውሀ፣ መጠለያ፣ ልብስና አስፈላጊ የህክምና እና የንጽህና አገልግሎት ማቅረብ እንዳለበት እንዲሁም ድጋፍ በሚሰጥበት ሰዓት ልዩ ትኩረት ሊሰጣቸው የሚገቡ የህበረተሰብ ክፍሎችንም ጨምሮ ይዟል፡፡ በተጨማሪም ይኸው የመመሪያ መርህ ትምህርትን በሚመለከት በመርህ 23 ላይ ሁሉም ሰው የመማር መብት እንዳለው በመግለጽ ይህ መብት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችም የተሰጠ መሆኑን እና መንግስትም ይህንን መብት በዋናነት ለተፈናቀሉ ህጻናት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርትን በነጻና በአስገዳጅ መልኩ ማቅረብ እንዳለበት እንዲሁም ይህ ትምህርት ባህላዊ ማንነታቸውን፣ ቋንቋቸውን እና ሀይማኖታቸውን ማከበር እንዳለበት አስቀምጧል፡፡

የካምፓላ ስምምነት እና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ ይህንን ይበሉ እንጂ በሀገራችን ያለውን እውነታ ስንመለከት ከላይ በተጠቀሱት ከልሎች የተፈናቀሉት ሰዎች የትምህርት፤ የህክምና አገልግሎት እና የንጽህና መጠበቂያ እያገኙ አይደለም ለማለት በሚያስደፍር ሁኔታ ላይ ይገኛሉ፡፡

በሀገር ውስጥ የተፈናቀሉ ሰዎች የመማር መብት እንዳላቸው የሚደነግግ ቢሆንም በአብዛኛው ማለት በሚያስችል ደረጃ፣ ህጻናት ትምህርት እያገኙ አይደሉም፡፡

የካምፓላ ስምምነት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የተለያዩ መብቶችን እንዲሁም ለአባል ሀገራት የተለያዩ ግዴታዎችን አካቷል፡፡ ከግዴታዎቹ መካከል የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ደህንነት ማስጠበቅ ይገኝበታል፡፡ ስምምነቱ በአንቀጽ 9 ንዑስ አንቀጽ 1(d) ላይ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች በየትኛውም ምክንያት የተፈናቀሉ ቢሆንም ከሚደርስባቸው ማንኛውም አይነት ጾታዊ ጥቃት በተለይም አስገድዶ መድፈር፣ የግዳጅ፣ ወሲባዊ ብዝበዛ እና ጎጂ ልማድ፣ ባርነት፣ ህጻናትን ለግጭት መመልመል እና መጠቀም፣ የግዳጅ የጉልበት ስራ፣ ህገወጥ የሰዎች ዝውውር እና ንግድ የመጠበቅ መብት እንዳላቸው ይገልጻል፡፡

የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች በተለይም ሴቶች እና ህጻናት በከፍተኛ ሁኔታ ለጉዳት እና ለተለያዩ የሰብዓዊ መብቶ ጥሰቶች ተጋላጮች በመሆናቸው መንግስት በአጠቃላይ የሀገረ ውስጥ ተፈናቃዮችን፣ በዋናነት ደግሞ እነዚህን ተጋላጭ የሆኑ የማህበረሰብ ክፍሎች ከመሰል ጥቃቶች መከላከል እንዳለበት ከዚህ ድንጋጌ መረዳት ይቻላል፡፡

በካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 9 ንኡስ አንቀጽ 2 (k) እና በአንቀጽ 11 ንኡስ አንቀጽ (2) ላይ የተቀመጡትን ድንጋጌዎች በጋራ በምንመለከትበት ሰዓት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ደህንነት እና ድጋፍ በሚመለከት በሚወሰኑ ውሳኔዎች ላይ የስምምነቱ አባል ሀገራት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ማማከር እና ውሳኔዎች ላይ ተሳታፊ ማድረግ እንዳለባቸው፤ የስምምነቱ አባል ሀገራት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ወደመጡበት አካባቢ ለመመለስ፣ ተፈናቅለው ባሉበት አካባቢ ለማስፈር ወይም ወደሌላ ቦታ ማዘዋወርን እንዲሁም ሌሎች አማራጮችን በሚመለከት የሀገር ውስጥ ተፈናቃች ነጻ ምርጫ እንዲመርጡ ማስቻል እና ዘላቂ መፍትሄ በማበጀቱ ረገድ ተሳትፏቸውን ማረጋገጥ እንዳለባቸው ተደንግጓል፡፡ ይህም ማለት ተፈናቃዮች ህይወታቸውን በሚመለከቱ ውሳኔዎች ላይ የመረጃ ተቀባይ ብቻ ሳይሆኑ ፣ በውሳኔ አሰጣጥ ሂደቱ ውስጥ ንቁ ተሳታፊዎች ሊሆኑ ይገባል። ያለነሱ ሙሉ ተሳትፎና ፈቃድ የሚወሰን «መፍትሄ» ዘላቂ ሊሆን አይችልም።

በተጨማሪም የካምፓላ ስምምነት በአንቀጽ 9 ንዑስ አንቀጽ 2 (e) ላይ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች በሌላ የሀገሪቱ አካባቢ ደህንነት የማግኘት እና ህይወታቸውን፣ ደህንነታቸውን፣ ነጻነታቸውን እና ጤንነታቸውን አደጋ ላይ ወደሚጥል ወደመጡበት አካባቢ በግዴታ ከመመለስ ወይም ወደ ሌላ ቦታ ከመዘዋወር የመጠበቅ መብታቸውን አባል ሀገራት የማክበር እና የማረጋገጥ ሀላፊነት እንዳለባቸው በግልጽ አስቀምጧል፡፡ በተመሳሳይ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት የወጣው የመመሪያ መርህ በመርህ 15 ላይ በግዴታ ወደ መጡበት አካባቢ ከመመለስ ወይም ደህንነታቸውን፣ ህይወታቸውን፣ ነጻነታቸው እና ጤናቸውን አደጋ ላይ ወደሚጥል ወደሌላ አካባቢ በግዴታ ከመዘዋወር የመጠበቅ መብት አላቸው ሲል ይደነግጋል፡ ፡ ለማሳያ ያህልም በደቡብ ወሎ ዞን ደሴ ዙሪያ ወረዳ በገራዶ መጠለያ ጣቢያ የሚገኙ ከኦሮምያ ክልል ምስራቅ ወለጋ ዞኖች የተለያዩ አካባቢዎች ተፈናቅለው የሚገኙ ተፈናቃዮች የፀጥታ ሁኔታ ባልተሻሻለበት ሁኔታ እና በጥናት የታገዘ የአካባቢውን ሁኔታ ግምት ውስጥ ባላስገባ ሁኔታ ወደቀያቸው እንዲመለሱ የተነገራቸው ቢሆንም ነገር ግን ተፈናቃዮች በራሳቸው በአካባቢው ያለውን የጸጥታ ሁኔታ ያልተስተካከለ በመሆኑ መመለስ እንደማይችሉ የገለጹ ቢሆንም የመንግስት አካላት ግን ወደመጡበት አካባቢ እንዲመለሱ ጫና እያደረጉ መሆኑን ኢሰመጉ ለማወቅ ችሏል፡፡

የካምፓላ ስምምነት በአንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 2 ላይ የስምምነቱ አባል ሀገራት በአባል ሀገር ጥያቄ መሰረት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ድጋፍ እና ጥበቃ በማድረጉ ላይ መደጋገፍ እንዳለባቸው ይደነግጋል፡፡ ይኸው ስምምነት በአንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 6 ላይ አባል ሀገራት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች በቂ የሆነ ድጋፍ እና ጥበቃ ማድረግ እንዳለባቸው፤ ይህንን ድጋፍ እና ጥበቃ ለማድረግ ያሉ ግብአቶች በቂ ሳይሆኑ ሲቀሩ የዓለም አቀፍ ድርጅቶችን እና ሰብዓዊ ተቋማትን፣ ሲቪክ ማህበራትን እና ሌሎች ተዋናዮችን ማፈላለግ እንዳለባቸው ይደነግጋል፡፡

በተጨማሪም የካምፓላ ስምምነት በአንቀጽ 5 ንዑስ አንቀጽ 3 ላይ አባል ሀገራት በዓለም አቀፍ ህግ መሰረት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የአፍሪካ ህብረትን እና የተባበሩት መንግስታትን ሀላፊነት እንዲሁም የዓለም ዓቀፍ የሰብዓዊ ድርጅቶችን ጥበቃ እና ድጋፍ የማድረግ ሀላፊነት እንዲያከብሩ ይደነግጋል፡፡

ስለሆነም ከላይ ከተዘረዘሩት የህግ ድንጋጌዎች መረዳት የምንችለው ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ድጋፍ እና ጥበቃ ማድረግ ተቀዳሚ ሃላፊነት የመንግስት ቢሆንም መንግስት የተባበሩት መንግስታትን፣ የአፍሪካ ህብረትን እንዲሁም ሰብዓዊ ድጋፍ የሚያደርጉ አለም አቀፍ ተቋማትን ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ድጋፍ የማድረግ ሀላፊነት ሊያከብር እንደሚገባ መረዳት ይቻላል፡ ፡ በተጨማሪም መንግስት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ድጋፍ እና ጥበቃ በሚያደርግበት ወቅት የግብዓት እጥረት ሲያጋጥም የእነዚህን ተቋማት ድጋፍ ማፈላለግ እንዳለበት መረዳት ይቻላል፡፡ በሀገር ውስጥ የተፈናቀሉ ሰዎችን ለመጠበቅ ድጋፍ የማድረግ የአፍሪካ ህብረት ስምምነት (የካምፓላ ስምምነት) ማጽደቂያ አዋጅ ቁጥር 1187/2020 ላይ የኢትዮጵያ መንግስት የተለያዩ ተአቅቦዎችን እና መግለጫዎችን ያስቀመጠ ሲሆን ከነዚህም መካከል አንቀጽ 3 ንዑስ አንቀጽ 2(b) ላይ የተባበሩት መንግስታት ድርጅት፣ የአፍሪካ ህብረት እና ሌሎች ሰብዓዊ ድርጅቶች ለተፈናቃዮች ጥበቃ እና ድጋፍ መስጠት የሚችሉት መንግስት የቅድሚያ ፈቃድ ሲሰጥ ነው የሚለውን መግለጫ ያስገባል ሲል ጠቅሷል፡፡ ስለዚህ በዚህ መግለጫ መሰረት የተባበሩት መንግስታት ድርጅት፣ የአፍሪካ ህብረት እና ሌሎች የሰብዓዊ ድርጅቶች ለተፈናቃዮች እርዳታ ማድረግ የሚችሉት ከመንግስት ቅድሚያ ፈቃድ ማግኘት ከቻሉ ብቻ እንደሆነ እንረዳለን፡፡ ስለሆነም የኢትዮጵያ መንግስት ለተፈናቀሉ ሰዎች በተቻለው አቅም ለተፈናቀሉ ሰዎች እርዳታ ከማድረግ አልፎ ማንኛውም አይነት የቢሮክራሲያዊም ሆነ ሌሎች ማነቆዎችን በማንሳት ሌሎች የሰብዓዊ ድርጅቶች ለተቸገሩ ዜጎች ያለገደብ እርዳታ ማድረግ የሚችሉበትን ሁኔታ ማረጋገጥ ግዴታ አለበት፡፡

6.2. በካምፓላ ስምምነት ላይ የተደረጉ ተአቅቦዎች እና መግለጫዎች

የኢትዮጵያ መንግስት በሃገር ውስጥ የተፈናቀሉ ሰዎችን ለመጠበቅ እና ድጋፍ የማድረግ የአፍሪካ ህብረት ስምምነትን (የካምፓላ ስምምነት) ጥቅምት 12 ቀን 2002 ዓ.ም የፈረመች ሲሆን መጋቢት 4 ቀን 2012ዓ.ም በ አዋጅ ቁጥር 1187/2020 አጽድቃለች፡፡ ስምምነቱን ያጸደቀች ቢሆንም በተወሰኑ አንቀጾች ላይ ተዓቅቦዎችን (Reservation) እና መግለጫዎችን (Declaration) አድርጋለች፤ በስምምነቱ ላይ የገቡ መዓቅቦዎች አንቀጽ 12(2)(3) እና 22 እና መግለጫዎች አንቀጽ 1(ተ) እና 5(6)(7) መመልከት ይቻላል፡፡

ኢትዮጵያ ስምምነቱ ላይ ተአቅቦ ያደረገችበትን አግባብ ስንመለከት ፤ የካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 12(2) መንግስት በመፈናቀል ምክንያት ለደረሰባቸው ጉዳት ፍትሀዊና ሚዛናዊ ካሳ እና ሌሎች

ማሻሻያዎችን ለመስጠት የሚያስችል ውጤታማ የህግ ማዕቀፍ ማቋቋም አለበት የሚል ሲሆን፣ የኢትዮጵያ መንግስት እዚህ አንቀጽ ላይ ተአቅቦ አድርጓል፤ ይህም ካሳ የሚከፈለው ለህዝብ ጥቅም ተብሎ የግል ቦታ በመወሰዱ በሚደርስ መፈናቀል ወቅት ነው ነገር ግን በህገመንግስቱ አንቀጽ 89(3) መሰረት በተፈጥሮ እና ሰው ሰራሽ መንስኤዎች ለሚደርስ መፈናቀል መንግስት ያለበት ሀላፊነት ድጋፍ ማድረግ ላይ የተመሰረተ እንደሆነ ይገልጻል፡፡ እዚህ አንቀጽ ላይ ተአቅቦ ለማድረግ መሰረት ያደረገው ኢትዮጵያ ካላት ኢኮኖሚ አንጻር ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ካሳ የመስጠት አቅም ካለመኖር አንጻር የተደረገ ነው ለማለት የሚያስችል ነው፡፡

የስምምነቱ አንቀጽ12 (3) በተፈጥሮ አደጋዎች ምክንያት መንግስት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ማድረግ ያለበትን ነገር ሳያደርግ ቢቀር ማለትም የተፈናቀሉ ዜጎችን ከመከላከልና ከመርዳት ሲቆጠብ ተጠያቂ እንደሚሆን ያስረዳል፤ ነገር ግን ኢትዮጵያ በዚህ አንቀጽ ላይ ያደረገችው ተአቅቦ በግለሰቦች ወይም በተቋማት ህግ በመጣሳቸው ምክንያት ተፈናቃዮች ድጋፍ ሳይደረግላቸው ቢቀር ጥፋተኞች ተጠያቂ እንዲሆኑና የድጋፍ አቅርቦቱ እንዲቀጥል የማድረግ ግዴታ እንዳለበት በሚል ትርጉም ተሰጥቶት እናያለን፤ ነገር ግን መንግስትስ ለተፈናቀሉ ዜጎች ድጋፍ ሳያደርግ ቢቀር ተጠያቂ ይሆናል ወይ? የሚለውን ጥያቄ ስናነሳ መልስ የሚሰጥ አይደለም፡፡ ይህም የመከላከልና ፈጣን ምላሽ የመስጠት ግዴታውን የሚያዳክም ከመሆኑም በላይ ፥ ተጠያቂነት የሌለበት ስርአት (system of impunity) በመፍጠር የተፈናቃዮችን መብት በእጅጉ ይጎዳል።

የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ በመርህ 29 ላይ ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ንብረታቸውን መመለስ ካልተቻለ በቂ ካሳ ሊሰጣቸው እንደሚገባ በግልጽ ተቀምጦ እናገኛለን፡፡

መንግስት በስምምነቱ መሰረት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን የመርዳትና የመጠበቅ ሀላፊነት አለበት በሌላ መልኩ ስንመለከተው የካምፓላ ስምምነት ዋና አላማው የውስጥ መፈናቀልን ለመከላከል፣ በሚፈናቀሉበት ወቅት ሰዎችን ለመጠበቅ እና ለመርዳት እንዲሁም ለተፈናቀሉ ሰዎች ዘላቂ መፍትሄ ለመስጠት ነው፡፡ ነገር ግን የኢትዮጵያ መንግስት ለተፈናቀሉ ሰዎች በተወሰነ ደረጃ ድጋፍ ከማድረጉ ውጪ ካሳ አይከፍልም፤ በተጨማሪም የተፈናቀሉ ሰዎች ወደ ነበሩበት የኑሮ ሁኔታ ለመመለስ በቂ ድጋፍ አያደርግም፤ ይህ ደግሞ ከካምፓላ ስምምነት አላማ ጋር የሚጋጭ ነው፡፡

ኢትዮጵያ ተቀብላ ባጸደቀቻቸው አለም አቀፋዊና አህጉራዊ የሰብአዊ መብቶች ስምምነቶች እንዲሁም የሀገሪቱ ህገ መንግስትም ላይ በግልጽ ተቀምጦ እንደምናየው ማንም ሰው ሰብአዊም ሆነ ዴሞክራሲያዊ መብቱ ተጠብቆለት የመኖር መብት እንዳለው ይደነግጋል፡፡

መንግስት ስምምነቶችን ተቀብሎ ከማጽደቅና የሀገሪቱ የህግ አካል ከማድረግ ውጪ ተግባራዊነቱ ላይ ሰፋ ያለ ክፍተት ይስተዋላል፡፡ ዜጎች ከቀያቸው እንዳይፈናቀሉ ቅድመ ጥንቃቄ ማድረግ፤ ከተፈናቀሉ በኋላ ጥበቃና ድጋፍ ማድረግ፤ ብሎም ወደነበሩበት የኑሮ ሁኔታ እንዲመለሱ የማድረግ ሃላፊነት ያለበት ቢሆንም ይህንን ሀላፊነት ወደጎን በመተው ዜጎች ሰብአዊ መብቶቻቸው ተጥሰው ለእንግልት ተዳርገዋል በሀገራችን ከጊዜ ወደጊዜ እየተበራከተ የመጣው የተፈናቃይ ቁጥር መንግስትን ሊያሳስበው የሚገባ ነገር ቢሆንም ለጉዳዩ በቂ ትኩረት ባለመስጠቱ ምክንያት ለሚደርስ የብዙ ንጹሀን ዜጎች መፈናቀልና እንግልት መንግስት ተጠያቂ ነው፡፡

7. ማጠቃለያ

ይህ 157ኛ ልዩ መግለጫ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የሰብዓዊ መብት አያያዝ ሁኔታ ላይ የተዘጋጀ ሲሆን ይህ የክትትል ስራ በቤኒሻንጉል ጉሙዝ፣ አማራ፣ አፋር እና ኦሮምያ ክልሎች በሚገኙ 46 ተፈናቃዮችን ጣቢያ የክትትል ባልሞያዎችን በማሰማራት ተፈናቃዮችን በአካል በማግኘት ተፈናቃዮችን ቃለመጠይቅ በማድረግ ፣ በአካባቢው የሚገኙ የአደጋ ስጋት እና ቅድመ ማስጠንቀቂያ ቢሮ ሰራተኞችን ቃለ መጠይቅ በማድርግ እንዲሁም በአካል በመገኘት መጠለያ ጣቢያዎችን በመጎብኘት የተዘጋጀ ልዩ መግለጫ ነው፡፡ በዚህ ልዩ መግለጫም በዋናነት የሀገር ውሰጥ ተፈናቃዮች የተፈናቀሉት በአካባቢያቸው ባለ ግጨት የተነሳ መሆኑን፣ የምግብ አቅርቦት ጊዜውን ጠብቆ እንደማያቀርብ በአማካኝ በሶስት ወር ጊዜ የሚቀርብ መሆኑን እና የሚቀርበው የምግብ አቅርቦት በቂ እንዳልሆነ እና ጥራቱንም የጠበቀ አለመሆኑን፣ የሚኖሩበት መጠለያ ጣቢያ አብዛኛውን የተጨናነቀ እና ያረጁ መሆናቸውን፣ የሴቶች የንፅህና መጠበቂያ በአብዛኛው መጠለያ ጣቢያ አቅርቦት እንደሌለ በተወሰኑ መጠለያ ጣቢያዎች እንደተቋረጠ፣ ፍራሽ፣ ብርድ ልብስ፣ አንሶላ ከቀረበላቸው ረጅም ጊዜ የሆነው ቢሆንም ቅያሪ ቀርቦላቸው እንደማያውቅ የህክምና አቅርቦት በግብረ ሰናይ ድርጅቶች በተወሰኑ የመጠለያ ጣቢዎች ውስጥ የነበረ ቢሆንም ኢሰመጉ ጉብኝት ባደረገበት ጊዜ እየወጡ የነበሩ መሆኑን ለመገንዘብ ችሏል። በዚህም የተነሳ ለከፍተኛ ችግር የተዳረጉ መሆኑን አንዳንድ አካባቢ ከአካባቢው ማህበረሰብ ጋር ተቀላቅለው የህክምና አገልግሎት የሚያገኙ ቢሆንም የጤና መድህን እንዲያዋጡ እንደሚጠየቁ እና የሚከፈለውን ክፍያ መክፈል የማይችሉ ተፈነናቃዮች የህክምና አገልግሎት ማግኘት እንዳልቻሉ፣ የትምህርት አቅርቦት በአብዛኛው መጠለያ ጣቢያ እንደሌለና ከአከካባቢው ማህበረሰብ ጋር ተቀላቅሎ ለመማርም ብዙ ጊዜ መጠለያ ጣቢያው የሚገኝበት ቦታ ከከተማ ውጭ ስለሆነ እና የመመዝገቢያ ክፍያ የሚጠይቁ ትምህርት ቤቶችም ስላሉ እና መክፈል ስለማይችሉ ማስተማር እንዳልቻሉ፣ አብዛኛው መጠለያ ጣቢያ ለአካል ጉዳተኞች፣ ለአረጋዊያን ምቹ አለመሆኑን፣ በአማካኝ ተፈናቃዮች ከተፈናቀሉ ሶስት ዓመት እና ከዛ በላይ የሆናቸው ቢሆንም ወደ መጡበት ለመመለስ፣ ከማህበረሰቡ ጋር ለማቀላቀል ወይም መልሶ ለማቋቋም የሚደረገው ጥረት በቂ አለመሆኑን ኢሰመጉ ካሰበባሰባቸው መረጃዎች ለመረዳት ችሏል፡፡ መንግስት ከካምፓላው ስምምነት አኳያ የውስጥ መፈናቀልን መከላከል፣ በሚፈናቀሉበት ወቅት ሰዎችን መጠበቅ እና መርዳት እንዲሁም ለተፈናቀሉ ሰዎች ዘላቂ መፍትሄ መስጠት ያለበት መሆኑን የሚደነግግ ቢሆንም እና በዚህ ስምምነትና ኢትዮጵያ ባጸደቀቻቸው ዓለማቀፋዊ ስምምኖች እንዲሁም በህገ-መንግስቱ የዜጎቹን ደህንነት የመጠበቅ፤ መብታቸውን የማክበርና፣ የማስከበር እንዲሁም ፍላጎታቸውን የማሟላት ግዴታ መንግስት ያለበት መሆኑ ተደንግጎ የሚገኝ ቢሆንም መንግስት እነዚህን ግዴታዎቹን በአግባቡ እየተወጣ አለመሆኑን ኢሰመጉ ለመገንዘብ የቻለ ሲሆን በአጠቃላይ በዚህ የክትትል ስራ መንግስት የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች መብት ለማስጠበቅ ተገቢውን ትኩረት ሰጥቶ ሊሰራ የሚገባው መሆኑን የሚያሳዩ ማስረጃዎችን አሰባስቧል ::

ቁ	ክልል	መጠለያ ጣቢያ	ሴት	ወንድ	ህፃናት	ጠቅላላ(ድምር)	ምርመራ
ሀ.	**ቢኒሻንጉል**						የህፃናት ቁጥር የሚያሳይ ማስረጃስላልተገኘ አልተካተተም
1		ማንቡክ	2,354	1,982		4,336	
2		ግልገል በለስ 02 ቀበሌ /ቻይና ካምፕ	1,730	1781		3,511	
3		ግልገል በለስ 01 ቀበሌ	159	160		319	
4		ገነተ ማሪያም	2,550	2,476		5,026	
	ድምር		6,796	6,399		13,192	
ለ.	**ኦሮምያ**						በአንዳንድ ጣቢያዎች የህፃናት ቁጥር የሚያሳይ ማስረጃ ስላልተገኘ አልተካተተም
1		ደደር	2,795	2,195	1,764	6,754	
2		ቦርደዴ	797	621		1,418	
3		ጡሎ/ሂርና	162	127	28	378	
4		ጅማ	615	1,767	1,135	3,517	
5		ቲሬጉዶ/ጭናቅሰን	235	266		500	
6		ሙያዲን	654	280		934	
7		ባቢሌ	326	313		639	
8		አሞ ከተማ 01 ቀበሌ	2342	844	1524	4,710	
9		አርጆ ጉደቱ ከተማ 01 ቀበሌ	1123	1,047	1,756	3,926	
10		ገንዳ ለሚ	797	621		1,423	
11		ገንደ ድንቁ	239	187		429	
12		ሊጊዴ	223	237		460	
13		ቀርሳ ካምፕ	365	299	1584	2,255	
14		01 ቀበሌ የጎልማሶች ማህበር	2,466	2,282		4,748	
15		ግራዋ ወረዳ 02 ቀበሌ	93	120		213	
	ድምር		13,232	11,202	**7791**	32,229	
ሐ.	**አማራ**						በአንዳንድ ጣቢያዎች የህፃናት ቁጥር የሚያሳይ
1		መካነ እየሱስ	726	688	647	2,061	

2		ግብርና ግቢ	79	70		149	ማስረጃ ስላልተገኘ አልተካተተም
3		ላም እርባታ	51	47		91	
4		ቀበሮ ሜዳ	663	721	269	1,620	
5		ሺ-መላኩ	247	442		689	
6		ወይንሸት	5,969	5,634		11,603	
7		ቻይና ካምፕ	3,700	3,300		7,000	
8		ባቄሎ	836	501		1,337	
9		ገራዶ	302	232		534	
10		ቻይና ካምፕ/ደጋን	430	452	850	1,905	
11		መዳና	334	482		816	
12		ኮሌጅ	85	57		142	
13		አቧሬ	370	330		700	
14		መርሶ	170	194		364	
15		ጃራ	4,076	4,752	837	9,665	
16		ማይብሎት	28	29		57	
17		አበርገሌ	2,661	2,481		5,142	
18		ሸዋሮቢት	339	383		722	
19		አጣየ ከተማ	8,321	8,674		16,995	
20		ምንጃር ሸንኮር(አረርቲ፣ ልካጅሎ)	836	804		1,740	
21		ወርቄ	20	50	70	140	
22		ጊራና	152	124	124	400	
	ድምር		**30,395**	**30,447**	**2,797**	**63,639**	
መ.	**አፋር**						
1		ገለኢሎ				139,410	ይህ መረጃ የተገኘው ከሚመለከታቸው የመንግስት አካላት ሲሆን፤ የእያንዳንዱን መጠለያ ጣቢያ ተፈናቃይ ቁጥር በየቃ፥ በህጻናት ቁጥርም ይሁን የተጠቃለለ መረጃ
2		ኡርዳ					
3		አሳይታ					
4		ሳህሌ					
5		አፋምቦ					

							ለማግኘት ኢሰመጉ ያደረገው ጥረት አልተሳካም። ይህ ቁጥር ከ1-5 በአፋር ክልል መጠለያ ጣቢያዎች የሚገኙትን አጠቃላይ የተፈናቃዮች ቁጥር የሚወክል ነው።
	ድምር					139,410	
	ጠቃላይ ድምር					**248,470**	

8. ምክረ ሃሳብ

✓ በተለያዩ አካባቢዎች የሚገኙ ተፈናቃዮች በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ ለረጅም ጊዜ የሚገኙ ሲሆን ይህ ደግሞ መንግስት ተፈናቃዮችን ወደመጡበት አካባቢ የመመለስ፣ ባሉበት አካባቢ የማቋቋም እና ከማህበረሰቡ ጋር ተቀላቅለው እራሳቸውን እንዲችሉ የማድረግ ኃላፊነት ያለበት ቢሆንም ይህንን ባለመወጣቱ ተፈናቃዮች ለከፍተኛ የመብት ጥሰት እየተዳረጉ በመሆኑ መንግስት በካምፓላ ስምምነት ላይ የተገለጹ ኃላፊነቶቹን ይወጣ፣

✓ በመጠለያ ጣቢያ ውስጥ የሚገኙ ተፈናቃዮች ከራሳቸው አልፈው ሌሎችን መርዳት የሚያስችል አቅም ያላቸው እና መስራት የሚችሉ ቢሆንም ነገር ግን መጠለያ ጣቢያ ውስጥ ከገቡ ጀምሮ በራሳቸው መስራት የሚያስችል ሁኔታ ባለመኖሩ እርዳታ ጠባቂ ሆነዋል በመሆኑም መጠለያ ጣቢያዎች ያሉባቸው የከልል መንግስታት እና የቅድመ ማስጠንቀቂያ እና አደጋ መከላከል ቢሮዎች እነዚህ ሁኔታዎች እንዲስተካከሉ አስፈላጊውን ድጋፍ እንዲያደርጉ፣

✓ መንግስት ተፈናቃዮችን ቀድሞ ወደነበሩበት ቦታ የሚመልስ ከሆነ የተፈናቃዮችን ፍላጎች እና ፈቃድ መሰረት ባደረገ መልኩ ውይይት በማድረግ እና የተፈናቀሉበትን አካባቢ ሰላማዊነቱን በማረጋገጥ ለኑሮ ምቹ እና ተገቢውን ጥበቃ በማድረግ ለዜጎቹ አስተማማኝ የሆነ መሆኑን በማረጋገጥ ሊሆን ይገባዋል፤

✓ መንግሰት ከሚመለከታቸው አካላት እና ከለጋሽ ድርጅቶች ጋር በመቀናጀት የቀለብ ፍጆታቸውን ጥራቱን ፣ መጠኑን እና ጊዜውን ጠብቆ እንዲያቀርብላቸው እንዲሁም የህክምና እና የትምህርት አገልግሎት እንዲያገኙ ተገቢውን ጥረት እንዲያደርግ፣

✓ መንግሰት ከሚመለከታቸው ባለድርሻ አካላት ጋር በመነጋገር የደህንነት ስጋት ያለባቸውን የተፈናቃይ ጣቢያዎች ደህንነቱ ወደተጠበቀበት ቦታ እንዲያዘዋውር፣

✓ በተለያዩ አካባቢዎች የሚገኙ ተፈናቃዮች ያሉበት ሁኔታ ለኑሮ ምቹ ያልሆነ እና የሰብዓዊ እርዳታ አቅርቦት መጠን ከጊዜ ወደጊዜ እየቀነሰ የመጣና በቂ ትኩረት የሚፈልግ ጉዳይ በመሆኑ መንግስት በቂ ትኩረት በመስጠት ለሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች የሚሆን የህግ ማእቀፍ በመዘርጋት እና የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን ጉዳይ በቅርበት የሚከታተል እንዲሁም የህግ ማእቀፎቹን ተፈጻሚነት የሚከታተል እራሱን የቻለ ተቋም በማቋቋም ትኩረት ሰጥቶ እንዲሰራ፣

✓ በኢትዮጵያ በተለያዩ አካባቢዎች ታጥቀው የሚንቀሳቀሱ ቡድኖች በካምፓላ ስምምነት አንቀጽ 7(5) ላይ በዝርዝር በተደነገገው መሰረት ዜጎችን በዘፈቀደ ከማፈናቀል እንዲቆጠቡ፣ ለዜጎች የሚሰጠውን ሰብዓዊ ድጋፍ እና ጥበቃ ከማደናቀፍ እንዲቆጠቡ፣ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮችን በነጻነት የመንቀሳቀስ መብት ከመገደብ እንዲቆጠቡ እና በዝርዝር በአንቀጹ ላይ ከተቀመጡ ድርጊቶች እንዲታቀቡ፣

✓ በኢትዮጵያ በተለያዩ አካባቢዎች በተነሱ ግጭቶች ከቤት ንብረታቸው ተፈናቅለው የሚገኙ ተጋላጭ የማህበረሰብ ክፍሎች በዋናነት (ሴቶች፣ ህጻናት እና የአካል ጉዳተኞች) የካምፓላ ስምምነት እና የተባበሩት መንግስታት ድርጅት የሀገር ውስጥ መፈናቀልን በመሚመለከት ያወጣው የመመሪያ መርህ መንግስት ለእነዚህ ተጋላጭ የማህበረሰብ ክፍሎች ሊሰጥ ይገባል ያሏቸውን ጥበቃዎች እና ድጋፎች በቂ ትኩረት በመስጠት እንዲያሟላ፣

✓ መንግስታዊ የሆኑ ተቋማት ከማዕከል ጀምሮ እስከ ቀበሌ ድረስ ያሉ አመራሮች ለመፈናቀል መነሻ ለሆኑ ግጭቶች ዘላቂ መፍትሄ በማፈላለግ በቁርጠኝነት በመስራት ለተፈናቃዮች ዘላቂ መፍትሄ (ወደመጡበት አካባቢ እንዲመለሱ፣ አዛው በሰፈሩበት ከማህበረቡ ጋር ተቀላቅለው እንዲኖሩ እና ወደ ሌላ ቦታ እንዲዘዋወሩ) በማበጀቱ ላይ የበኩላቸውን ሀላፊነት እንዲወጡ፣

✓የቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል ህገመንግስት ለአንዳንድ የማህበረሰብ ክፍሎች የባለቤትነት መብትን የሰጠ ሲሆን ለሌሎች የማህበረሰብ ክፍሎች የባለቤትነት መብት የሰጠ አይደለም ይህም ችግሩን እንዳባባሰው ማወቅ ይቻላል ስለሆነም የክልል ህገ-መንግስቶች በሚወጡበት ጊዜ የፌደራል ህገ መንግስቱን በማይቃረን መልኩ መሆን እንዳለበት እሙን ነው ስለሆነም የቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል ህገ-መንግስት አንቀጽ2 መሻሻል የሚችልበት ሁኔታ ቢመቻች፣

✓ መንግስት ለተፈናቀሉ ሰዎች እውቅና በመስጠት ሌሎች የሀገር ውስጥና ዓለም አቀፍ መንግስታዊ ያልሆኑ ረጂ ድርጅቶች እርዳታ የሚያደርጉበትን መንገድ እንዲያመቻች፣ እነዚህም ረጂ ድርጅቶች የበኩላቸውን እንዲወጡ፣

✓ የሀገር ሽማግሌዎች፣ የሀይማኖት አባቶች፣ አባገዳዎች፣ የማህበረሰብ አንቂዎች፣ የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች ዘላቂ መፍትሄ (ወደ መጡበት አካባቢ እንዲመለሱ፣ አዛው በሰፈሩበት ከማህበረቡ ጋር ተቀላቅለው እንዲኖሩ እና ወደ ሌላ ቦታ እንዲዘዋወሩ) አግኝተው ከአከካባቢው ማህበረሰብ ጋር በሰላም የሚኖሩበትን ሁኔታ እንዲያመቻቹ

ኢሰመጉ ምክረ ሀሳቦችን ያቀርባል፡፡

በመጨረሻም ለሰብዓዊ መብቶች መከበር የቆማችሁ ዜጎች፣ ሐገር አቀፍና ዓለም አቀፍ ተቋማትም መንግሥት የዜጎችን ሰብዓዊና ዴሞክራሲያዊ መብቶች እንዲያከብር፣ እንዲያስከብርና እንዲያሟላ ከዚህ በታች በተገለጹት አድራሻዎች በመጻፍና ስልክ በመደወል ጥያቄና ግፊት እንድታደርጉ ኢሰመጉ ይጠይቃል፡፡

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ የሕዝብ ተወካዮች ምክር ቤት ለፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት
T.ሳ.ቁጥር ፡- 80001፣ ኢ-ሜል፡- national.parliament@ethionet.et፣ ፋክስ ፡- (+251) 011 155-0400፣የስልክ ቁጥር ፡- (+251) 011 124-1000፣
አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፌደሬሽን ምክር ቤት ለፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት:-
T.ሳ.ቁጥር፡-20122/1000፣ኢ-ሜል ፡- kumashih@gmail.com
ፋክስ ፡- (+251) 011 124-1208/011 124-2308፣
የስልክ ቁጥር ፡- (+251) 011 122-3322፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፕሬዘዳንት ጽ/ቤት:-
T.ሳ.ቁጥር፡- 23698፣ ፋክስ ፡- (+251) 011 551- 8656፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 551-8186፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ ጠቅላይ ሚኒስትር ጽ/ቤት :- *T*.ሳ.ቁጥር፡-1031፣
ፋክስ፡- (+251) 011 122-6292፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 124-1155፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• የኢ.ፌ.ዲ.ሪፍትህ ሚኒስቴር ስልክ ቁጥር +251 115541868
ፋክስ +25115517775 ኢሜይል MOJMO@ETHIONET.ET
አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ
• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ ሰላም ሚኒስቴር
T.ሳ.ቁጥር፡-5608፣ኢ-ሜል፡- mofatr1@yahoo.com፣
ፋክስ፡-(+251)011 551-1200፣
የስልክ ቁጥር፡-(+251) 011 515-3204፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ የሕዝብ ዕንባ ጠባቂ ተቋም:
T.ሳ.ቁጥር፡-2459፣ኢ-ሜል፡ ombudsmaneth@ethionet.et፣
ፋክስ፡- (+251) 011 553-2073፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 543-336፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢትዮጵያ ሰብዓዊ መብት ኮሚሽን:
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 1165፣ ኢ-ሜ፡ hrcom@ethionet.et፣
ፋክስ፡ (+251) 011 550-4125፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 550-4031፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኢ.ፌ.ዴ.ሪ ፌዴራል ፓሊስ ኮሚሽን ኮሚሽነር ጀነራል ጽ/ቤት:
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 199፣ የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 551-2744፣
አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኦሮሚያ ክልል ም/ቤት አፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት:
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 101769፣ ኢ-ሜል፡- oromiawiev@ethionet.et፣
ፋክስ፡- (+251) 011 551-3642 / (+251) 011 551-9633፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 552-4247፣ አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ርዕሰ መስተዳድር ጽ/ቤት:-
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 101769 ፋክስ፡- (+251) 011 552-4247
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 011 555-0455 አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

• ለአማራ ክልል ምክር ቤት አፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት:-
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 1324፣ ፋክስ፡- (+251) 058 220-2511፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 058 220-2659፣
ባሕርዳር፣ ኢትዮጵያ

• ለአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ርዕሰ መስተዳድር ጽ/ቤት:-
ፓ.ሳ.ቁጥር፡- 312 ፋክስ፡- (+251) 058 220-1068፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 058 220-0924 / 058 220-0499
ባህር ዳር፣ ኢትዮጵያ

• ለቤኒሻንጉል ጉሙዝ ክልል ም/ቤት አፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት:-
ፓ.ሳ.ቁ 44፣ ፋክስ፡- (+251) 057 775-0814፣
የስልክ ቁጥር፡- (+251) 055 77750109፣ አሶሳ፣ ኢትዮጵያ

• ለሐረሪ ክልል ምክር ቤት አፈ-ጉባዔ ጽ/ቤት:-
ፖ.ሳ.ቁጥር:-952 ፋክስ:-(+251)025 666 2530፣
የስልክ ቁጥር:- (+251) 025 666-1723 / 025 666-1746
ሐረር፣ ኢትዮጵያ

• ለሐረሪ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ርዕሰ መስተዳድር ጽ/ቤት:-
ፖ.ሳ.ቁጥር:- 272 ፋክስ:- (+251) 025 666-0666፣
የስልክ ቁጥር:- (+251) 025 666-1799
ሐረር፣ ኢትዮጵያ

• ለአፋር ክልል ፕሬዚዳንት ጽ/ቤት
ስልክ ቁ. (+251) 0336660056
ሰመራ ኢትዮጵያ

• ለድሬዳዋ ከተማ መስተዳድር የከንቲባ ጽ/ቤት
የስልክ ቁጥር: (+251) 025 11 11 358 ፋክስ: (+251) 025 11 19 805

• ለአዲስ አበባ ከተማ መስተዳድር የከንቲባ ጽ/ቤት
ስልክ.ቁ (+251) 0118591363
አዲስ አበባ ኢትዮጵያ



የኢትዮጵያ
ሰብዓዊ መብቶች ጉባዔ (ኢሰመጉ)
ETHIOPIAN HUMAN RIGHTS COUNCIL (EHRCO)

Phone: (+251) 011 558-2387
E-mail: info@ehrco.org
Website: www.ehrco.org
Facebook: https://www.facebook.com/ehrco1/
Twitter: https://www.twitter.com/ehrcoethio
Telegram: https://t.me/ehrco